

İDARİ YARGIDA OLAĞANÜSTÜ KANUN YOLU

HÜSEYİN AYDIN

OCAK 2010

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

İDARİ YARGIDA OLAĞANÜSTÜ KANUN YOLU

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. YAHYA KAZIM ZABUNOĞLU

HAZIRLAYAN
HÜSEYİN AYDIN

ANKARA

2010

Hüseyin AYDIN tarafından hazırlanan İDARİ YARGIDA OLAĞANÜSTÜ KANUN YOLU adlı bu tez, tarafımdan incelenmiş ve Yüksek Lisans Tezi olarak uygun bulunmuştur.

Prof. Dr. Yahya Kazım ZABUNOĞLU
Tez Danışmanı

.....

Bu tezin yüksek lisans derecesini elde etmek için gerekli koşulları sağladığını onaylarım.

Prof. Dr . Fırat ÖZTAN
Kamu Hukuk Ana Bilim Dalı Başkanı

.....

Sosyal Bilimler Enstitüsü onayı.

Prof. Dr. Taner ALTUNOK

Tez Sınav Tarihi : 13.1.2010

Tez Jüri Üyeleri :

Prof. Dr. Yahya K. ZABUNOĞLU (Çankaya Üniversitesi) .....

Yrd. Doç.Dr. Ayhan TEKİNSOY (Ankara Üniversitesi) .....

Dr. İlker KILIÇ (Çankaya Üniversitesi) .....

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.

Adı, Soyadı: Hüseyin AYDIN

İmzası :

Tarih :

13.01.2010

ÖZET

İDARİ YARGIDA OLAĞANÜSTÜ KANUN YOLU

AYDIN, Hüseyin

Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Yahya Kazım ZABUNOĞLU

Ocak 2010

Yargılamanın amacı, uyuşmazlıkların her iki tarafı ve toplumu tatmin edecek şekilde çözümlenmesidir. Yargılamada usul kurallarının amacı ise, yargılama sırasında hiç hata yapmadan, adalete, maddi ve hukuki duruma uygun, çabuk ve ucuz bir şekilde davayı sonuçlandırmaktır. Hakimlere bu konuda büyük görevler düşmektedir. Çünkü yargılama sırasında usul kurallarına dikkat edecek olan hakimlerdir. Ancak, mahkemeler üzerine düşeni yapmasına rağmen problemler yaşanmaktadır. Problemlerin giderilmesi, yasa yollarının açık olması ile mümkündür. Kanun yolu, adil yargılanma ilkesinin en önemli ögesidir. Kanun yolu çeşidi mahkeme kararına göre değişir. Eğer mahkeme kararı kesin hüküm halini almışsa hukuki çare olağanüstü kanun yoludur. Karar kesinleşmemişse, olağan kanun yolu hukuki çaredir. Fakat bu konuda farklı düşünen yazarlar da vardır.

Bu tez çalışmasında, mahkeme kararının kesinleşmesi ve kanun yolu kavramları açıklanmıştır. Olağanüstü kanun yolunun medeni usul hukuku ile ceza usul hukukundaki durumu incelenmiş ve bu konu Yargıtay içtihatlarından örneklerle karşılaştırılmıştır. Buna ek olarak karar düzeltmenin hukuki durumu

hakkındaki tartişmalar üzerinde durulmuştur. Son olarak idari yargıda olağanüstü kanun yolu, Daniştay karar örneklerinden yararlanılarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kanun Yolu, Adil Yargılanma İlkesi, Olağanst Kanun Yolu, Olağan Kanun Yolu, Karar Düzeltme

ABSTRACT

EXTRAORDINARY REMEDY IN ADMINISTRATIVE LAW

AYDIN, Hüseyin

Graduate School of Social Sciences Department of Public Law

Supervisor: Prof. Dr. Yahya Kazım ZABUNOĞLU

January 2010

The purpose of the trial is resolve the disputes with satisfying of both sides and the community. The aim of the trial procedure rules are, conclude the case during the trial without making any mistake, suitable financial, legal situation, quick and inexpensive way. The judges have a major responsibilities about this regard. Because during the trial, the judges will pay attention to the rules of procedure. However, although the courts do one's part, problems are taking place. Elimination of these problems is possible with the remedy of law. Remedy of law is the most important fact of the principle of right to a fair trial. Types of legal remedies are depends on the decision of the court. If the court decision is the final judgement, extraordinary remedy will be the legal remedy. If the court decision is not definitive judgement, ordinary remedy will be the legal remedy. But of course, some jurisprudences are have a different idea about this subject.

About this thesis, first we explained the concept of final decision and the remedy of law. We have discussed the situation of the extraordinary remedy in civil and criminal procedure law and illustrated with the samples of the judgement of Supreme Court. In addition, we mentioned about depatings legal status of

correction of decision. Finally, we have discussed the main subject of our thesis, concept of extraordinary legal remedies of administrative procedure with having benefit from judgements of the state council.

Keywords: Remedy of Law, The Principle of Right to a Fair Trial, Extraordinary Remedy, Ordinary Remedy, Correction of Decision

TEŞEKKÜR

Çalıőmalarımnda desteğini esirgemeyen ve her Şeyden önce iyi bir hukukçu olabilmem için kendi tecrübeleriyle bana yol gösteren değerli hocam Prof. Dr. Yahya Kazım ZABUNOğLU'na teőekkürlerimle.

İÇİNDEKİLER

İNİTİHAL BULUNMADIĞINA İLİŞKİN SAYFA	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
TEŞEKKÜR.....	viii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR.....	xiii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM KESİN HÜKÜM

1.1 Genel Olarak Kesin Hüküm.....	3
1. 2. İdari Yargıda Kesin Hüküm.....	8
1.2.1 İptal Davalarında Kesin Hüküm.....	8
1.2.1.1. İlk İnceleme Usulünde	9
1.2.2.2. Esastan İncelemede	12
1.2.1.3. İptal Kararında	12
1.2.2. Tam Yargı Davalarında Kesin Hüküm.....	13

İKİNCİ BÖLÜM KANUN YOLU

2.1. Genel Olarak Kanun Yolu	15
2.2. Kanun Yollarının Sınıflandırılması.....	16
2.3. Kanun Yollarına Başvurunun Özellikleri	18

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

USUL KANUNLARINDA OLAĞANÜSTÜ KANUN YOLU

3.1. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda Olağanüstü Kanun Yolu.....	23
3.1.1. Genel Olarak Humk'da Olağanüstü Kanun Yolu.....	23
3.1.2. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda Yargılamanın İadesi.....	25
3.1.2.1. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda Yargılamanın İadesi Sebepleri.....	25
3.1.2.2. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa Göre Yargılamanın İadesini İstemeye Hakkı Olanlar.....	29
3.1.2.3 Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa Göre Yargılamanın İadesinde Süre.....	29
3.1.2.4. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda Yargılamanın İadesi Usulü	31
3.1.2.5. Hukuk Usulu Muhakemeleri Kanununa Göre Yargılamanın İadesi Davasının İncelenmesi ve Karara Bağlanması	31
3.1.3. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda Kanun Yararına Temyiz	33
3.2. 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Olağanüstü Kanun Yolu.....	37
3.2.1. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtiraz Yetkisi	38
3.2.2. Yasa Yararına Bozma	40
3.2.3. Yargılamanın Yenilenmesi	42

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İDARİ YARGIDA OLAĞANÜSTÜ KANUN YOLU

4.1. Kavram Ve Tartışmalar	47
4.2. Karar Düzeltmenin Hukuki Niteliği Üzerine Tartışmalar	48
4.3. Yargılamanın Yenilenmesi	52
4.3.1. Genel Olarak Yargılamanın Yenilenmesi.....	52
4.3.2. Kararları Yargılamanın Yenilenmesine Konu Olabilen İdari Yargı Mercileri.....	54
4.3.3. Yargılamanın Yenilenmesine Konu Olabilecek Kararlar	54

4.3.4. Yargılamanın Yenilenmesine Konu Teşkil Etmeyen Kararlar.....	56
4.3.4.1. Danıştay'ın Temyiz İncelemesi Üzerine Verdiği Kararlar.....	56
4.3.4.2. Ara Kararları.....	57
4.3.4.3. Yürütmenin Durdurulması Kararları.....	57
4.3.4.4. İlk İnceleme Aşamasındaki Kararlar.....	57
4.3.4.5. Davanın Açılmamış Sayılması Kararı.....	58
4.3.4.6. Davayı Sonuçlandıran Taraf İşlemleri	59
4.3.4.7. Danıştay ve Bölge İdare Mahkemesi'nin Yargısal Olmayan Kararları.....	62
4.3.4.8. Görev ve Yetki Uyuşmazlığına İlişkin Kararlar	62
4.3.4.9. Yargılamanın Yenilenmesi Üzerine Verilen Kararlar.....	63
4.3.4.10. Diğer Durumlar	64
4.3.5. Yargılamanın Yenilenmesi Usulü	65
4.3.5.1. Yargılamanın Yenilenmesinde Süre	65
4.3.5.2. Yargılamanın Yenilenmesinde Taraflar	66
4.3.5.3. Yargılamanın Yenilenmesinde Başvuru.....	67
4.3.6. Yargılamanın Yenilenmesi Sebepleri	68
4.3.6.1. Karardan Sonra Yeni Bir Belgenin Ortaya Çıkması.....	69
4.3.6.2. Karara esas alınan belgenin sahteliğinin anlaşılması	71
4.3.6.3. Hükme Esas Alınan Mahkeme İlamının Kesin Bir Hükümle Ortadan Kalkması	72
4.3.6.4. Bilirkişinin Kasıtlı Olarak Gerçeğe Aykırı Rapor Vermesi	72
4.3.6.5. Hile Kullanılmış Olması.....	73
4.3.6.6. Vekil veya Kanuni Temsilci Olmayan Kimseler Huzurunda Davanın Görülüp Karara Bağlanması	74
4.3.6.7. Çekinmeye Mecbur Olan Hakimin katılımıyla karar verilmiş olması	75
4.3.6.8. Birbiriyle Çelişkili Hükümlerin Varlığı	75
4.3.6.9. Yargılamanın Yenilenmesi Sebebi Olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin İhlali	77
4.3.7. Yargılamanın Yenilenmesi Talebinin Karara Bağlanması	81
4.3.7.1. İlk ve Esastan İnceleme Aşamalarında.....	81
4.3.7.2. Yargılamanın Yenilenmesi Üzerine Verilen Kararın Sonuçları....	82

4.4. Olağanüstü Temyiz (Kanun Yararına Bozma).....	83
4.4.1. Kanun Yararına Bozma Bakımından Hukuki Değerlendirme	83
4.4.2. Aleyhine Kanun Yararına Bozma Yoluna Gidilebilecek Olan Kararlar	85
4.4.2.1. Bölge İdare Mahkemesi, İdare Mahkemesi, Vergi Mahkemesi ve Danıştay'ın İlk Derece Mahkemesi Olarak Verdiği Kararlardan Olma	85
4.4.2.2. Temyiz İncelemesinden Geçmeksizin Kesinleşmiş Bulunma.....	89
4.4.2.3. Niteliği Bakımında Yürürlükteki Hukuka Aykırı Bir Sonucu İfade Etme	90
4.4.3. Kanun Yararına Bozma Usulü	90
4.4.3.1. Kanun Yararına Bozma Başvurusu.....	90
4.4.3.2. Danıştay Başsavcısının Yetkisi.....	91
4.4.3.3. Danıştay'ın Kanun Yararına Temyiz İncelemesi ve Sonuçları	92
SONUÇ	93
KAYNAKÇA	96
EK	100

KISALTMALAR

agm	: Adı Geçen Makale
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
Age	: Adı Geçen Eser
AÜSBFD	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
AYİMD	: Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Dergisi
BİM	: Bölge İdare Mahkemesi
Bkz	: Bakınız
C	: Cilt
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
D.D	: Danıştay Dergisi
dipn.	: Dipnot
E	: Esas
HD	: Hukuk Dairesi
HUMK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İBK	: İçtihatları Birleştirme Kurulu
İYUK	: İdari Yargılama Usulü Kanunu
K	: Karar
M	: Madde
ÖYS	: Öğrenci Yerleştirme Sınavı
prof. Dr	: Profesör Doktor
S	: Sayı
s	: Sayfa
SK	: Sayılı Kanun
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
vd	: ve devamı
vs	: ve saire

GİRİŞ

Hak, kişilere hukuken bahşedilen yetki, yasa tarafından tanınan ayrıcalıktır. Kişi, kendisine tanınan bu yetkinin ihlali durumunda, devletin yargı mercilerine başvurarak, hakkının kullanılabilir hale getirilmesini veya hakkına yapılan müdahalenin sona erdirilmesini talep edecektir. Bu da hak arama özgürlüğü ilkesinin en doğal sonucudur.

Hukuk ise, toplumda kişiler arasındaki ilişkileri düzenleyen ve devlet gücüyle kendisine uyulması müeyyideye bağlı kılınmış kurallar bütünüdür. Herkes, hukukun koymuş olduğu kurallara aynen uymuş olsaydı, kişiler arasında hiçbir uyuşmazlık ortaya çıkmazdı. Toplum hayatında asıl olan kurallara uyulmasıdır. Aksi halde, davaların açılması kaçınılmaz olmaktadır. Dava açılmasıyla, taraflarla mahkeme arasında yargılama işlemleri topluluğundan oluşan, bir dava ilişkisi ortaya çıkar.¹ Yargılamanın amacı, ortaya çıkan hukuki uyuşmazlıkların, her iki tarafı ve toplumu en üst düzeyde tam olarak tatmin edecek şekilde çözümlenmesidir.² Yargılamada usul kurallarının amacı ise, önüne gelmiş bulunan bir uyuşmazlığı çözmekle yükümlü olan mahkemelerin, yargılama sırasında hiç hata yapmadan, adalete, maddi ve hukuki duruma uygun, çabuk ve ucuz bir şekilde davayı sonuçlandırmaktır.³ Bu hususta hakimlere büyük görevler düşmektedir. Çünkü yargılama aşamasında usul kurallarına dikkat edecek olan ve tarafların da bu kurallara uymasını sağlayacak olan hakimlerdir. Yargılama sırasında mahkemelerde, usul kurallarına ne ölçüde uyulursa, halkın yargıya ve hukuka olan güveni de o seviyede artacaktır. Dolayısıyla, mahkemelerde yargılama yapılırken, evrensel ilkelere, Anayasamızda belirtilen hak ve özgürlüklere, usul hukuklarındaki temel prensiplere uyulmalıdır. Örneğin,

---

¹ **Bilge**, N., **ÖNEN**, E. (1978), *Medeni Yargılama Hukuk Dersleri*, Ankara, s.278

² **YILMAZ**, E. (2005), *İstinaf*, Yetkin Yayınevi, Ankara, s.15

³ **AKCAN**, R. (1998), *Usul Kurallarına Aykırılığa Dayanan Temyiz Nedenleri*, Yayınlanmamış Doktora tezi, s.1

tarafların iddia ve savunma haklarını ihlal etmeden yargılama yapılmalı, yargılamanın aleniyeti ilkesine riayet edilmeli, davaya bakması yasak olan hakim duruşmalara katılmamalı ve karara iştirak etmemeli, yapılan yargılama sonucu verilen hükümler gerekçeli olmalı gibi usul kurallarına uyulmalıdır. Bununla birlikte, adil bir yargılama yapılabilmesi için tarafların da üzerlerine düşen yükümlülükleri yerine getirmeleri gerekmektedir. Taraflar süresi içinde ilk itirazlarını ileri sürmeli, duruşmalara katılarak iddia ve savunmalarını beyan etmeli, kendilerine bildirilen gün ve saatte keşiflere katılmalı, yargılama harç ve giderlerini vaktinde ve eksiksiz olarak yatırmalı, duruşmanın inzibatını bozucu yargılamayı geciktirici hal ve hareketlerde bulunmamalıdır.

Mahkemeler ve taraflar üzerine düşeni yaptıkları halde, ülkemizde hala yargı kolunda sistemden kaynaklanan bazı problemler yaşanmaktadır. Günümüzde Türk yargı sisteminde ve uygulamada ortaya çıkan problemler ile bunların sebep ve sonuçlarının tespiti ile çözüm yolları konusunda yoğun çalışmalar ve tartışmalar yapılmaktadır. 5235 sayılı Yasayla hukukumuza getirilen istinaf mahkemeleri de bu çalışmalar neticesinde ortaya çıkmıştır. İstinaf mahkemelerinin hukuk sistemimize girmesiyle, nihayet Yargıtay da gerçek amacına hizmet etme imkanını bulabilecektir. Yargıtay, temyiz denetimi sonucunda çıkaracağı içtihatlarla ülkemizde hukukun gelişmesine ve hukuk birliğinin sağlanmasına katkı sağlayacaktır. Aynı şekilde idari yargıda da Bölge İdare Mahkemelerine verilen görevlerin artırılması suretiyle yüksek yargı mercii olan Danıştay'ın iş yükü azaltılabilir. Ancak olağan kanun yollarından olan istinaf henüz yeterli hazırlıklar tamamlanmadığından uygulanamamaktadır.

Bu çalışmamızda kanun yolları sınıflandırması arasında yer alan olağanüstü kanun yolunun idari yargıdaki durumunu derlemeye çalışacağım. Çalışmamız dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, “idari yargıda kesin hüküm”, ikinci bölümde, “ kanun yolu kavramı, sınıflandırılması ve çeşitleri” üzerinde durulacak, üçüncü bölümde ise, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile Ceza Muhakemesi Kanunu'ndaki olağanüstü kanun yolu, incelenerek, ardından dördüncü bölümde çalışmamızın asıl konusunu oluşturan “İdari Yargıda Olağanüstü Kanun Yolu” konusu Yargıtay ve Danıştay içtihatlarıyla birlikte ele alınacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KESİN HÜKÜM

1.1 Genel Olarak Kesin Hüküm

Hüküm, medeni usul hukukunda esasa ilişkin verilen nihai karardır; ceza hukukuna göre ise bir dava mahkemesinin hukuksal uyumsuzluğu çözen son karardır. Yani hüküm, sanığın suçlu bulunması durumunda yasanın o suç için öngördüğü cezaya çarptırılması, suçsuz bulunması durumunda da aklanması biçiminde olur.⁴ Ayrıca, kimi yazarlar tarafından hüküm, bir uyumsuzluğun yargıç tarafından çözümlenmesi sonucu verilen nihai karar olarak da tarif edilmektedir.⁵

Bir yargı kararı, yasalarda belirlenen usullere uygun olarak verildikten, itiraz ve yasa yollarından geçerek veya bunlara ilişkin başvuru süreleri sona ererek kesinleştikten sonra değişmez bir nitelik kazanır. Kararı veren yargıç dahil hiçbir merci onu değiştiremez. İşte yargı kararlarının bu değişmezlik kuvvet ve niteliğine “kesin hüküm” (muhkem kaziye) denilmektedir.⁶

Kesin hüküm objektif hukuku yaratmaz, onu müşahhas (somut) hale getirir. Hukuk kesin hükümle tahakkuk eder, kesin hüküm hukukun tahakkukunun kat'i varış noktasıdır. Mücerret olarak hukukun belirli olup olmadığından tereddüt edilebilir, fakat aynı tereddüt kanunun bir hadiseye tatbikinde mevcut olmamalıdır, “Olayın hukuki durumunun tesbiti” bu demektir. Bir bakıma kesin olan hüküm değildir, muayyen safhalardan geçen yargılamanın en sonunda hakim tarafından verilen emrin değişmezliğidir. Bunda hukukun hadiseyi tesbitindeki belirlilikten de fazla bir şey vardır.

⁴ YILMAZ, E. (2003), *Hukuk Sözlüğü*, Yetkin Yayınevi, Ankara, s.279

⁵ ÇAĞLAYAN, R., *İdari Yargıda Kesin Hüküm*, http://hukuk.erkincan.edu.tr/dergi/makale/1999_III_9.pdf, s.123, Erişim tarihi: 8.12.2009

⁶ TELLİ, S. T. (1980), *İdari Yargıda Kesin Hüküm*, İdare Hukuku ve İdari Yargı İle İlgili İncelemeler III., Ankara, s.103.

Kesin hükmün, şekli manası diye anılan anlamı ile kesin hükmün maddi muhtevası arasında fark görülmektedir. Şekli mana, daha ziyade dava münasebeti kavramını ilgilendirir. Bu anlama göre kesin hüküm artık değişmeyecektir, ne onu veren hakimin, ne de kanun yolları imkanlarını tüketmiş dava süjelerinin hükmü değiştirmek imkanları kalmamıştır. Çünkü dava münasebeti artık sona ermiştir. Kesin hükmün maddi muhtevasına gelince bu muhteva, hükmün dış alemde doğuracağı değişiklikte kendini gösterir. Ceza hukuku uçasından, mahkumiyet halinde hükümlü hürriyetini kaybedecek, beraat halinde zan ve şüphe altında olanın durumu tamamiyle değişmiş olacaktır. Bu konu, şöyle de izah edilebilir; artık dava münasebeti sona ermiştir, bundan sonra yeni bir münasebet başlamıştır, bu infaz münasebetidir. Hukuk tekniği bakımından kesin hüküm, mahkemenin, taraflar arasındaki müteakip bir davada önceki davaya bakan mahkemenin kesinleşen hükmüyle bağlı olmasında tecelli eder.

Kesin hükmün amacı kişiler arasındaki uyuşmazlıkların kesin biçimde çözümlenmesidir. Bu amacın gerçekleşmesinde hem kişilerin hem devletin yararı vardır. Kesin hükmün bu amacı şu 2 şekilde gerçekleşir:

1. Bir mahkeme hükmüne ancak bir dereceye kadar itiraz edilebilmesi. (şekli anlamda kesin hüküm)

2. Davanın tarafları arasındaki hukuki ilişkinin bütün bir gelecek için kesin olarak tespiti veya düzenlenmesi (maddi anlamda kesin hüküm)

Şekli anlamda kesin hüküm;

Bir kararın şekli anlamda kesinliği ile o karara karşı artık normal kanun yollarına (temyiz, karar düzeltme) başvurulamayacağı anlaşılır.⁷ Bir karar şekli anlamda kesinleşince, tarafların o davadaki amaçları gerçekleşmiş olur. Fakat bu, taraflar arasındaki uyuşmazlığın değil, ancak görülmekte olan davanın sona ermesi demektir. Bundan sonra da taraflar aynı uyuşmazlığın yeni bir dava konusu yapılmaması için bir başka müesseseye yani maddi anlamda kesin hüküm müessesesine ihtiyaç vardır.

Bazı kararlar, verildikleri anda şekli anlamda kesinleşir. Bunlar temyiz edilemeyen nihai kararlardır. Kanun yoluna tabi olan kararlar, kanun yoluna başvurma süresinin geçmesi ile şekli anlamda kesinleşir. Temyiz süresinin geçmesi ile mahkemenin kararı kesinleşir. Süresi içinde temyiz yoluna

⁷ KURU, B. (1995), *Hukuk Muhakemeleri Usulü El Kitabı*, İstanbul, s.876.

başvurulmuş, Yargıtay hükmü onanmış ve bu onama kararına karşı karar düzeltme yolu açık ise hüküm 15 günlük karar düzeltme süresi içinde karar düzeltme yoluna başvurulmaması ile kesinleşir. Kanun yoluna başvurmadan feragat edilmesi ile de verilen karar kesinleşir. Kanun yoluna başvurma talebinin reddi ile Yargıtay'ın kararına karşı karar düzeltme yolunun kapalı olduğu hallerde, temyiz talebinin reddi ile mahalli mahkeme hükmü kesinleşir.⁸

Yargıtay'ın kararına karşı karar düzeltme yolunun açık olduğu hallerde, Yargıtay'ın onama kararı ile hüküm hemen kesinleşmiş olmaz. Bu halde hüküm karar düzeltme talebinin reddedilmesi ile kesinleşir.

Şekli anlamda kesinliğin sona ermesi kural olarak mümkün değildir. Ancak, eski hale getirme talebinin kabul edilmesi şekli anlamda kesinliği ortadan kaldırır. Yani karar kesinleşmemiş gibi temyiz veya karar düzeltme incelemesi yapılır.⁹

Maddi anlamda kesin hüküm 3 unsuru kapsar.

1. Maddi anlamda kesinlik ancak yargısal kararlara tanınan bir vasıftır.
2. Bu vasıf kanun tarafından tanınmaktadır.
3. Bu vasıf yargısal kararın hakikat olarak kabul edilmesini zorunlu kılar.

Aynı taraflar arasında aynı dava konusu hakkında ve aynı dava sebebine dayanarak yeni bir dava açılmaz. Açılırsa bu dava dinlenmez. Şekli anlamda kesinlik yalnız bir safhada yani açılmış olan dava safhasında uyumsuzluğu sona erdirdiği halde, maddi anlamda kesinlik devamlı olarak bu sonucu meydana getirir.

Yeni açılan bir davaya karşı o davanın daha önce kesin hükme bağlanmış olduğunu söyleyebilmek için eski dava ile yeni davanın, müddeabihlerinin, dava sebeplerinin, taraflarının aynı olması gerekir.

Bir karar şekli bakımından kesinleşmeden o kararın maddi anlamda kesin hüküm gücüne sahip olduğu iddia edilemeyeceği gibi, açılan yeni bir davada kesin hüküm itirazında bulunulamaz. Bu halde bir derdestlik itirazında bulunulabilir ki, bu da hukukumuza göre bir ilk itirazdır. Maddi anlamda kesinlik şekli anlamda kesinlikle birlikte başlamakla beraber kural olarak hüküm ve sonuçlarını aynı zamanda doğurmaz.

---

⁸ ÇAĞLAYAN, R, agm, s.124.

⁹ KURU, B., ASLAN, R., YILMAZ, E. (2006), *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, 17. Baskı, Ankara, s.489.

Maddi anlamda kesin hükmün uygulama alanı kararların çeşidi bakımından değişiklik göstermektedir. Çekişmesiz yargıda verilen kararlar kural olarak şekli bakımdan kesinleşmeye elverişli oldukları halde, bu kararlar maddi anlamda kesin hüküm gücüne sahip değildir. Çünkü çekişmesiz yargı kararları her zaman değiştirilebilir. Maddi anlamda kesinliğe elverişli olan kararlar, yani maddi anlamda kesin hüküm teşkil eden kararlar ise mahkemelerin çekişmeli yargıya ilişkin bütün nihai kararları, hakem kararları, örnek gösterilebilir.

Maddi anlamda kesinlik kararın yalnız hüküm fıkrası hakkında mevcuttur. Hüküm fıkrası davada istenen hususlar hakkında mahkemece verilen kararı gösterir. Hükmün gerekçesinin kesin hüküm gücü yoktur. Gerekçe maddi anlamda kesinlikten tamamen tecrit edilmiş de değildir. 3 halde gerekçe de maddi anlamda kesinlikle ilgilidir:

- Hüküm fıkrası açık değilse; gerekçe hüküm fıkrasını açıklamaya ve kesin hükmün kapsamını belirlemeye yardım eder.

- Bir davanın usulden reddedilip edilmediğini anlamak için gerekçeye başvurulabilir.

- Hüküm fıkrasına sıkı sıkıya bağlı olan gerekçe kesin hüküm teşkil eder.

Kesin hüküm, hükmü veren mahkeme de dahil diğer bütün mahkemeleri bağlar. Yani mahkemeler aynı konuda aynı dava sebebine dayanarak, aynı taraflar hakkında verilmiş olan bir kesin hüküm ile bağlıdır. Aynı davayı bir daha inceleyemezler ve aynı konuya ilişkin yeni bir davada, önceki davada verilmiş olan kesin hüküm ile bağlıdırlar. Kesin hüküm sonradan çıkarılan bir kanunla da değiştirilemez. Kesin hüküm itirazı bir dava karara bağlanıp verilen hüküm kesinleştikten sonra aynı taraflar arasında, aynı konuda, aynı dava sebebine dayanılarak yeni bir dava açılmaz. Açılırsa ikinci dava, kesin hüküm itirazı ile karşılaşır ve esasa girilmeden kesin hükümden dolayı reddedilir.

Kesin hüküm itirazı bir davanın konusunu oluşturan uyuşmazlığın daha önce kesin bir hükümle çözümlenmiş olması nedeniyle mahkemece yeniden inceleme konusu yapılamayacağına ilişkin usuli bir itirazdır. Açılan bir dava hakkında kesin hüküm bulunmaması dava şartlarındandır. Yani bir davanın dinlenebilmesi için aynı konuda, aynı taraflar arasında, aynı dava sebebine dayanarak verilmiş bir kesin hüküm bulunmamalıdır. Davanın her safhasında yapılabilen kesin hüküm itirazı ile dava şartlarından birinin bulunmadığı ileri

sürülür. Taraflar kesin hüküm itirazını ileri sürmekten feragat etseler bile, mahkeme, kesin hükmü öğrenince davaya bakamaz. Mahkeme kesin hüküm itirazını kabul edince dava şartlarından biri noksan olduğundan, davayı mesmu olmadığından dolayı reddetmekle yükümlüdür.¹⁰

Aynı taraflar arasında, aynı dava sebebine dayanarak ve aynı hukuki ilişki hakkında açılan ikinci davanın müddeabihi, birinci davadakinden farklı olsa bile, iki davanın da temelini oluşturan aynı hukuki ilişkinin mevcut olup olmadığı hakkında verilmiş olan hüküm, ikinci davada kesin delil teşkil eder.

Bir satış sözleşmesi ile satıcı alıcıya iki adet mal satmıştır. Alıcının bu mallardan birinin teslimi için satıcıya karşı açmış olduğu davada satıcı muvazaa iddiasında bulunmuş, mahkeme muvazaa iddiasını doğru görmeyerek reddetmiş ve malın teslimine karar vermiş, hüküm kesinleşmiştir. Alıcının ikinci malın teslimi için açtığı davada, davalı satıcı yeniden muvazaa iddiasında bulunursa bu iddiası dinlenmez. Çünkü birinci davada verilen hüküm, satış sözleşmesinin muvazaalı olmadığı hakkında kesin delil teşkil eder.

Bir davada verilen kesin hüküm, bu davanın taraflarından biri tarafından başka birine karşı açılan ve konusu ile dava sebebi aynı olan ikinci bir davada kesin delil teşkil etmez.

Çünkü iki davanın tarafları farklıdır. Fakat birinci davada verilen kesin hüküm ikinci davada kuvvetli bir takdiri delil teşkil eder. Bir gayrimenkulün hissedarlarından birinin taraf olduğu bir dava kesin hükme bağlandıktan sonra, diğer hissedarlar tarafından açılan ve konusu ile dava sebebi aynı olan ikinci davada, birinci hüküm kesin delil teşkil etmezse de kuvvetli bir takdiri delil teşkil eder.

İstisnai hallerde kesin hükme bağlanmış olan davaya tekrar bakılması mümkündür. Bunlardan birisi yargılamanın iadesidir. Kanun, tahdidi olarak saydığı bazı ağır yargılama yanlışlıklarından dolayı kesin hükümün tekrar gözden geçirilmesine ve aynı dava hakkında yeni bir hüküm verilmesine istisnai olarak müsaade etmektedir.¹¹

---

¹⁰ KURU, B., ASLAN, R., YILMAZ, E. (2006), *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, 17. Baskı, Ankara, s. 773

¹¹ AKBAŞ, E. A., *Medeni Usul Hukuku Ders Notları*, Türk Hukuk Sitesi, <http://www.turkhukuksitesi.com>, Erişim tarihi: 12.10.2009

Kanun yararına bozma durumunda da, hükme bağlanmış olan davaya tekrar bakılır. Ancak bu inceleme sonunda verilen kararın, hükmün hukuki sonuçlarına bir etkisi yoktur. Ceza Muhakemesi Kanunu'nda yer alan kanun yararına bozma halinde ise hükmün hukuki sonuçlarına etkisi mevcuttur. Bu kanun yolunun hukuki niteliği de tartışmalıdır. Bu konuya daha sonra detaylarıyla değineceğiz.

Bunun yanında bir de açıklama ve yanlışların düzeltilmesi (tavzihi) durumu da vardır. Açıklama ve yanlışların düzeltilmesi, bir kanun yolu değildir. Zira, bunlar davanın derinleşmesine hizmet eden kararlar değildir. Ancak kesin hükme bağlanmış kararların yeniden gözden geçirilmesi söz konusudur.

Yanlışların düzeltilmesi ise İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 30'ncu maddesinde düzenlenmiş ve mahkeme kararını verdikten sonraki aşamada, hükümde yapılmış olan maddi hataların düzeltilmesini ifade etmektedir. Yanlışların düzeltilmesi ancak maddi yanlışlar için söz konusudur ve kanunda sayılan hususlarla sınırlıdır. Hukuki yanlışlıklarla ilgili olarak bu yola başvurulması mümkün değildir. Hukuki yanlışlıkların düzeltilmesi ancak kanun yolu ile mümkündür.

1. 2. İdari Yargıda Kesin Hüküm

1.2.1 İptal Davalarında Kesin Hüküm

Genel bir tanımlama ile iptal davası, "İdare tarafından ittihaz olunan icrai bir karardan şahsi, meşru, aktüel bir menfaati muhtel olan bir şahsın idari bir mahkemeye müracaat ederek bu kararın mevzuata, hukuka yetki, sebep, konu, şekil veya maksat yönlerinden biriyle- aykırılığında ötürü bozulması" şeklinde tanımlanabilir.¹² Bu yönde açılan bir dava genel olarak ya davanın reddi ya da idari işlemin iptali şeklinde sonuçlanır. Buradan hareketle, idari yargıda kesin hükmü, red ve iptal kararlarında ayrı ayrı incelemek gerekir.¹³

---

¹² SARICA, R. (1949), *İdari Kaza-İdari Davalar*, istanbul, s.10.

¹³ ÇAĞLAYAN, agm. s.126.

1.2.1.1. İlk İnceleme Usulünde

İdari Yargılama Usulü Kanununun 14'ncü maddesi, idari yargıda dava açıldığında işin esasına girmeden ilk olarak nelerin inceleneceğini, 15'nci maddede ise bu ilk inceleme sonunda ne yönde karar verileceğini düzenlemiştir. Öğretide, bu ilk inceleme konularının, işin esasına girmeden tespit edilemeyeceği, dolayısıyla bu incelemelerin, bir tür “*önyargılama*” olduğu ifade edilmektedir.¹⁴

Görev ve yetki; Danıştay Kanunu'nun 24'ncü maddesinde Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak bakacağı konular belirlenmiştir. Bunlar dışındaki konularda görevsizdir. Şayet 24'cü maddedekiler dışındaki bir konuda Danıştay'a doğrudan bir dava açılmış ise, Danıştay görevsizlik kararı verir, dosyayı tespit ettiği görevli idare veya vergi mahkemesine gönderir. Danıştay'ın verdiği bu karar kesindir, yani Danıştay'ca görevli bulunan mahkeme görevsizlik kararı veremez. Diğer yandan, ilk derece mahkemesinde açılan davada, mahkeme, konunun Danıştay'ın görev alanına girdiği düşüncesinde ise, görevsizlik kararı vererek, dosyayı Danıştay'a gönderir. Danıştay kendini görevli bulursa, davayı sonuçlandırır. Görevli bulmaz ise, tespit ettiği görevli mahkemeye gönderir. Danıştay'ın bu kararı kesindir. Danıştay, dava dosyasını gönderen mahkemeyi görevli olarak tespit edebileceği gibi, bir başka mahkemeyi de tespit edebilir. Bu takdirde dava dosyasını görevli bulunduğu mahkemeye gönderir. Bu durumlarda kesin hükümlerle ilgili bir sorun çıkmaz; yargı çevresi içinde ise, uyuşmazlık bölge idare mahkemesince, aksi halde Danıştay'ca çözümlenir.

İdari merci tecavüzü; idari yargı yerlerinde dava açılmadan önce, idari bir kuruluşa başvurulması, yasada öngörülmüş ise, bu başvuru yerine getirilmeden, dava açılmasına idari merci tecavüzü denir.¹⁵ İdari merci tecavüzü, idari işlemlerde olabilir. Bazen yasalarda, idari işleme karşı dava açılmadan önce, idareye itirazda bulunulması düzenlenmektedir. Dava açabilmek için, bu idari başvuru yollanun tüketilmesi gerekir. İdari başvuru yolları tüketilmeden dava açıldığı anlaşılırsa, yargı yeri, dosyayı, ilgili idareye gönderir. Yargı yeri, idari merci tecavüzü nedeniyle dosyayı ilgili idareye gönderdikten sonra, idarenin açık veya zımni ret

¹⁴ Erkut, C., SOYBAY, S. (1999), *Anayasa ve İdari Yargılama Hukukuna İlişkin Kanunlar*, 4.Bası, İstanbul, s.206.

¹⁵ Yenice, K., ESİN, Y. (1983), *Açıklamalı İçlihatlı Notlu - İdari Yargılama Usulü*, Ankara, s.707

kararı üzerine davacının yetkili ve görevli mahkemeye yeni bir dava dilekçesi ile başvurabileceğinden kesin hüküm oluşmaz.

Ehliyet; idari yargı yerlerinde dava açabilmek için, davaya taraf olma ve dava açabilme ehliyeti yanında, idari yargıya özgü menfaat ihlali ve hak ihlali şartlarının da gerçekleşmiş olması gerekir. İdari yargıda özellikle iptal davasında menfaat ihlali kavramı önem arz etmektedir. İptal davasında aranan bu menfaat ilişkisinin, meşru, kişisel ve aktüel olması gerekmektedir .

Davacının, taraf olma ehliyeti ve menfaat ihlali yoksa, kesin hüküm oluşur ve dava yeniden açılmaz. Dava açma ehliyeti yoksa, vasi ya da veli tarafından dava yeniden açılabilir. İdari yargıda tüzel kişiliği olmayan kamu kuruluşlarına karşı iptal davası açılabilmesi öğretisi ve uygulamada kabul edilmektedir.¹⁶

Kesin ve yürütülmesi gerekli bir işlemin varlığı; iptal davası ancak idari işlemlere karşı açılabilir. Dava konusu işlem idari işlem olacak ve aynı zamanda kesin ve yürütülmesi gerekli bir işlem olması gerekir. İşlem bu nitelikte değilse dava reddedilecektir. Doktrinde bazı yazarlar, icrailiği “kamu gücünün, üçüncü kişiler üzerinde, ayrıca başka bir işlemin varlığına gerek olmaksızın doğrudan doğruya hukuki sonuçlar doğurması” şeklinde tanımlamaktadır.¹⁷ Bazıları ise icrailiği, “işlemin ilgilinin hukuksal durumunda değişiklik yapması” olarak tanımlamaktadır.¹⁸ Buna göre idarenin etkisiz işlemleri, görüş belirten kararları, danışma kararları, iç yönetim kararları, hazırlık çalışmaları, iptal davasına konu teşkil etmez. İdari işlemin icrailiği, işlemin oluşması ile birlikte kendini gösterir. İşlem henüz yürürlüğe girmemiş olsa da, icrailik vasfı vardır. Yürürlüğe girmeden dava konusu yapılamaması, icrai olmamasından değil, menfaat ihlali koşulunun gerçekleşmemesinden dolayıdır. Kesin ve yürütülebilir işlem kavramı, işlemin icrailiği ile ilgili olduğu kadar, işlemin iptal davasına konu oluşturma bakımından gerekli niteliğe sahip olup olmadığı açısından da önem kazanmaktadır. Burada “kesinlik” kavramı anahtar konumdadır. Kesin işlem, “idari karar alma sürecinin tamamlanarak nihai işlemin ortaya çıkması” demektir.¹⁹ İdari yargı yeri, dava

---

¹⁶ **GÖZÜBÜYÜK**, A. Ş. (1996), *Yönetmelik Yargısı*, Ankara, s.402

¹⁷ **ERKUT**, C. (1990), *İptal Davasının Konusunu Oluşturması Bakımından İdari İşlemin Kimliği*, Ankara, s.119

¹⁸ **GÖZÜBÜYÜK**, A. Ş., age., s. 117

¹⁹ **ERKUT**, C., age., s.193

konusu işlemin, bu şekilde kesin ve yürütülebilir nitelikte olup olmadığını ilk incelemede re'sen araştıracaktır. Bu nitelikte bulmaz ise davayı reddedecektir. Bu ret kararı, kesin hüküm niteliği kazanacaktır.

Süre aşımı, idari yargıya başvurma belli bir süreye tabi kılınmıştır. Bu süre geçirilirse, dava açma imkanı ortadan kalkar. Bu sürelerin neler olduğu ve ne zaman işlemeye başlayacağı, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 7'nci maddesinde düzenlenmiştir. Davaların, yasalarda belirlenen süreler içinde açılmış olması gerekir. Süre geçirilmiş ise, yargı yeri davayı süre yönünden reddeder. Dava, süre açısından reddedilir ve bu karar da kesinleşirse, aynı konuda bir daha dava açılamaz. Başka bir ifade ile süre yönünden ret kararı, kesin hüküm oluşturur.

Husumet; genel olarak her davada, davanın niteliği gereği bir hasım gösterilmesi gerekir. Buna uygun olarak, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 14'ncü maddesinde, idari davalarda hasmın gösterilmesi gerektiği, bunun ilk incelemede dikkate alınacağı hususu belirtilmiştir. Ancak, 15'nci madde, husumetin gösterilmemesi veya yanlış gösterilmesi halinde, yargı yerinin, doğru hasmı tespit ederek, davayı ona yönelteceğini hükme bağlamıştır. Dolayısıyla bu durumda, kesin hükümle ilgili bir sorun ortaya çıkmaz.

Dava dilekçesindeki usuli eksiklikler; dava dilekçesinin, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 3 ve 5'nci maddedeki şartlara uygun olması gerekir. İlk inceleme aşamasında bu eksiklikler tespit edilirse, 30 gün içinde yeniden düzenlenmek üzere ve varsa eksiklikleri tamamlanmak üzere "dilekçe ret kararı" verilir. Davacı 30 gün içinde eksiklikleri tamamlayarak dava açarsa, bu dilekçeden harç alınmaz, davaya devam edilir. Böyle bir durumda kesin hüküm söz konusu olmaz. Bu süre içinde verilen ikinci dilekçede de aynı yanlışlıklar yapılırsa, bu defa dava reddedilir. Eksikliklerden dolayı dilekçe ret kararından sonra süresinde açılan davada, aynı eksiklikler tekrarlanırsa dava reddedilir (İYUK. Md.15/5). Bu kararın kesin hüküm etkisi konusunda iki görüş vardır.

Birinci görüşe göre, dava açma süresi geçmemek kaydıyla, davacının istediği kadar dava açma hakkı vardır. Ancak üçüncü ve daha sonraki davalar için harç alınacaktır. Kısaca dava açma süresi geçmedikçe kesin hüküm oluşmaz. Dava açma süresi geçince de zaten dava süreden reddedilecektir.²⁰ İkinci görüşe göre

---

²⁰ TELLİ, S. T., agm., s. 117

ise, yasanın ilgili maddesi gereği, maddi ve şekli anlamda kesin hüküm oluşur. Üçüncü dava, dava açma süresinde açılrsa bile, dava kesin hüküm nedeniyle reddedilecek, incelenmeyecektir. Kişi haklarının korunması açısından birinci görüş daha uygun bir yol olmakla birlikte, maddenin açık hükmü karşısında bu çözümün kabulü pek mümkün gözükmemektedir. Bu 30 gün geçirildikten sonra dilekçe verilirse, Danıştay “...süre aşımı sebebiyle inceleme olanağı bulunmayan davanın reddi...” yönünde karar vermektedir. Davacı otuz gün içinde dilekçe vermez ise, dava açılmamış sayılır. Bu hallerde de kesin hüküm oluşur.

1.2.1.2. Esastan İncelemede

İptal davasında ikinci inceleme, esastan incelemedir. Yani yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden bir sakatlık olup olmadığının incelenmesidir. Açılan iptal davası, iptal nedenleri yönünden incelenerek reddedilmişse, kesin hüküm oluşur. Aynı sebebe dayanılarak yeni bir dava açılmaz, açılrsa bile kesin hüküm nedeniyle reddedilir. Davacı dilekçesinde sadece bir unsurun (örneğin sebep unsuru) hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüş, mahkemede sadece bu unsur yönünden davayı reddetmişse, davacının başka bir unsur ya da unsurlara dayanarak aynı işlem hakkında yeni bir dava açması hukuken mümkündür. Bu halde kesin hüküm oluşmaz, dava kesin hüküm nedeniyle reddedilmez. Gerek kabul şartları, gerekse esastan red kararlarının meydana getirdiği kesin hüküm, nisbi kuvvettedir. Kararların etkisi sadece taraflara yöneliktir. Üçüncü kişiler aynı işlem aynı sebep yönünden yeni bir dava açabilirler . Çünkü bu redde dair kararlarda, reddin sebebi davacının ileri sürdüğü delillerin ve gerekçelerin yeterli olmamasıdır.²¹ Gözübüyük, aynı nedene dayanılarak açılan yeni davada içtihat değişikliği gibi olağanüstü bir durum olmadıkça, büyük olasılıkla davanın reddedileceğini belirtmektedir.

1.2.1.3 İptal Kararında

İptal kararı, geriye yürür şekilde idari işlemin hukuk düzenindeki varlığına son verir. İşlem hukuk aleminden kalktığına göre, bu kalkış sadece taraflar için

---

²¹ GÖZÜBÜYÜK, A. ř., age., s.214

değil herkes için sonuç doğurur.²² Hukuk aleminden kalkan bir işlemin, bazıları için kalkmıştır, bazıları için ise kalkmamıştır denilmesi mümkün değildir. Bu yüzden iptal kararı genel etkilidir. Davada taraf olmayanlar da bu karardan yararlanırlar. Ayrıca dava açmalarına gerek yoktur.²³

Genel düzenleyici işlemlerin (Tüzük.yönetmelik vs.) iptali yönündeki kesin hükmün etkisinin mutlak oluşunda hiç tereddüt yoktur. İptal davasının objektif niteliği gereği de, bu yönde bir iptal kararı herkes için geçerlidir. İlgili diğer kişilerin iptal davası açmasına gerek yoktur. İptal edilen bir işlemin ikinci kez iptal edilmesi söz konusu olamaz. İkinci bir dava açılırsa, mahkeme bunu re'sen dikkate alır ve durumu tespit eder .

Birel işlemin iptali, genellikle tarafları ilgilendirir. Ancak birel işlemin iptali bazen kesin hükmün mutlak etkisini gösterebilir. Mesela, fakültelere kayıt durumunu düzenleyen yönetmelikte, aday olabilmek için lise diploması koşulu aranmaktadır. Adaylık istemi ticaret okulu mezunu olduğu gerekçesiyle reddedilir. Açılan dava üzerine idare mahkemesi, lise diploması koşulunun, eşdeğerliği yetkililerce kabul edilmiş tüm orta öğretim kurumlarını kapsadığı gerekçesiyle, red işlemini iptal eder. Bu iptal kararı, davacının kaydının yapılması gibi öznel bir etki yaratmakla beraber, liseye denk olan okullardan mezun olan tüm öğrencilerin, yeni bir iptal davasına gerek olmadan, aday olabilmelerini sağlayacak bir etki de yaratır. Bunun anlamı, tek bir olaya ve tek bir kişiye ilişkin iptal kararı, benzeri tüm durumlara uygulanabilecek niteliğe bürünmektedir. Bu durum kesin hükmün mutlak etkisine bir örnek teşkil eder.²⁴

1.2.2. Tam Yargı Davalarında Kesin Hüküm

İdari Yargılama Usulü Kanunu tam yargı davalarını, "*idari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan*" davalar olarak tanımlamaktadır. Öğretide ve uygulamada buna, idari sözleşmelerden doğan davalar da eklenmektedir. Tam yargı davasında yargıç,

---

²² **ULER**, Y. (1970), *İdari Yargıda İptal Kararlarının Sonuçları*, Ankara, s.44

²³ **ÇELEN**, O. , *Türk idare hukukunda iptal davasının sonuçları*, AYİMD, Sayı.10, s.5

²⁴ **ÖZAY**, İ.H. (1982), *Türkiye'de İdari Yargının İşlev ve Kapsamı*, idari Yargıda Son Gelişmeler Sempozyumu, Ankara, s.14

davacının istemi ile bağı olarak davacıya yapılan haksızlığın giderilmesine karar verir. Davalı tarafı bir şey yapmaya ya da yapmamaya yahut belli miktar parayı tazminat olarak ödemeye mahkum eder. Tam yargı davasında verilen kararlar, sübjektif bir hakkın ihlalden doğduğu için sadece taraflar için hüküm ifade eder. Üçüncü kişileri bağlamaz. Verilen karar taraflar için kesin hüküm teşkil eder. Dolayısıyla bu kesin hükmün etkisi nisbi niteliktedir.²⁵

“İptal davası sonunda verilen kararı takiben açılan tam yargı davası durumunda; Tam ve daimi mulüluyet yardımının hatalı bir tarih esas alınarak noksan ödendiğinden bahisle iptali istemiyle davacının AYİM’de açtığı davanın redle sonuçlanması sonrasında, bu işlemde doğan tam yargı davasında; malüluyet yardımının ödenmemesi işleminin iptali istemi aslında iptal davası kılığına bürünmüş bir tam yargı davası mahiyetinde bulunduğundan, davacının maddi tazminat istemi kesin hüküm ilkesi gereğince incelenemez ise de manevi tazminat isteminin hizmet kusuru ve kusursuz sorumluluk yönlerinden incelenmesi gerekir.”

26

---

²⁵ ÇAĞLAYAN, R. (2002), *İdari Yargıda Kanun Yolları*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s.87

²⁶ Askeri Yüksek İdare Mahkemesi’nin (1.Daire) 11.6.1996 tarih ve E:1996/45, K:1996/553 karar sayılı kararı, http://www.msb.gov.tr/ayim/Ayim_karar_detay.asp?IDNO=1060&, Erişim tarihi: 15.9.2009

İKİNCİ BÖLÜM

KANUN YOLU

2.1. Genel Olarak Kanun Yolu

Kanun yolu, davanın taraflarına yerel mahkeme kararının yeniden incelenmesi ve gerekiyorsa değiştirilmesi için tanınmış bir başvuru yoludur. Kanun yolu kavramından, bir kazai kararın, her şeyden önce bir hükmün daha üst bir mahkemede kontrol ettirilebilmesi için taraflara verilmiş olan bir usuli imkan anlaşılmalıdır.²⁷ Mahkeme kararları hatalı ve noksan olabilir. Mahkeme kararı, doğru olmakla birlikte, taraflar bu kararın bir üst mahkeme tarafından tekrar incelenmesini ve hukuka uygunluğunun denetlenmesini de isteyebilirler. Mahkeme kararlarındaki hataların en aza indirilebilmesi için kararların kesinleşmeden önce bir üst mahkeme tarafından denetlenmesi ve bu hataların azaltılması için kanun yolu düzenlenmiştir. Böylelikle kanun yoluna başvuru sonunda yapılan incelemede bir hata tespit edilirse, ilk derece mahkemesi kararı bozularak, bu hatanın giderilmesi sağlanır.²⁸

En geniş anlamı ile kanun yolu kavramı, yanlış olan ya da yanlış olduğu düşünülen tüm yargısal kararların bir daha gözden geçirilmesini sağlayan her türlü yargısal başvuru yolunu ifade etmektedir. Bu anlamda, yeniden gözden geçirme genel olarak üst mahkemelerde olmasına rağmen ilk derece mahkemelerde de olabilmektedir. Bu geniş anlamda kanun yolu kavramına göre; temyiz, itiraz, karar düzeltme, yargılamanın yenilenmesi yanında; açıklama, yanlışlıkların düzeltilmesi gibi usulü başvuru yolları da birer kanun yolu olarak kabul edilmektedir. Doktrinde kanun yolu kavramının bu denli geniş anlamda kullanılmasına karşı çıkan, geniş anlamda kanun yoluna “hukuki çareler” denilmesi gerektiğini belirten

---

²⁷ ÜSTÜNDAĞ, S. (1997), *Medeni Yargılama Hukuku*, 6. Baskı, İstanbul, s.816

²⁸ PEKCANTEZ, H., ATALAY, O., ÖZEKES, M. (2005), *Medeni Usul Hukuku*, 4. Baskı, Ankara, s. 487.

ve kanun yolu ifadesinin sadece dar anlamda kullanılması gerektiğini ifade eden yazarlar bulunmaktadır.²⁹

Hüküm mahkemeleri de denilen ilk derece mahkemelerinin, karar verirken yanılma ihtimalleri her zaman mümkündür. Bu ihtimal göz önünde tutularak kanun yolları kabul edilmiş, böylece kararların bir kez daha yargı süzgecinden geçirilmesi imkanı getirilerek davanın taraflarına daha fazla yargısal koruma sağlanmıştır.

Kanun yolu incelemesinde, kural olarak ilk derece mahkemesinin kararının, yargılama usullerine uygun olup oluşmadığı, uygulanan hukuk kurallarının doğru ve yerinde uygulanıp uygulanmadığı denetlenir

Mahkemelerce verilen kararların daha yüksek bir mahkeme tarafından denetlenmesi için, her hukuk sisteminde kanun yolları kabul edilmiştir. Ancak kanun yollarına başvurma imkanı sonsuz değildir. Kararın kanun yollarından geçmesinden sonra veya bu kanun yollarına başvuru sürelerinin geçirilmesi ile karar kesinleşir.³⁰ Kanun yollarında, itiraz edilen kararın doğru veya hatalı olup olmadığının denetimi amacıyla maddi ve usul hukukuna ilişkin aykırılıklara karşı yönelinmektedir. Bu yol ile yanlış olduğu iddia edilen kararların tekrar incelenmesi, değiştirilmesi ve kararın bozulması talep edilmektedir.³¹ Medeni usul hukukunda, kanun yolları nihai kararlar için kabul edilmiştir. Mahkemelerin ara kararları için kabul edilmiş genel bir kanun yolu bulunmamaktadır.

2.2. Kanun Yollarının Sınıflandırılması

Kanun yollarını değişik açılardan çeşitli esaslara göre sınıflandırmak mümkündür. Ancak en fazla kabul gören sınıflandırma olağan ve olağanüstü kanun yolu ayırımıdır. Bu ayırım genel olarak kabul edilmekle birlikte, kullanılan kıstaslar farklılıklar göstermektedir. Her yazar kendine göre bir kıstas kullanmakta ve ona göre kanun yolunun olağan mı yoksa olağanüstü mü olduğuna karar vermektedir. Bu konuyla ilgili yaklaşımları şu şekilde ayırabiliriz.³²

---

³⁰ KURU, B., ASLAN, R., YILMAZ, E. (2006), age., s. 718

³¹ AKCAN, R. (1998), age., s. 5

³² ÇAĞLAYAN, R. (2002), age., s.26

Birinci yaklaşım, ikinci incelemede maddi meselenin yeniden ele alınıp alınmamasıdır. Maddi mesele yeniden araştırılıp karar verilebiliyorsa olağan, aksi durumda olağanüstü kanun yolu vardır demektir. Buna göre, istinaf olağan kanun yolu, temyiz olağanüstü kanun yoludur.

İkinci yaklaşım ise, kanunda gösterilen sebeplerle bağlı olma kriteri esas alınmıştır. Sadece kanunda gösterilen sebeplere dayanılarak başvurulabilen yol olağanüstüdür. Bu anlayışa göre, istinaf dışındaki bütün kanun yolları olağanüstüdür.

Sonuncu kriter ise, kararın şekli anlamda kesinleşip kesinleşmemesine göre belirleme yapılmasıdır. Bu anlayışa göre, kararın kesinleşmesini önleyen kanun yolu olağan, kararın kesinleşmesinden sonra başvurulacak yol ise olağanüstü kanun yoludur. Bu durumda temyiz ve karar düzeltme kararın kesinleşmesini engellediği için olağan kanun yolu, yargılamanın yenilenmesi kesinleşmiş kararlar için öngörüldüğünden olağanüstü kanun yolu sayılır.

Konuya ilişkin olarak farklı yaklaşımlar ortaya konulmuştur. Üstündağ ve Alangoaya kanun yolu kriterlerini, yargılamanın üst bir yargı yerine intikal ettirilmesi ve incelenmesini, hükmün şekli anlamda kesinleşmesinin ertelenmesi şeklinde almışlardır. Bu anlayışla yargılamanın iadesi ve karar düzeltme yollarının teknik anlamda bir kanun yolu olmadığı zira bu durumlarda kararı veren yargı yerine müracaat edildiği, öte yandan yargılamanın iadesinin kesinleşmiş hükme karşı öngörüldüğü ifade edilmektedir. Buna görüşe göre teknik anlamda kanun yolu Türk hukukunda sadece temyiz yoludur.³³

Olağan ve olağanüstü kanun yolu ayırımında baskın görüş, “kesin hüküm” kriteridir. Yargı yerlerince verilen nihai kararın kesinleşmesini önleyen kanun yolu olağan, kesinleşen hükme karşı kabul edilen kanun yolu ise olağanüstü kanun yoludur.³⁴

Henüz kesinleşmemiş kararlara karşı olağan kanun yoluna başvurulur. Nihai kararlara karşı süresi içinde bu yola başvurulmaz veya başvurulur da verilen karar onanır ve başka bir olağan kanun yolu da yok ise, karar kesinleşir. Buna karşılık, şekli anlamda kesinleşmiş kararlara karşı olağanüstü kanun yoluna

³³ ÜSTÜNDAĞ, S. (2000), *Medeni Yargılama Hukuku*, İstanbul, C.I-II, s.816; ALANGOYA H. Y. (2001), *Medeni Usul Hukuku Esasları II*, İstanbul, s.13

³⁴ KURU, B. (2001), *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, cilt.v, İstanbul,, s.4484

başvurulmaktadır. Burada ise, hüküm normal kanun yollarından geçerek veya süresi içinde bu yollara gidilmeyek kesinleşmiş bulunmaktadır. İşte bu kesinleşen hükümlerde bazı önemli usul hataları yapılarak sonuca varılmış ise, bu şekilde verilen yanlış hükümlerin kaldırılması veya değiştirilmesi için, olağanüstü kanun yolu olan yargılamanın iadesi yoluna başvurulmaktadır. Medeni usul hukukumuzdaki kanun yolları, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'dan önce şöyle düzenlenmekte idi:

- Temyiz,
- Karar düzeltme
- Yargılamanın İadesi .

Bunlardan temyiz ve karar düzeltme olağan kanun yolları iken, yargılamanın iadesi olağanüstü kanun yolu olarak kabul edilmekteydi. 5236 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ile yapılan değişiklik sonucunda istinaf yolu kabul edildi ve karar düzeltme yolunun kaldırılması benimsenmiştir. Böylece olağan kanun yolları, istinaf ve temyiz olarak son şeklini almış bulunmaktadır. Olağanüstü kanun yolu olarak da, yargılamanın yenilenmesi yolu halen kanunumuzda yerini korumaktadır.³⁵

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 45'nci ve devamı maddelerinde, itiraz, temyiz, yargılamanın yenilenmesi ve kararın düzeltilmesi kanun yolları düzenlenmiştir.

Öte yandan, itiraz yolunu düzenleyen İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 45'nci maddesinde; bu kanun yoluna ilişkin ayrı şekil ve usul kuralları getirilmeyerek "İtiraz, temyiz şekil ve usullerine tabidir." hükmü yer almıştır.

2.3. Kanun Yollarına Başvurunun Özellikleri

Dava açmakta olduğu gibi kanun yoluna başvurmada da, hukuki yarar bulunmalıdır. Yani, kanun yoluna başvuranın, aleyhine kanun yoluna başvurduğu kararın kaldırılması veya değiştirilmesinde, korunmaya değer bir hukuki yararının

---

³⁵ KURU, B., ASLAN, R., YILMAZ, E. (2006), age., s. 718

bulunması gerekir.³⁶ Ceza muhakemesinde ise, yasa yollarına başvurulabilmesi için, yasa tarafından başvurma hakkının tanınmış olması ve kişinin yasal yola başvurmakta menfaatinin bulunması gerekmektedir. Hukuki yararın bulunması şartını kanun, “teyiz yolu bakımından, davada haklı çıkmış olan taraf da, hukuki yararı bulunmak şartıyla, hükmü teyiz edebilir” şeklinde ifade etmektedir.

Buna göre davacı, kural olarak lehine bir hükmü teyiz edemez. Bunun gibi davalı da, kural olarak kendisine karşı açılmış olan davanın reddine ilişkin hükmü teyiz edemez. Ancak bunun için hükmün, onu teyiz etmek isteyen tarafın talep sonucuna tamamen uygun bulunması gerekir.

Mahkemenin hükmü ile hüküm lehine olan tarafın talep sonucu arasında fark varsa, o tarafın hükmü teyiz etmekte hukuki yararı vardır. Mesela, davası kısmen kabul, kısmen reddedilen davacının hükmü teyiz etme hakkı vardır; bunun gibi kendisine karşı açılan dava tamamen reddedilen ve fakat buna rağmen yargılama giderlerine mahkum edilen davalı da hükmün yargılama giderlerine ilişkin bölümünü teyiz edebilir.

Buna karşılık, hüküm bir tarafın talep sonucuna tamamen uymakta ve fakat gerekçesi o tarafın ileri sürdüğü gerekçeye aykırı ise, o tarafın, kural olarak hükmü teyiz etmek yetkisi yoktur. Çünkü, teyiz kanun yolu ile ancak hüküm fıkrasının kaldırılması veya değiştirilmesi istenebilir.

Ancak, hüküm fıkrasına zorunlu bir şekilde bağlı olan ve bu nedenle kesin hüküm teşkil eden gerekçeye karşı hüküm lehine olan taraf teyiz yoluna başvurabilir. Bundan başka, karşı tarafın (davada haksız çıkan tarafın) teyizi üzerine hükmün bozulması halinde karşı taraf lehine (ve hüküm lehine olan taraf aleyhine) usuli müstesap hak doğacak ise, hüküm lehine olan tarafın bunu önlemek için (lehine olan) hükmü teyiz etmekte hukuki yararı vardır. İşte bu amaçla “davada haklı çıkmış olan taraf da, hukuki yararı bulunmak şartıyla, hükmü teyiz edebilir” hükmü kabul edilmiştir. Bu hükmün uygulanmasına misaller:

Davalı, davacının açtığı alacak davasına karşı: “Davacının iddia ettiği alacak mevcut değildir. Fakat, mahkemece alacağın mevcut olduğu sonucuna varılması halinde, bunu, davacıdan olan karşılık alacağım ile takas ediyorum”

---

³⁶ BAKICI S., (2000), *Olaydan Kesin Hükme Kadar Ceza Yargılaması ve Ceza Kanunu Genel Hükümler*, 3. Baskı, Ankara, s.1316.

şeklinde terditli bir savunmada bulunmuş mahkeme de, alacağın mevcut olduğu sonucuna vardığı için, davacının alacağı ile davalının karşılık alacağını takas ederek, davanın reddine karar vermiş ise, bu ret kararı şeklen davalı lehine olmakla beraber, davalı bu kararı temyiz edebilir. Çünkü, hüküm davacının alacağının mevcut olmadığı gerekçesiyle bozulacak olursa, davalının karşılık alacağı sona ermiş olmaktan kurtulacaktır.

Aleyhindeki dava reddedilen kimsenin hükmü temyize yetkisi yok ise de, gerekçenin isabetsizliğinden dolayı karşı taraf yararına meydana gelecek usuli kazanılmış hakkı ortadan kaldırmak maksadıyla davalının temyizi söz konusu olabilir.

Bir taraf, hukuki yararı varsa, kendi lehine olan Yargıtay kararına karşı karar düzeltme yoluna başvurabilir. Hukuki yararları varsa, her iki taraf da bir kararı temyiz edebilir; mesela davanın kısmen kabulüne ve kısmen reddine ilişkin hükümlerde olduğu gibi.³⁷

Ayrıca, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda her kanun yoluna başvurmanın belli bir süreyle sınırlı tutulduğunu görmekteyiz. Bahsedilen süreler içinde karara karşı kanun yoluna başvurulmazsa, başvuru hakkı düşecektir. Eğer süresi geçirilen kanun yolu olağan kanun yolu ise, bu durumda doğal olarak ilk derece mahkemesinin kararı kesinleşecektir.

Kanun yoluna başvurma hakkı ihtiyaridir; yani karşı tarafın iznine veya mahkemenin kararına gerek yoktur. Bu haktan feragat edilmesi mümkündür ve söz konusu beyanın mahkemeye ulaşması ile feragat sonuç doğurur. Taraflardan birinin henüz nihai karar verilmeden bu haktan feragat etmesi geçerli değildir. Buna karşılık, kanun yolu hakkı doğduktan sonra, süresi içinde bu haktan feragat edebilir. Bu durumda verilen karar da kesinleşecektir. Bundan başka, taraflardan biri kanun yoluna başvurduktan sonra da talebinden vazgeçebilmektedir.

Temyiz hakkı doğmadan taraflardan birinin temyiz hakkından feragat etmesi geçerli değildir. Buna karşılık bir taraf, temyiz hakkı doğduktan sonra, temyiz süresi içerisinde temyiz hakkından feragat edebilir ve böylece kararın kesinleşmesini sağlayabilir. Bundan başka, bir taraf temyiz yoluna başvurduktan sonra temyiz talebinden feragat edebilir. Bu halde Yargıtay, temyiz incelemesine yer olmadığına karar vererek, dosyayı mahalli mahkemeye gönderir. Temyiz

---

³⁷ KURU, B., ASLAN, R., YILMAZ, E. (2006), age., s. 726.

talebinden feragat dilekçesi, tarihi daha önce olsa bile, Yargıtay kararından sonra Yargıtay'a ulaşmış ise, Yargıtay kararını etkilemez ve bu husus bir karar düzeltme sebebi de teşkil etmez.³⁸

Asıl temyiz eden taraf temyiz talebinden feragat etse bile, karşı tarafın katılma yolu ile temyiz talebi geçerlidir.

Karar düzeltme talebinde bulunan taraf da, sonradan karar düzeltme talebinden feragat edebilir.

Buradaki feragat, temyiz veya karar düzeltme talebinin geri alınması, temyizden veya karar düzeltmeden vazgeçilmesi, anlamındadır. Bunun davadan feragat ile karıştırılmaması gerekir.

İşte üç unsurun gerçekleşmesi durumunda, yani kanun yoluna başvuran tarafın bu başvuruda bir hukuki menfaatinin var olması, süresi içinde başvurusu ve hak doğduktan sonra herhangi bir biçimde bu haktan feragatin söz konusu olmadığı durumlarda, başvuru geçerli sayılarak başvuru makam tarafından gereği yapılacaktır.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 79'ncü maddesine göre hiç kimse bir davayı açmaya veya açmış olduğu bir davayı sürdürmeye zorlanamaz. Bireyler açmış oldukları davalardan istedikleri zaman feragat edebilirler. Haklı veya haksız olmalarının yahut davalının haklı veya haksız olmasının hiçbir önemi yoktur. Bu uygulama şekli, idari yargıdaki tam yargı davalarında da aynen geçerlidir. Çünkü tam yargı davası ile bireyler, idareden, ihlal edilmiş olan haklarının tazminini isterler. Kişinin bu tazmin talebinden vazgeçmesi yani davasından feragat etmesi her zaman mümkündür. Tam yargı davalarında toplumsal haklar ve menfaatler değil, şahsi haklar ve menfaatler korunur. Bu yüzden özel hukuktaki feragat uygulamasının tam yargı davalarında aynen uygulanmasında herhangi bir sakınca yoktur. Yani tam yargı davalarından, davanın her aşamasında davadan feragat edilebilir. Ancak özel hukuktaki feragat hükümlerinin, idari işlemlerin iptali davalarında aynen uygulanması, kanaatimizce hukuk devleti ilkesi açısından bazı hallerde sakıncalıdır. İptal davalarında uygulanacak olan feragat hükümlerinin işlemin türü ve bireysel işlemlerin iptali davalarında davanın aşamasına göre iki farklı şekilde uygulanması, iptal davasının özü olan hukuka uygunluk denetimi açısından daha faydalı olacaktır.

---

³⁸ KURU, B., ASLAN, R., YILMAZ, E. (2006), age., s. 727.

Yukarıda kanun yolu ve özelliklerine kısaca değindik. Şimdi ise, öncelikle çalışmamızın esasını oluşturan hukuki çarelerden, olağanüstü kanun yolu kavramının, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'ndaki içeriği, kapsamı ve uygulanmasına ilişkin bilgiler verilerek, idari yargıda olağanüstü kanun yolu anlatılacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

USUL KANUNLARINDA OLAĞANÜSTÜ KANUN YOLU

3.1. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda Olağanüstü Kanun Yolu

3.1.1. Genel Olarak Humk'da Olağanüstü Kanun Yolu

Medeni usul hukukumuzdaki kanun yolları, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'dan önce temyiz, karar düzeltme, yargılamanın iadesi şeklinde düzenlenmekte idi..

Bunlardan temyiz ve karar düzeltme olağan kanun yolları iken, yargılamanın iadesi olağanüstü kanun yolu olarak kabul edilmekteydi. 5236 Sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'la yapılan değişiklik sonucunda istinaf yolu kabul edildi ve karar düzeltme yolunun kaldırılması benimsenmiştir. Böylece olağan kanun yolları, istinaf ve temyiz olarak son şeklini almış bulunmaktadır. Olağanüstü kanun yolu olarak da, yargılamanın yenilenmesi yolu halen kanunumuzda yerini korumaktadır.

Yargılamanın yenilenmesi kurumunun tarihsel gelişimine baktığımızda, bu kurumun, değişik isimler altında da olsa, hemen her hukuk sisteminde var olduğunu görürüz. Hukukumuzda, teknik anlamda kanun yolu kurumu, bir kanun içinde düzenlenmiş olarak ilk defa 1861 tarihli Usul-i Muhakeme-i Ticarete Dair Nizamname'de düzenlenmiştir. Roma Hukuku'nda, kanun yolu kavramı içinde, olağanüstü kanun yolu olarak, yargılamanın yenilenmesi kabul edilmiştir. Yargılamanın yenilenmesi sebepleri ise, geniş kapsamlı idi. Alman Medeni Usul Hukuku'nda da, yargılamanın yenilenmesi kurumu kabul edilmekle birlikte, kanun yolları arasında değil, ayrı bir kitapta düzenlenmiştir. Yargılamanın yenilenmesi

sebepleri de 2 ana grupta belirtilmiştir. İlk grupta mahkemeye ilişkin sebepler yer alırken, ikinci grupta davaya ilişkin sebeplere dayanılmaktadır.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda olağanüstü kanun yolu olarak yargılamanın iadesi 445 ve 454'ncü maddeler arasında düzenlenmiştir.

Yargılamanın iadesi için, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu "iadei muhakeme" terimini kullanmaktadır. Buna karşılık, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda "Yargılamanın Yenilenmesi", Sayıştay Kanunu ile Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nda "Yargılamanın İadesi" terimi kullanılmaktadır. Buna karşılık bazı Yargıtay kararlarında, yargılamanın iadesi için "yargılamanın tekrarı" veya "yargılamanın geri çevrilmesi" ifadesi kullanılmaktadır.

Yargılamanın iadesi, olağanüstü bir kanun yoludur. Çünkü ancak kesinleşmiş hükümlere karşı bu yola başvurulabilir. Bir karar henüz kesinleşmemişse, HUMK 445'teki sebeplerden biri mevcut olsa bile, hüküm kesinleşmeden önce yargılamanın iadesini isteme süresi de işlemeye başlamaz.

Yargılamanın iadesi, sadece kesinleşmiş olan esasa ilişkin nihai karara karşı başvurulabilecek bir kanun yoludur. Bu nedenle, bir hüküm mahkemesi kararı Yargıtay'dan geçmek suretiyle kesinleşmiş olsa bile, yargılamanın iadesi yolu ile hüküm mahkemesi kararının değiştirilmesi istenir. Yoksa, Yargıtay'ın temyiz veya karar düzeltme talebi üzerine verdiği kararlara karşı yargılamanın iadesi yoluna başvurulamaz. Bunun gibi, Yargıtay özel dairelerinin kararlarının Hukuk Genel Kurulu'nda yargılamanın iadesi yolu ile düzeltilmesine de imkan yoktur.

Yargılamanın iadesi yolu, ancak maddi anlamda kesin hüküm teşkil eden kararlar için açıktır. Hakem kararları da maddi anlamda kesin hüküm teşkil ettiğinden, hakem kararlarına karşı da yargılamanın iadesi yoluna gidilebilir.³⁹ Maddi anlamda kesin hüküm gücü bulunmayan kararlara karşı yargılamanın iadesi yoluna başvurulamaz.

Yargılamanın iadesi yolu, hukuken geçerli olan kararlar içindir. Buna karşılık, geçersiz, (yok) hükümlerin geçersiz olduğunun tespiti için yargılamanın iadesi yoluna başvurulmasına gerek yoktur.⁴⁰

---

³⁹ KURU, B. (2001), age., cilt.v, s.5170

⁴⁰ KURU, B. (2001), age., cilt.v, s.5171

Yargılamanın yenilenmesi isteminde, kural olarak, ilk yargılamada taraf olanlar bulunabilecek ve yeni yargılama bu taraflar adına yapılacaktır. Ayrıca, tarafların böyle bir istemde bulunabilmeleri için, başvurmakta hukuksal yararları olması zorunludur. Hüküm, aleyhine olan tarafın halefleri ve alacaklıları istisnaen, yargılamanın yenilenmesi yoluna gidebilirler. Bunun için; hükmün taraflarının, hüküm aleyhine olan tarafın alacaklılarına veya haleflerine zarar vermek için, anlaşarak hile ile o taraf aleyhine hüküm verilmesini sağlamış olması gerekir .

3.1.2. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda Yargılamanın İadesi

3.1.2.1. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda Yargılamanın İadesi Sebepleri

Yargılamanın iadesi sebepleri, madde 445'te tahdidi olarak sayılmıştır. Bunlar dışındaki bir sebepten dolayı yargılamanın iadesi yoluna başvurulamaz; yani, kanundaki yargılamanın iadesi sebepleri kıyas yolu ile genişletilemez.

a) Yeni bir senet veya belgenin ele geçirilmiş olması. (Humk 445/1)

- Bu senet veya belge, davaya bakıldığı sırada mevcut olmalıdır.

- Yeni ele geçirilmiş olan senet veya belgenin, hükmü etkileyecek nitelikte olması gerekir.

- Bu yeni senet veya belgenin hükmün verilmesinden sonra ele geçirilmiş olması gerekir.

- Bu yeni senet veya belgenin, yargılama sırasında, bir mücbir sebepten veya lehine hüküm verilen tarafın fiilinden dolayı elde edilmemiş olması gerekir.

- Yeni bir senet veya belgenin ele geçirilmiş olması halinde yargılamanın iadesini isteme süresi, yeni senet veya belgenin elde edildiği tarihten itibaren üç aydır.

b) Hükme esas alınan senedin sahte olduğunun anlaşılması.(Humk m.445/2)

- Hükümden sonra verilen bir mahkeme kararı ile, hükme esas alınmış olan senedin sahteliğine karar verilmiş olması yargılamanın iadesi sebebidir.

- Hükme esas alınmış senedin sahte olduğunun, hüküm lehine olan tarafça, mahkeme veya resmi bir makam huzurunda ikrar edilmiş olması da aynı şekilde yargılamanın iadesi sebebidir.

- Humk m.445/2'de açıkça yazılı olduğu üzere, senedin sahteliğine karar verilmiş veya senedin sahte olduğunun ikrar edilmiş olmasının, yargılamanın iadesi sebebi teşkil edebilmesi için, bu senedin hükme esas alınmış olması gerekir. Senet hükme esas alınmış değilse, onun sahteliğine karar verilmiş olması veya sahte olduğunun ikrar edilmesi, yargılamanın iadesi sebebi teşkil etmez.

c) Hükme esas alınan bir ilamın kesin bir hükümle ortadan kalkmış olması. (Humk.m.445/3) Bir dava görülürken kesin delil olarak bir ilam ibraz edilmiş ve bu ilam esas alınarak hüküm verilmiştir. Kesin delil olarak kullanılmış olan bu ilamın, kesinleşmiş bir kararla tamamen ortadan kalkmış olması, yargılamanın iadesi sebebidir. Bu halde yargılamanın iadesi isteme süresi, bunu isteyen, ilamın kesin bir hükümle ortadan kalktığını öğrendiği tarihten itibaren üç aydır.

d) Tanığın yalan tanıklıktan mahkum edilmiş olması (Humk.m.445/4). Tanıklığı hükme esas alınmış olan bir tanığın, hükümden sonra yalan tanıklıktan dolayı cezaya mahkum edilmiş olması yargılamanın iadesi sebebidir. Bunun için, ceza mahkemesinin, tanığı yargılamanın iadesi istenen hukuk davasındaki tanıklığından dolayı cezaya mahkum etmiş olması ve tanığın ifadesinin o hukuk davasında verilen hükme esas alınmış olması gerekir.

e) Bilirkişinin gerçeğe aykırı rapor vermektan mahkum edilmiş olması (Humk.m.445/5). Bilirkişinin kasten gerçeğe aykırı beyanda bulunduğunun bir ceza mahkemesi hükmü ile sabit olması, yargılamanın iadesi sebebidir. Bunun için, ceza mahkemesinin bilirkişiyi yargılamanın iadesi istenen hukuk davasında verdiği raporun gerçeğe aykırı olması nedeniyle cezaya mahkum etmiş olması ve bilirkişinin raporunun o hukuk davasında verilen hükme esas alınmış olması gerekir.

f) Karşı tarafın yalan yeminden dolayı mahkum edilmiş olması. (Humk. m.445/6) Lehine hüküm verilen tarafın yalan yere yemin ettiğinin kendi ikrarı veya yazılı bir delil ile sabit olmuş bulunması, yargılamanın iadesi sebebidir.. Bunun için, ceza mahkemesinin, lehine hüküm verilen tarafı yalan yere yemin etmiş olmasından dolayı cezaya mahkum etmiş olması gerekir.

g) Karşı tarafın hile kullanmış olması. (Humk.m.445/7) Lehine karar verilen tarafın veya vekilinin, hükme etkisi olan bir hile kullanmış olması yargılamanın iadesi sebebidir. Buradaki hilenin diğer kanunlardakinden daha geniş biçimde anlaşılması gerekir. Humk m.445/7'deki hilenin diğer kanunlardaki hileden ayrı olarak daha geniş bir anlamda hükme tesir eden pek çok fiil ve hareketlerin hile şeklinde nitelendirilmesi ve olayların gelişimine göre ne gibi hallerin hile teşkil edeceğinin hakim tarafından takdiri gerekmektedir.

Lehine hüküm verilen tarafın, karşı tarafın vekili ile gizlice anlaşma yoluna gitmesi, bilirkişi ve şahitleri hatalı beyanda bulunmaya sevk etmiş olması ve karşı tarafın kendi vekili ile olan muhaberelelerini ele geçirerek onları kendi lehine kullanmış olması bahsedilen fıkra anlamında hile teşkil eder.

Hilenin bir ceza mahkemesi kararıyla tespit edilmiş olması gerekli değildir. Fakat, hile teşkil eden olayla ilgili olarak ceza mahkemesinde dava açılmış ise, yargılamanın iadesi davasına bakan mahkemenin, ceza davasının sonucunu beklemesi gerekir. Hile iddiası, doğruca yargılamanın iadesi davası ile birlikte, bu davaya bakacak olan mahkemeye bildirilir ve o mahkeme tarafından incelenir. Bu halde yargılamanın iadesini isteme süresi, hilenin keşfolunduğu tarihten itibaren üç aydır.

h) Vekil veya mümessil olmayan kişiler huzuru ile davanın görülmüş olması.(Humk.m.445/8) Bir davanın, taraflardan birinin vekili veya mümessili olmayan bir kişinin huzuru ile görülmüş ve hükme bağlanmış olması yargılamanın iadesi sebebidir.

Bu hükmünün amacı, kendisini mahkemede usulüne uygun surette temsil ettirmeyen kişi aleyhinde verilip kesinleşen hükümlerin yeniden gözden geçirilmesini, bir yanlışlık varsa bunun düzeltilmesini sağlamaktır.

1) Davaya bakması yasak olan hakimin hüküm vermiş olması. (Humk.m.445/9) Davaya bakması yasak olan, yani çekinmek zorunda olan bir hakimin davaya bakmış ve hüküm vermiş olması, yargılamanın iadesi sebebidir. Bu halde de, davaya bakması yasak olan hakimin davaya bakmış ve hüküm vermiş olmasının, hükmü etkileyip etkilemediğini araştırmaya gerek yoktur.

Yargılamanın iadesini isteme süresi bu durumda, hükmün aleyhine hüküm verilen tarafa tebliğ edildiği tarihten itibaren üç aydır. Taraflar, hakimin davaya bakmasının yasak olduğunu hükmün tebliği tarihinde öğrenmemiş olabilirler. Bu

nedenle, buradaki süreyi de, öğrenme tarihinden itibaren başlatmak daha uygun olurdu.⁴¹

i) Bir dava hakkında birbirine aykırı iki hüküm bulunması. (Humk.m.445/10) Tarafları, dava sebebi ve konusu aynı olan bir dava hakkında verilen hükme aykırı yeni bir hüküm verilmesine sebep olabilecek bir madde yokken aynı mahkeme veya başka bir mahkeme tarafından önceki hükme aykırı ikinci bir hüküm verilmiş bulunması, yargılamanın iadesi sebebidir.

İki hüküm de hukuk mahkemelerinden (sulh, asliye hukuk mahkemeleri veya özel mahkemelerden) verilmiş olması halinde, başvurulacak yol buradaki yargılamanın iadesi yoludur. Buna karşılık, hükümlerden biri hukuk mahkemesi diğeri bir idari mahkeme tarafından verilmiş ise, yargılamanın iadesi yoluna değil, hüküm uyuşmazlığının giderilmesi için, Uyuşmazlık Mahkemesine başvurulur.

Bir hüküm ile sulh üzerine davaya son veren mahkeme kararı arasında aykırılık bulunması halinde de bu fıkra gereğince, yargılamanın iadesi yoluna başvurulabilir.

Bir dava hakkında birbirine aykırı iki hüküm bulunması sebebine dayanarak yargılamanın iadesi, yoluna başvurabilmek için, her iki hükmün de kesinleşmiş olması gerekir. Eğer ikinci hüküm henüz kesinleşmemişse, yargılamanın iadesi yoluna değil, ikinci hükme karşı temyiz yoluna başvurulur. İkinci hüküm kesinleşmeden yargılamanın iadesi yoluna başvurulmuşsa, ikinci hüküm kesinleşinceye kadar, yargılamanın iadesi talebi hakkında inceleme yapıp karar verilmez.

j) Hükmün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması.

23.1.2003 gün ve 4793 sayılı Kanun ile, "Hükmün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması.", bir yargılamanın iadesi nedeni olarak kabul edilmiştir.

---

⁴¹ KURU, B. (2001), age., cilt.v, s.5222

3.1.2.2. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa Göre Yargılamanın İadesini İstemeye Hakkı Olanlar

Yargılamanın iadesi yoluna ancak davanın tarafları ya da onların halefleri başvurabilirler. Taraflar dışındaki kişiler, kural olarak hükme karşı yargılamanın iadesi yoluna başvuramaz. Savcılar, kendi açabilecekleri hukuk davaları hakkında yargılamanın iadesi yoluna da başvurabilirler. Fer'i müdahil yalnız başına yargılamanın iadesini isteyemez. Ancak, taraflardan birinin açmış olduğu yargılamanın iadesi davasına, fer'i müdahale etmek mümkündür.

Hüküm lehine olan tarafın yargılamanın iadesi yoluna başvurmakta hukuki yararı yoktur. Bu yola, ancak hüküm aleyhine olan taraf başvurabilir.

Birbirine aykırı iki hüküm bulunması halinde ikinci hüküm ile birinci hüküm lehine olan tarafın menfaati ihlal olduğundan, yargılamanın iadesini isteme hakkı, birinci hüküm lehine ve fakat ikinci hüküm aleyhine olan tarafındır.

3.1.2.3 Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa Göre Yargılamanın İadesinde Süre

Yargılamanın yenilenmesini isteyebilmek bazı sürelerle tabi tutulmuştur. Bu süreler kurumun olağanüstü niteliğine uygun olarak, her sebep için ayrı ayrı hak düşürücü süre olarak tespit edilmiştir . Humk'nun 445/10 maddesinde yazılı sebebin varlığı halinde ikinci hükmün kesinleşmesinden itibaren 10 yıllık süreden daha uzun bir müddetin geçmiş olması halinde, hüküm neye ilişkin olursa olsun yargılamanın yenilenmesi istenemeyecektir. Humk.m.445'in ilk dokuz bendine dayanarak yargılamanın yenilenmesini isteyecek olan taraf ise, davayla bağlantılı olarak değişik tarihlerde başlayan 3 aylık bir süre içinde bu yola başvurabileceklerdir. Humk.m.445/4 hükmü nedeniyle de, yargılamanın yenilenmesi talebi, vakıayı saptayan ilamın, yani tanığın yalan tanıklıktan mahkum olduğuna dair kararın kesinleştiği tarihten itibaren 3 ay içerisinde yapılmalıdır. Hükmün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması durumunda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıldır.

Söz konusu sebepler ve süreler içerisinde, yargılamanın yenilenmesi talebi, ortadan kaldırılması veya değiştirilmesi istenen hükmü vermiş olan mahkemeye yapılacaktır. Bu talep bir dava niteliğinde kabul edildiği için, söz konusu mahkemeye dava dilekçesi ile başvurulur. Mahkeme, öncelikle istemin geçerlilik koşulunu inceleyecektir, yani bir dava niteliğinde olduğundan, dava koşullarını içerip içermediğini inceleyecektir. Ayrıca, kararın kendi kararı olup olmadığını ve sebebin doğru olup olmadığını da inceleyecektir. Dilekçenin bu koşulları taşıması halinde mahkeme ikinci aşamaya geçecektir. İkinci aşama, yine bir dava incelemesi şeklinde sonuçlandırılır. Duruşmalı yapılması hususunda Yargıtay ve doktrinde ortak bir görüş birliği vardır . Yargılamanın yenilenmesi davası olarak adlandırılan bu dava, Humk.m.445'in 1 ile 7'nci fıkraları nedenine dayandırılmışsa, mahkeme yeni bir karar verecektir. Bu yeni karar, eski kararın onanması biçiminde olabileceği gibi, farklı bir karar da olabilecektir. Bu karara karşı temyiz kanun yolu açıktır .

Hukuk yargılamasında, yargılamanın yenilenmesi sebepleri, kurumun hukuksal niteliği ve amacına uygun olarak, Humk'nun 445'nci maddesinde belirlenmiştir. Bu maddede sayılan sebeplerin incelenmesinden anlaşılacağı gibi, kanun ancak ağır sebeplerin varlığı durumunda, kesin kararlara karşı yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebileceği esastan hareket etmektedir. Gerçi Humk'nun 446'nci maddesi bir başka yenileme sebebi daha düzenlemiştir, ancak bu sebep de aynı niteliktedir . Yargılamanın yenilenmesi sebeplerinin yer aldığı 445'nci maddenin ilk fıkrasında, yargılamanın yenilenmesine konu olabilecek kararların, ancak kesin olarak verilmiş veya kesinlik kazanmış kararlar olabileceği bir ön koşul olarak belirtilmiştir.

Hüküm kesinleşmeden önce yargılamanın iadesini isteme süresi işlemeye başlamaz. Başka bir deyimle, yargılamanın iadesini isteme süresinin, aleyhine yargılamanın iadesi yoluna başvurulacak hükmün kesinleşmesinden önceki bir tarihe rastlaması halinde, bu sürenin hükmün kesinleşmesi tarihinden itibaren işlemeye başlaması gerekir.

Yargılamanın yenilenmesini isteme sürelerinin hepsi de zamanaşımı süresi olmayıp, hak düşürücü sürelerdir. Bu nedenle hakim tarafından re'sen nazara alınırlar.

Kanun, sadece bir çeşit süre koymuş, bunu azami bir süre ile sınırlandırmamıştır. Buna göre, mesela vekil olmayan kimse huzuru ile davaya bakılmış olması sebebine dayanarak, hükmün aleyhine hüküm verilen tarafa veya gerçek vekiline yirmi sene sonra tebliğ edilmesi halinde, üç aylık yargılamanın yenilenmesi süresi, bu tebliğ tarihinden itibaren işlemeye başlayacaktır.

Buna karşılık Sayıştay Kanunu'nda, "ilamın tebliği tarihinden itibaren beş yıl sonra, yargılamanın iadesi isteminde bulunulamaz" şeklinde ve Alman Usul Kanunu'nda da bir aylık yargılamanın iadesi süresinden başka, beş yıllık azami bir süre konulmuştur. Bizim kanunumuza da buna benzer sınırlama getirilmesi gerekmektedir.⁴²

Humk.m.447'deki yazılı süreler içinde olmak şartı ile, hüküm icra edildikten sonra da, yargılamanın iadesi istenebilir.

3.1.2.4. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda Yargılamanın İadesi Usulü

Yargılamanın yenilenmesi talebi, bir davadır. Yargılamanın iadesi talebi bir dava olduğundan, iadei muhakemenin kabulü üzerine cereyan edecek davalar, yeni davalar gibi harca tabidir. İadei muhakeme talebinde bulunan neticede haklı çıkarsa, evvelce alınan harç mahsup edilir.

3.1.2.5. Hukuk Usulu Muhakemeleri Kanununa Göre Yargılamanın İadesi Davasının İncelenmesi ve Karara Bağlanması

Yargılamanın iadesi davası, hükmü vermiş olan mahkemeye açılır ve o mahkeme tarafından incelenip karara bağlanır.

Hükmü veren mahkeme, merci tayini yoluyla belirlenmiş ise, yargılamanın iadesi davası için de aynı mahkeme görevli ve yetkilidir. Başka bir deyimle, merci tayini kararı, yargılamanın iadesi davası için de bağlayıcı niteliktedir.

Birbirine aykırı iki hüküm bulunması sebebine dayanan yargılamanın iadesi davası, ikinci hükmü vermiş olan mahkemeye açılır.

---

⁴² KURU, B. (2001), age., cilt.v, s.5223

Yargılamanın iadesi davasında davacı, karşı tarafın zarar ve ziyanını ödeyeceğine dair mahkemece takdir olunacak teminatı göstermek zorundadır. Teminatın miktarını takdir etmek davaya bakan hakime aittir.

Yargılamanın iadesini isteyen, mahkemenin takdir ettiği teminatı uygun bir süre içinde ödemezse, mahkeme yargılamanın iadesi davasını mesmu olmadığından dolayı reddeder.

Yargılamanın iadesi davası açılması hükmün icrasını kendiliğinden durdurmaz. Ancak davacı teminat gösterirse, mahkeme hükmün icrasının durdurulmasına karar verebilir.

a) Yargılamanın iadesi davası, mutlaka duruşma yapılarak incelenir. Mahkeme dosya üzerinde inceleme yaparak yargılamanın iadesi talebini karara bağlaması caiz değildir.

“İadei muhakeme isteği de bir dava olup karşı tarafa dava dilekçesi ve duruşma günü tebliğ edilmeden yazılı şekilde evrak üzerinden karar verilmesi isabetsizdir.”⁴³

b) Yargılamanın iadesi davası üç safhada incelenir.

i) Mahkeme, ilk önce yargılamanın iadesi davasının mesmu olup olmadığını kendiliğinden araştırır. Mahkeme, burada genel dava şartlarından başka, yargılamanın iadesi davacısının davayı süresi içinde açıp açmadığını, teminat gösterip göstermediğini ve kanunda yazılı bir yargılamanın iadesi sebebine dayanıp dayanmadığını resen inceler. Mahkeme, bu şartlardan birinin mevcut olmadığı kanısına varırsa, yargılamanın iadesi davasını esasa girmeden kabul edilebilir olmadığından dolayı reddeder.

ii) Mahkeme, yargılamanın iadesi davasının mesmu olduğu kanısına varırsa, esasa girerek, ileri sürülen yargılamanın iadesi sebebinin doğru olup olmadığını araştırır. Bu araştırma sonucunda, mahkeme, yargılamanın iadesi sebebinin doğru olmadığı kanısına varırsa, yargılamanın iadesi davasını reddeder. Bu ret kararı ile birlikte, yargılamanın iadesini istemiş olan taraf para cezasına mahkum edilir.

---

⁴³ Yargıtay 2’nci Hukuk Dairesi, 24.5.1999, E:1999/5138, K:1999/5642, Yargıtay Kararları Dergisi 1999/2, s.216-217

iii) Mahkeme, ileri sürülen yargılamanın iadesi sebebinin doğru olduğu kanısına varırsa, yargılamanın iadesi talebini kabul ederek, asıl dava hakkında yeni bir karar verir.

3.1.3. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda Kanun Yararına Temyiz

Temyiz yolu, kesin olmayan kararlara karşı bavorulan normal bir kanun yoludur. Bundan başka Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunumuz, 429'ncu maddesinde kanun yararına temyiz yolunu düzenlemiştir ki, bu yol kesin kararlara karşı başvurulabilen istisnai bir yoldur.

26.9.2004 tarih ve 5236 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un 16'ncı maddesi ile "kanun yararına temyiz" Humk'un 429'uncu maddesinde yeniden düzenlenmiş ve önemli değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Bu kanun değişikliği ile birlikte 26.9.2004 tarih ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'da da konuyu ilgilendiren hükümler bulunmaktadır. Bu değişikliklerin gerekçesinde; ilk derece mahkemelerinin ve bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerinin kesin olarak verdikleri kararlara, istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşmiş bulunan kararlara karşı, yürürlükteki hukuka aykırı oldukları ileri sürülerek Adalet Bakanlığı veya Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından kanun yararına temyiz yoluna başvurulabileceği belirtilmiştir.⁴⁴

5236 sayılı Kanun'un 16'ncı maddesiyle değişik Humk'un 429'uncu maddesinin 1'nci fıkrasında "*İlk derece mahkemelerinin ve bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerinin kesin olarak verdikleri kararlara, istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşmiş bulunan kararlara karşı*" kanun yararına temyiz yoluna başvurulabileceği belirtilmiştir. Bu ifade olağan kanun yollarının tüketilmiş olmasını vurgulaması nedeniyle şekli anlamda kesinliğin, kanun yararına temyiz yoluna başvurulabilmesi için yeterli olduğu görüşünü desteklemektedir. Kanun koyucu ayrıca kararın maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmesini aramamıştır.

---

⁴⁴ Hükümetin 29.1.2003 tarihli Genel Gerekçesi, Dönem: 22, Yasama Yılı: 1, s. 152.

Değişiklik sonrası, 5236 sayılı Kanun'un 16'ncı maddesiyle değişik Humk'un 429'uncu maddesinin 1'nci fıkrası ise "... *Adalet Bakanlığı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından kanun yararına temyiz yoluna başvurulur.*" hükmüne yer vermiştir. Bu önemli değişiklik ile 1 Nisan 2005 tarihinden itibaren Adalet Bakanlığı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı doğrudan kanun yararına temyiz talebinde bulunabilecektir. Adalet Bakanlığının Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'ndan kanun yararına temyiz yoluna başvurusu için talepte bulunmasına gerek olmadığı gibi, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı da Bakanlığın talebi olmaksızın kendiliğinden kanun yararına temyiz başvurusu yapabilecektir. 5236 sayılı Kanun'la Adalet Bakanlığı'nın kanun yararına temyiz yoluna başvurusu için "dava aç emri"ne benzer bir şekilde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'ndan talepte bulunma yetkisi kaldırıldığı için "*yargı bağımsızlığı*" ve "*kuvvetler ayrılığı*" ilkeleri açısından önemli ve anlamlı bir değişiklik gerçekleştirilmiştir.

5236 sayılı Kanun'la getirilen bir yenilik de "*Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı*" yerine, "*Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı*" teriminin kullanılmasıdır. Bu ifade farklılığı, kanun yararına temyiz yoluna Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın veya görevlendireceği bir Yargıtay Cumhuriyet savcısının başvurabilmesine imkan sağlayan bir açıklık getirdiği için yararlı olmuştur

Kanun yararına temyize başvurulması için kanunda herhangi bir süre öngörülmemiştir. Bu nedenle Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Adalet Bakanlığı'nın göstereceği lüzum üzerine herhangi bir süre ile sınırlı olmaksızın hükmü kanun yararına temyiz edebilir.⁴⁵ Bu kanunun yürürlüğe girmesinden sonra da hem Adalet Bakanlığı'nın hem Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın herhangi bir süreyle sınırlı olmaksızın kanun yararına temyiz talebinde bulunabilecekleri kabul edilmelidir.

Bu yola kanunda da belirtildiği üzere, sadece Adalet Bakanlığı veya Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvurulabilmektedir. Humk 429'ncü maddesine göre, kanun yararına temyiz edilebilecek nihai kararlar şunlardır:

- İlk derece mahkemelerinin ve istinaf mahkemesi hukuk dairelerinin kesin olarak verdikleri kararlar.

---

⁴⁵ KURU, B. (2001), age., cilt.v, s. 4849

-İstinaf ve temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşmiş bulunan kararlar. Mesela; bir kimsenin yaş kaydı kesin olarak düzeltildikten sonra tekrar dava ile eski kayda düzetme yapılamaz. Zira nüfus kayıtlarının düzenlenmesi ve devamlılığı kamu düzeni ile ilgilidir.

Kanun yararına temyiz yolunda, hüküm bir şekilde istinaf ve/veya temyiz kanun yolundan geçmeden kesinleşmiştir. İşte kanun yararına temyiz yoluna, bazı kararlarda hukukun yanlış uygulandığını tespit ederek, mahkemelerin bundan sonraki benzer olaylarda aynı yanlış yapmalarına engel olmak için başvurulmaktadır. Humk 429'ncü maddesi uyarınca da, temyiz istemi yerinde görülürse, Yargıtay tarafından kanun yararına bozular, fakat bu bozma hükmün hukuki sonuçları ortadan kaldırmaz.

Bozma kararının bir örneği de Adalet Bakanlığı'na gönderilir ve bakanlıkça Resmi Gazete'de yayımlanır. Kanun yararına bozma üzerine, mahkeme tekrar yargılama yapamaz ve bozmaya uygun olarak yeni bir hüküm veremez; verirse, bu hüküm geçersiz sayılacaktır. Ayrıca mahkeme kanun yararına bozma kararına karşı direnme kararı da veremez. Bu kanun yolunun tek amacı, yargılamada yapılan yanlış uygulamaları tespit ederek, bu yanlışların ülke genelinde devam etmesini önlemektir.

5271 sayılı Kanun'da ise düzenleme daha farklıdır. Kanunun 309. maddesine göre, hakim veya mahkemece verilen ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen karar veya hükümlerdeki, gerek maddi hukuka ve gerekse usul hukukuna ilişkin hukuka aykırılıklar bulunduğunu öğrenen Adalet Bakanı, o karar veya hükmün Yargıtay'ca bozulması istemini, yasal nedenlerini açıklayarak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı olarak bildirecek, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca, Adalet Bakanı'nca bildirilen nedenler aynen yazılarak karar veya hükmün bozulması istemini içeren yazı Yargıtay Ceza Dairesine verilecek, ileri sürülen nedenlerin Yargıtay'ca yerinde görülmesi halinde karar veya hüküm yasa yararına bozulacak, yerinde görülmezse istem reddedilecektir.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda 2004 yılında yapılan değişiklik sonucunda "İlk derece mahkemelerinin ve bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerinin kesin olarak verdikleri kararlarla, istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşmiş bulunan kararlara karşı, yürürlükteki hukuka aykırı

bulunduğu ileri sürülerek Adalet Bakanlığı veya Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından kanun yararına temyiz yoluna başvurulur.” şeklini almıştır.

Madde metninden de anlaşılacağı üzere kanun yararına temyiz edilebilecek kararlar; İlk derece mahkemelerinin ve Bölge Adliye Mahkemesi hukuk dairelerinin kesin olarak verdikleri kararlar ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşmiş bulunan kararlardır. Kanun yararına temyiz müessesesi İdari Yargılama Usulü Kanunu’nda da Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’ndakine benzer biçimde düzenlenmiştir.

Ancak ilgili hüküm İYUK 51’de “Bölge İdare Mahkemesi kararları ile idare ve vergi mahkemelerince ve Danıştay’ca ilk derece mahkemesi olarak verilip temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşmiş bulunan kararlardan niteliği bakımından yürürlükteki hukuka aykırı bir sonucu ifade edenler, ilgili bakanlıkların göstereceği lüzum üzerine veya kendiliğinden Başsavcı tarafından kanun yararına temyiz olunabilir.” Şeklinde bir düzenlemeye yer verilmiştir. Yani burada öncelikle Humk’ta olduğu gibi Adalet Bakanı’nın doğrudan başvuru hakkı bulunmamaktadır. Bu durum İYUK’da ilgili bakanlığın göstereceği lüzum üzerine başsavcının kanun yararına temyiz yoluna gideceği sonucu çıkmaktadır. Tabi olarak hem Humk hem de İYUK düzenlemesinde ilgili Cumhuriyet Başsavcısı kendiliğinden kanun yararına temyiz yoluna başvurabilmektedir.

Kanun yararına temyiz edilmiş olan hüküm, temyiz isteğinin Yargıtay tarafından yerinde görülmesi üzerine kanun yararına bozular. Kanun yararına bozma kararı hükmün hukuki sonuçlarını ortadan kaldırmayacağından, mahkeme, bu bozma kararı üzerine hiçbir işlem yapamaz. Başka bir anlatımla taraflar kanun yararına bozma kararından yararlanamazlar.⁴⁶ Kanunun tanıdığı temyiz hakkını süresinde kullanmayanların bunun sonucuna katlanmaları gerekmektedir.⁴⁷ Mahkeme kanun yararına bozma kararına karşı direnme kararı da veremez. 5236 sayılı Kanun’da bu konuda farklı bir düzenleme getirmemiştir.

“...Kanun yararına bozma yapılması halinde yeniden duruşma yapılarak dava görülüp hükme bağlanamaz. Zira kanun yararına bozmanın hükmün hukuki sonuçlarını kaldırmayacağına dair olan Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu’nun

⁴⁶ KURU, B. (2001), age., cilt.v, s. 4849

⁴⁷ NALBANTOĞLU, C. (1977), *Kanun Yararına Temyizin Düşündürdükleri*, YD 1977/2, s. 127.

427'nci maddesinin 4'üncü (şimdiki 7'nci) fıkrası buna engeldir. Mahkemece bundan zuhul ile davanın yeniden görülüp karara bağlanması usul ve kanuna aykırıdır. Hükmün açıklanan nedenle bozulmasına...’’⁴⁸

“Davacı sendikanın yetkisine ilişkin mahkeme kararı kesinleşmiş, ancak usulün 427/4 (şimdiki 427/7) fıkra hükmüne göre bozma kesinleşen hükmün hukuki sonuçlarını kaldırmaz. Hal böyle olunca, önceki karar kesinleştiğinden mahkemece bu nitelikteki bir kararın hukuki sonuçlarını değiştirecek yeni bir karar verilemez. Direnme kararı bozulmalıdır.”⁴⁹

Yargıtay kanun yararına bozma kararının bir örneğini, Adalet Bakanlığına gönderir, Adalet Bakanlığı, bu kararı Resmi Gazete’de yayımlar. Yargıtay, kanun yararına temyiz talebini yerinde görmezse reddeder. Bu ret kararına karşı karar düzeltme yoluna başvurulamaz. Bu ret kararının resmi gazetede yayımlanmasına da gerek yoktur.

Adalet Bakanlığı, kanun yararına bozma yoluyla temin ettiği kararları Resmi Gazete’de yayımlayarak hakimlerin dikkatini çekmeye ve aynı tür hataların tekrarlanmasını önlemeye çalışmaktadır.

3.2. 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Olağanüstü Kanun Yolu

Ceza Muhakemesi Kanunu’nun amacı; sosyal düzenin korunması ile bireyin hak ve özgürlüklerine saygı arasında bir denge kurulması suretiyle, yeterli ve hukuken geçerli kanıtlarla suçun maddi ögesini aydınlatmak, gerçeği ortaya çıkarmak ve yasa yollarının açık bulunduğu dürüst yargılama ilkesine uyarak doğru ve adil yaptırımlara hükmedilmesini sağlamaktır.

Mahkeme ve hakim kararlarında hukuka aykırılık ve yanlışlık varsa giderilmesi, taraflarda ve toplumda güven duygusunun yerleşip pekişmesi, anılan kararlara karşı yasa yollarının açık bulunmasıyla olanaklıdır. Bu aynı zamanda adil yargılama ilkesinin en önemli öğelerinden birini oluşturmaktadır.

---

⁴⁸ Yargıtay 6’ncı Hukuk Dairesi, 11.10.1977 Tarih ve E:1977/6529, K:1977/6430 sayılı kararı, Yargıtay Kararları Dergisi, 1978/2, s. 207.

⁴⁹ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 23.2.1979 Tarih ve E:1979/9498, K:1979/324 sayılı kararı, Yargıtay Kararları Dergisi,1980/2, s. 185-186.

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda olağanüstü kanun yolları “Olağanüstü Kanun Yolları” başlığı altında 6'ncı kitap üçüncü kısımda üç bölüm halinde, birinci bölüm; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itiraz yetkisi, ikinci bölüm; kanun yararına bozma, üçüncü bölüm; yargılamanın yenilenmesi şeklinde 308 ile 324'ncü maddeler arasında düzenlenmiştir.

3.2.1. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtiraz Yetkisi

İstinaf kanun yolunun kabulüyle davanın gerek olay (maddi), gerekse hukuksal yönden Bölge Adliye Mahkemesi'nce gerektiğinde duruşma yenilenecek tartışılıp ilk derece mahkemesinin kararında varsa hatalar düzeltileceğinden; Bölge Adliye Mahkemeleri ile Yargıtay kararlarına karşı karar düzeltme kurumuna yasada yer verilmemiştir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, ceza dairelerinin kararlarına karşı; kendiliğinden veya ilgililerin başvurusu üzerine, hükümlü aleyhine ilamın kendisine verilmesinden itibaren otuz gün içinde gerek maddi ve gerekse usul hukukuna ilişkin nedenlerle ceza genel kuruluna itiraz edebilir. İtiraz nedenlerinin açık ve gerekçesiyle birlikte yazılı olarak bildirilmesi gerekir. Sanık yararına itirazda süre yoktur.

Temyiz davasına temyiz mahkemesi olarak bakan Yargıtay, ülkedeki bütün adli yargı ilk derece mahkemelerinin kararlarının hukuka uygun olması için çalışan en yüksek mahkemedir. Bu mahkemenin kararlarının artık kesin olmasından başka çare yoktur. Çünkü bu kararların kesinleşmesi ve uyuşmazlıkların sonunun alınması toplum için önemlidir. Böyle olmakla birlikte özellikle kaynak yasada bulunmayan Yargıtay kararlarının yeniden gözden geçirilmesi kabul edilmiştir. Bu denetim; “karar düzeltme” “olağanüstü itiraz” ve “içtihatların birleştirilmesi” yolları ile yapılmaktadır. Bunların kabulünde ortak noktanın, Yargıtay'daki işlerin fazlalığı nedeniyle adalete aykırı kararların gözden kaçması olduğu öğretiler ileri sürülmüştür.⁵⁰ Bu kaygı ile bizde Yargıtay kararlarının da denetimi düşünülmüş ve düzenlenmiştir.

---

⁵⁰ TOSUN, Ö. (1976), *Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri*, Cilt II, Muhakemenin Yürüyüşü, İstanbul, s.244

Bu denetimlerden konumuzu ilgilendiren olağanüstü yasa yollarından olan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itiraz yetkisidir. Olağanüstü itiraz Yargıtay kararları için bir denetim yoludur.⁵¹

“CMK'nın 308. maddesinde, “Yargıtay ceza dairelerinden birinin kararına karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, re'sen veya istem üzerine, ilamın kendisine verildiği tarihten itibaren otuz gün içinde Ceza Genel Kurulu'na itiraz edebilir. Sanığın lehine itirazda süre aranmaz” denilmek suretiyle olağanüstü kanun yolu olarak itiraz müessesesi düzenlenmiştir.

Madde metninde, itiraz yoluna başvurulacak karar yönünden bir kısıtlamaya gidilmemiştir. Buna göre, hükmün bozulması, onanması, düzeltilerek onanması, temyiz isteminin reddi ve tetkiksiz iade kararlarının yanı sıra, eksikliğin giderilmesinden sonra iade edilmesi için dosyanın mahalline gönderilmesi ve görevsizlik kararları maddede yer alan daire kararları kapsamındadır. Bu nedenle, dairenin her türlü kararına karşı itiraz yoluna başvurulabilir. Dairenin kendisini görevsiz görüp dosyanın görevli daireye gönderilmesi kararına karşı itiraz yolunun açık olduğunda kuşku yoktur...⁵²

Bu yasa yolunun amacı, hukuka aykırı daire kararlarının, ceza genel kurulunda incelenmesini sağlamaktır. Bu bakımdan derece oluşturmaktadır. Kararı verenden başka bir makam tarafından karar incelenmektedir.

Olağanüstü itiraz da denilen, bu yasa yoluna, başvurma yetkisi yalnız Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'na aittir. Başka birisi bu davayı açamamaktadır. Bu Yasa yolunun yalnızca Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına tanınmış olmasının “silahların eşitliği ilkesine” aykırılık oluşturduğu ileri sürülerek öğretilerde eleştirilmiştir.⁵³

İlgililer itiraz yetkisini kullanması için doğrudan veya yerel ve bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcıları aracılığı ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'na başvurabilirler. Yerel ve bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcıları kendiliğinden istemde bulunabileceği gibi ilgililerin başvurusu üzerine de yazılı düşüncesini belirterek Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'na iletir.

⁵¹ SEÇKİN, R. (1967), *Yargıtay-Kuruluş ve İşleyişi*, Ankara, s.99

⁵² T.C Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 20.2.2007 tarih ve E:2007/38, K2007/44 sayılı Kararı, <http://emsal.yargitay.gov.tr/> erişim tarihi: 12.8.2009

⁵³ Centel, N., ZAFER, H. (2006), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 4. Bası, İstanbul, s.702

Yargıtay Ceza Genel Kurulu itirazda ileri sürülen nedenlerle bağlı olmaksızın kararı usul ve esas yönünden inceler. Sanık aleyhine itirazın süresinde yapılmadığını, konunun itiraz edilebilir olmadığını saptarsa usulden ret kararı verir. Süresinde ve itiraz edilebilir olduğunu belirlediğinde esastan inceleyip; itirazı yerinde bulmazsa esastan ret kararı verir. İtiraz yerinde görülürse özel daire kararını kaldırır ve genel kurulun kabul ettiği nedenlere dayalı olarak karar verir.

3.2.2. Yasa Yararına Bozma

Olağanüstü temyiz de denilen yasa yararına bozma yoluna, istinaf incelemesinden geçmeksizin kesinleşen ilk derece mahkemesi veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşmiş bulunan bölge adliye mahkemesi kararlarındaki maddi veya usul hukukuna ilişkin aykırılıkların giderilmesi için başvurulabilir.

Adalet Bakanı, istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşen karar veya hükmün Yargıtay’ca bozulması istemini, yasal nedenlerini açıklayarak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı’na yazılı olarak bildirir. Böylece yasanın eşit uygulanması ve (sanık aleyhine olmamak koşuluyla) hukuka aykırılıkların, toplum ve birey açısından kanun yararına giderilmesi amaçlanmıştır.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Adalet Bakanı’nca bildirilen nedenleri aynen yazarak karar veya hükmün bozulması istemini içeren yazısını Yargıtay ilgili ceza dairesine verir. Yargıtay ceza dairesi ileri sürülen nedenleri yerinde görmezse istemin reddine karar verir. Yerinde görürse karar veya hükmü bozar.

5271 Sayılı Yasa, 1412 sayılı Yasa ve Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu kararıyla belirlenen “davayı sonuçlandıran hükmün Yargıtay’ca bozulması durumunda esas hükmü veren mahkemece yeniden duruşma açılmayacağı” biçimindeki uygulamayı kısmen değiştiren düzenlemeye yer vermiştir.

Buna göre, bozma;

(1) Davanın esasını çözmeyen bir karara ilişkin ise, kararı veren hakim veya mahkeme gerekli araştırma ve incelemeyi yapar, buna göre karar verir.

(2) Bir hükme ilişkin olup;

(a) Mahkumiyet hükmünün davanın esasını çözmeyen yönüne veya savunma hakkını kaldırma, kısıtlama sonucunu doğurmuş usul işlemlerine ilişkin

ise, kararı veren hakim veya mahkeme yeniden yargılama yapar ve yargılama sonucuna göre, önceki mahkumiyetten daha ağır olmamak koşuluyla hüküm kurar.

(b) Davanın esasını çözen, ancak mahkumiyet dışında kalan hükümlere ilişkin ise, aleyhe sonuç doğurmaz ve yeniden yargılama yapmayı gerektirmez.

(c) Eğer hükümlünün cezasının kaldırılması veya daha hafif cezanın verilmesi gerekiyorsa Yargıtay bu konuda doğrudan karar verir.

5271 Sayılı Yasa ile getirilen bir yenilik de şudur; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşmiş bir mahkumiyet hükmündeki cezanın kaldırılması veya hükümlüye daha hafif bir ceza verilmesi gerektiğini, Adalet Bakanı'nın yaptığı başvuru dışında doğrudan veya uyarı üzerine öğrendiğinde yasa yararına kendiliğinden Yargıtay ilgili ceza dairesine başvurabilir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı bu yetkiyi, Adalet Bakanı'nın aynı konuda bir isteminin bulunmaması koşulu ve cezanın kaldırılması veya daha az bir cezanın verilmesinin gerekmesi haliyle sınırlı olarak kullanabilir. Yasa yararına başvuru üzerine verilen bozma kararlarına karşı direnilemez.

Bozma sonrası yapılacak işlemler ve bu işlemleri gerçekleştirecek merciler ile bozma kararının etkileri bozulan hüküm veya kararın türü ve bozma nedenlerine göre ayırım yapılarak anılan maddenin 4'ncü fıkrasında ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

5271 sayılı Yasa'nın 223'ncü maddesinde tanımlanan ve davanın esasını çözmeyen bir karara ilişkin olması halinde, 309'ncü maddesinin 4'ncü fıkrasının (a) bendi uyarınca; kararı veren hakim veya mahkemece gerekli inceleme ve araştırma sonucunda yeniden karar verilecektir. Mahkumiyete ilişkin hükmün, davanın esasını çözmeyen yönüne veya savunma hakkını kaldırma veya kısıtlama sonucunu doğuran usul işlemlerine ilişkin olması halinde ise, anılan fıkranın (b) bendi uyarınca kararı veren hakim veya mahkemece yeniden yapılacak yargılama sonucuna göre gereken hüküm verilecek, ancak bu halde verilen hüküm, önceki hükümle belirlenmiş olan cezadan daha ağır olamayacaktır.

Davanın esasını çözen mahkumiyet dışındaki hükümlerin bozulmasında ise, (c) bendi uyarınca aleyhte sonuç doğurucu herhangi bir işlem yapılamayacağı gibi, yeniden yargılama yasağı nedeniyle kanun yararına bozma kapsamında yeniden yargılama da gerekmeyecektir. 4'ncü fıkranın (d) bendi gereğince bozma

nedeninin hükümlünün cezasının kaldırılmasını gerektirmesi halinde, cezanın kaldırılmasına, daha hafif bir cezanın verilmesini gerektirmesi halinde ise bu hafif cezaya Yargıtay ilgili ceza dairesince doğrudan hükmedilecektir. Bu halde de yargılamanın tekrarlanması yasağı bulunmaktadır.

5271 sayılı CMK'nın 309'nun maddesi ile 1412 sayılı CMUK'tan farklı bir düzenlemeye dönülmekte ve davanın esasını ilgilendiren kararların kanun yararına bozulması halinde, bozma nedenlerinin, davanın esasını çözmeyen veya savunma hakkını kaldırma veya kısıtlama sonucunu doğuran usul işlemlerine ilişkin olması halinde, yeniden yargılama yasağı kaldırılmak suretiyle, kararı veren hakim veya mahkemece, önceki hükümlü ile belirlenmiş olan cezadan daha ağır olmamak koşuluyla, yeniden yapılacak yargılama sonucuna göre gereken hüküm veya kararın verilmesi usulü kabul edilmiştir.

3.2.3. Yargılamanın Yenilenmesi

Yargılamanın yenilenmesi, kesinleşmiş hükümlere karşı kabul edilmiş olağanüstü bir yasa yoludur. Bu yolla hükümlerdeki maddi soruna ilişkin fiili hataların giderilebilmesine olanak sağlanmıştır.

Hükümlü yararına yargılamanın yenilenmesi nedenleri 311'nci maddenin 1'nci fıkrasında altı bent halinde gösterilmiştir:

a. Duruşmada kullanılan ve hükmü etkileyen bir belgenin sahteliği anlaşılırsa.

b. Yemin verilerek dinlenmiş olan bir tanık veya bilirkişinin hükmü etkileyecek biçimde hükümlü aleyhine kasıt veya ihmal ile gerçek dışı tanıklıkta bulunduğu veya oy verdiği anlaşılırsa.

c. Hükme katılmış olan hakimlerden biri, hükümlünün neden olduğu kusur dışında, aleyhine ceza kovuşturmasını veya bir ceza ile mahkumiyetini gerektirecek biçimde görevlerini yapmada kusur etmiş ise.

d. Ceza hükmü hukuk mahkemesinin bir hükmüne dayandırılmış olup da bu hüküm kesinleşmiş diğer bir hüküm ile ortadan kaldırılmış ise.

e. Yeni olaylar veya yeni deliller ortaya konulup da bunlar yalnız başına veya önceden sunulan delillerle birlikte göz önüne alındıklarında sanığın beraatını

veya daha hafif bir cezayı içeren kanun hükmünün uygulanması ile mahkum edilmesini gerektirecek nitelikte olursa.

Bu kapsamda (f) bendiyle; “ceza hükmünün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması” hali de yargılamanın yenilenmesi nedeni olarak benimsenmiş, yargılamanın yenilenmesi isteğinin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin 4. 2. 2003 tarihinde kesinleşmiş kararları ile bu tarihten sonra yapılan başvurular üzerine verilecek kararlar hakkında ve kararın kesinleşmesi tarihinden itibaren bir yıl içinde ileri sürülebileceği kabul edilmiştir.

Yargılamanın yenilenmesi istemi hükmün infazını kendiliğinden engellemez. İsteği karara bağlaşacak mahkeme sunulan neden ve yeni kanıtlara göre hemen veya aşamalardaki gelişmeleri değerlendirerek; infazın geri bırakılmasına, başlanmışsa durdurulmasına karar verebilir.

Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 311’nci maddenin 1’nci fıkrasının (f) bendindeki durum dışında hükümlü yararına yargılamanın yenilenmesi süre koşuluna bağlanmamıştır. İlk beş bentteki nedenlerle cezanın yerine getirilmesinden ve hükümlünün ölümünden sonra da istemde bulunulabilir. Ölenin eşi, üstsoyu, altsoyu, ve kardeşleri birlikte veya bireysel olarak yargılamanın yenilenmesi isteminde bulunabilirler.

Cumhuriyet savcısı hükümlü yararına yargılamanın yenilenmesi isteminde bulunabileceği gibi Adalet Bakanı ölenin eşi, alt veya üstsoyu ve kardeşinin olmaması durumunda yargılamanın yenilenmesi isteminde bulunabilir.

5271 Sayılı Yasa, sanık veya hükümlünün aleyhine yargılamanın yenilenmesi nedenlerini sınırlandırmış, yalnızca;

1. Duruşmada sanığın veya hükümlünün yararına kullanılan ve hükme etkili olan bir belgenin sahteliğinin anlaşılması,

2. Hükme katılmış hakimlerden birinin, aleyhine ceza kovuşturmasını veya bir cezayla hükümlülüğünü gerektirecek nitelikte sanık veya hükümlü yararına olarak görevini yerine getirmekte kusurlu bulunması,

3. Sanığın beraat ettikten sonra suça ilişkin olarak hakim önünde güvenilir nitelikte ikrarda bulunması hallerinde; istenebileceğini kabul etmiştir.

Eylem ve niteliği değişmedikçe, yasa maddesinde öngörülen alt ve üst sınırlar içinde yer alan cezanın değiştirilmesi (artırılması veya eksiltilmesi) için yargılamanın yenilenmesi istemi kabul edilemez. Ayrıca, yargılamanın yenilenmesi kesinleşmiş hükümler hakkında kabul edilmiş olduğundan, hükme karşı başvurulabilecek veya hatanın giderilmesini sağlayacak başka yasa yolları varsa yargılamanın yenilenmesi istenemez.

Bir suç iddiasına dayandırılan yargılamanın yenilenmesi istemi ancak;

(a) bu eylemden dolayı kesinleşmiş bir mahkumiyet hükmü bulunması,

(b) aynı eylemle ilgili olarak mahkumiyeti gerektirecek nitelikte kuvvetli kanıt bulunmaması dışında başka bir nedenle soruşturmaya başlanmamış veya soruşturma veya kovuşturmaya devam edilememiş olması, hallerinde kabul edilebilir. Ancak, eylem hakkında 311'nci maddeden 1'nci fıkrasının (e) bendinde açıklanan biçimde yeni olaylar ve kanıtlar varsa bu madde uygulanmaz.

Yasa yollarına başvurma hakkındaki genel hükümler, yargılamanın yenilenmesi istemi hakkında da uygulanır. Yargılamanın yenilenmesi istemini içeren başvuruda, buna ilişkin yasal nedenler ve kanıtların belirtilmesi zorunludur.

Yargılamanın yenilenmesi hükmü veren mahkemeden istenir. Hükmün istinaf, temyiz yollarına başvurulmadan veya bölge adliye mahkemesi, Yargıtay incelemesinden geçmek suretiyle kesinleşmiş olması arasında fark yoktur. Hükmü ilk derece mahkemesi sıfatıyla Yargıtay ceza dairesinin verdiği hal dışında, temyiz isteminin esaslan reddi veya 303'ncü madde uyarınca davanın esasına hükmolunması durumlarında da başvurunun hükmü veren mahkemeye yapılması gerekir. Ancak, Yasanın 23'ncü maddesinin 3'ncü fıkrası gereğince yargılamanın yenilenmesi halinde, önceki yargılamada görev yapan hakim, aynı işte görev alamaz.

Bu olağanüstü yasa yolunun birinci aşamasını; yenileme isteminin kabule değer olup olmadığını belirlemek için yapılacak inceleme oluşturur. İstem kabule değer olup olmadığına duruşma açılmaksızın dosya üzerinden karar verilir. Yargılamanın yenilenmesi başvurusu; buna hakkı olmayan kişi tarafından yapılmışsa, hak sahibi yasada belirtilen şekle uymamışsa, yargılamanın yenilenmesini gerektirecek yasal hiçbir neden gösterilmemişse veya gösterilen nedenler Yasada sınırlı olarak sayılanlardan değilse, neden gösterilmiş ancak bunu

doğrulamaya değer kanıtlar açıklanmamışsa, mahkemece istem kabule değer olmadığından ret olunur.

Mahkemece yenileme isteğinin kabule değer olduğuna karar verilirse, istem yedi gün içinde diyeceklerini bildirmesi için Cumhuriyet savcısı ile ilgili tarafa tebliğ edilir. Bu kararlara karşı itiraz yolu açıktır.

Mahkemenin yargılamanın yenilenmesi isteminin kabule değer olduğuna ilişkin kararı kesinleştiğinde; soruşturmaya ilişkin hükümler çerçevesinde kanıtların toplanması ve bunların esassız olup olmadıklarının değerlendirildiği bu yasa yolunun ikinci aşamasına geçilir.

Mahkeme bu aşamada her türlü kanıtı kendisi toplayabileceği gibi bunu naip hakim veya istinabe olunan mahkeme aracılığıyla da yapabilir. Kanıtlar toplandıktan, her türlü soruşturma ve araştırma yapıp tamamlandıktan sonra Cumhuriyet savcısı ve hakkında hüküm kurulmuş kişiden yedi gün içinde görüş ve düşüncelerini bildirmeleri istenir.

Yargılamanın yenilenmesi isteminde sunulan kanıtlar ileri sürülen iddiaları yeterince doğrulamıyorsa, hükmün dayandığı önceki kanıtların inandırıcılığını ortadan kaldırmıyorsa veya önceki hükme hiçbir etkisi olmadığı saptanırsa, yargılamanın yenilenmesi istemi esassız olması nedeniyle ret edilir.

Mahkeme soruşturma ve araştırmalar ışığında yargılamanın yenilenmesi istemini esaslı ve kabul edilebilir bulursa, yargılamanın yenilenmesine ve duruşma açılmasına karar verir. İtiraz yolu açık olan bu karar duruşma açılmaksızın verilir.

Yargılamanın yenilenmesine ve duruşma açılmasına karar verilmekle bu olağanüstü yasa yolunun üçüncü aşamasına ulaşılır ve kural olarak duruşma yapılarak sonuçlandırılır.

Yasanın 322'nci maddesi bu kuralın istisnasını oluşturan halleri göstermekte ve düzenlemektedir;

(a) Hükümlü ölmüşse mahkeme duruşma yapmaz. Toplanmış olan veya gerekli görerek toplayacağı kanıtları değerlendirerek, istem yerindeyse hükümlün beraatına, değilse yargılamanın yenilenmesi isteğinin reddine karar verir.

(b) Hükümlünün ölümü dışında eldeki kanıtlar, yeni kanıt toplamaya gerek olmaksızın derhal beraata karar verilebilecek nitelik ve açıklıkta ise, Cumhuriyet savcısının uygun görüş bildirmesi koşuluyla duruşma yapılmaksızın beraat kararı

verilebilir. Mahkeme beraat kararıyla birlikte önceki hükmün iptaline de karar verir.

Cumhuriyet savcısı uygun görüş bildirmediği takdirde duruşma açılmalıdır.

Yeniden yapılacak ve ilkinden ayrı ve bağımsız olan duruşma sonunda; önceki hükmün doğru olduğu kanısına ulaşan mahkeme önceki hükmün onaylanmasına karar verir. Önceki hükmün hatalı olduğu sonucuna ulaşırsa ilk hükmün iptaline karar verir ve yeniden hüküm kurar. Yargılamanın yenilenmesi hükümlü yararına istenmişse, yeniden verilecek hükümdeki ceza, önceki hükümdeki cezadan ağır olamaz. Duruşma sonunda verilen hükme karşı yasa yolları açıktır.

Yargılamanın yenilenmesi başvurusunda bulunan isterse, önceki hükmün iptaline ilişkin karar, gideri devlet hazinesinden karşılanarak Resmi Gazete ve mahkemenin uygun göreceği diğer gazetelerde ilan olunur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İDARİ YARGIDA OLAĞANÜSTÜ KANUN YOLU

4.1. Kavram ve Tartışmalar

Bir yargı kararı, yasalarda belirlenen usullere uygun olarak verildikten, itiraz ya da yasa yollarından geçerek veya bunlara ilişkin başvuru süreleri sona ererek kesinleştikten sonra değişmez bir nitelik kazanır. Yargı yerlerinin bu şekilde verdiği kararlar kesin hüküm halini alınca, gerçeğe uymasa bile, hukuksal gerçek olarak kabul edilir. Kararı veren mahkeme de dahil olmak üzere hiçbir merci kural olarak bu karara dokunamaz. Ancak bu kuralın mutlak olarak uygulanması adaletin gerçekleşmesine ters düşebilir. Kararın gerçeğe aykırı olduğu sonradan anlaşılabilir. Bu durumda ortada kesin hüküm vardır denilerek, karara dokunulmaması, başka bir haksızlık teşkil eder. İşte bu gibi durumlarda, kanunda sayılmış sebeplere dayanılarak, kesin hükmün ortadan kaldırılarak davanın yeniden görülmesini sağlayan kanun yoluna, yargılamanın yenilenmesi denilmektedir. Kesinleşmiş bir karara karşı öngörülen bir kanun yolu olduğu için de yargılamanın yenilenmesi olağanüstü kanun yolu olarak nitelendirilmektedir.

İdari yargıda da olağan ve olağanüstü kanun yolu ayırımı, yukarıda da belirtildiği üzere gidilen kanun yolunun kesin hüküm haline gelip gelmediğiyle ilgilidir. Bu sebeple, kanun yararına temyiz de kesin kararlara karşı gidildiğine göre, o da bir olağanüstü yasa yoludur.⁵⁴ Doktrinde ve uygulamada, bu kanun yolu için, olağanüstü temyiz, kanun yararına temyiz ve kanun yararına bozma tabirleri kullanılmaktadır. Biz de madde metninde yer aldığı şekli ile kanun yararına bozma tabirine yer vereceğiz.

---

⁵⁴ ODYAKMAZ, Z. (1993), *Türk İdari Yargılama Usulünde Kararlara Karşı Başvuru Yolları*, İstanbul, s.92-93

Kanun yararına bozma; İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 51'nci maddesinde

“ 1. Bölge idare mahkemesi kararları ile idare ve vergi mahkemelerince ve Danıştay'ca ilk derece mahkemesi olarak verilip temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşmiş bulunan kararlardan niteliği bakımından yürürlükteki hukuka aykırı bir sonucu ifade edenler, ilgili bakanlıkların göstereceği lüzum üzerine veya kendiliğinden başsavcı tarafından kanun yararına temyiz olunabilir.

2. Temyiz isteği yerinde görüldüğü takdirde karar, kanun yararına bozular. Bu bozma kararı, daha önce kesinleşmiş olan mahkeme veya Danıştay kararının hukuki sonuçlarını kaldırmaz.

3. Bozma kararının bir örneği ilgili bakanlığa gönderilir ve Resmi Gazete'de yayımlanır.”

Şeklinde düzenlenmiştir. Aşağıda yargılamanın yenilenmesi ile kanun yararına bozma ayrıntılı olarak incelenecektir.

4.2. Karar Düzeltmenin Hukuki Niteliği Üzerine Tartışmalar

Kararın düzeltilmesi müessesesi, Türk hukukuna özgü bir durumdur. Yani Türk hukukunun geliştirdiği bir kanun yoludur. Batı hukuklarında böyle bir kurum bulunmamaktadır. Karar düzeltme usulünün hukukumuzda ilk girişi, medeni yargıda olmuştur. Tanzimat döneminde 1879 yılında çıkarılan Usulü Muhakeme-i Hukukiye Kanunu Muvakkatı'nda yer almıştır. Daha sonraki medeni usul kanunlarında da yerini almıştır. Ceza yargısına 1926 yılında kabul edilen Yargıtay'ın kuruluş kanunu olan 834 sayılı kanunla, askeri ceza yargısına 1930 yılında çıkarılan 1631 sayılı usul kanunuyla, idari yargıya ise 1938 yılında çıkarılan 3546 sayılı Devlet Şurası Kanunu'yla girmiştir. Bu muhakeme usullerinde kurum bazı değişikliklerle mevcudiyetini korumaya devam etmektedir.

Cumhuriyet döneminin ilk Danıştay Kanunu olan 1925 tarihli 669 sayılı kanunda karar düzeltme yer almıyordu. İdari yargılama hukukumuzda, 1938 tarihinde çıkarılan 3546 sayılı Devlet Şurası Kanunuyla giren müessese, 1961 tarihli 521 sayılı Danıştay Kanunu'nda da yerini almış, halen yürürlükte olan İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda varlığını sürdürmektedir.

Kanun yolu denince, kural olarak, bir kararın üst mahkeme tarafından incelenmesi anlaşılır; mesela temyiz yolunda olduğu gibi. Oysa karar düzeltme yolunda, karar düzeltme talebi, bu kararı vermiş olan Yargıtay ya da Danıştay dairesinde veya aleyhine karar düzeltme yoluna başvuru karar hukuk genel kurulu kararı ise, hukuk genel kurulunda incelenip karara bağlanır. Bu nedenle, karar düzeltme yolu, üst mahkemenin temyiz incelemesi sırasında yapmış olduğu hatalardan dönmesini sağlayan temyiz yolunun devamı niteliğinde kendine özgü bir kanun yoludur. Yani, bir hüküm hakkında Yargıtay'ın temyiz incelemesi sonucunda vermiş olduğu kararlara karşı karar düzeltme yolu açık ise, o hüküm ancak karar düzeltme yolunun tükenmesi ile şekli anlamda kesinleşir.

Kararın düzeltilmesi, üst mahkeme tarafından temyiz incelemesi sonunda verilen nihai kararın, karar henüz kesinleşmeden, aynı mahkemede tekrar gözden geçirilmesini sağlayan bir kanun yoludur. Bu imkanla, temyiz merciinin kararının da tekrar gözden geçirilmesi, eğer bir sakatlık varsa düzeltilmesi imkanı tanınmış olmaktadır. Bu kanun yolu, yeni bir dava değildir. Verilmiş bir yargı kararının, bu kararı veren yargı yerince bir defa daha hukuka uygunluk bakımından, yasa da öngörülen sebeplerle gözden geçirilmesidir. Yargıtay'a göre kararının düzeltilmesi, temyize başvurmaya ilişkin yasa yolunun tamamlayıcısı niteliğinde bir yasa yoludur.

“... Kararın düzeltilmesi, yeni bir ihtilafı tazammun etmediği cihetle ayrı ve müstakil bir dava ihtilaf telakki edilemez. Bu yol ile varılmak istenen amaç, yeni bir ihtilaf hallettirmek olmayıp, evvelce dava mevzuu yapılan ihtilaf hakkında şu ya da bu sebeple verilmiş olan kati bir kararın tekrar aynı kaza merciinde bir kere daha incelenmesini sağlamaktan ibarettir...”⁵⁵

Bilindiği gibi, adli yargıda yalnız Yargıtay kararlarına karşı karar düzeltme isteminde bulunulabilir. Yargıtayın dışında kalan hüküm mahkemelerinin kararlarına karşı düzeltme isteminde bulunulamaz. Buna karşılık, idari yargı alanında Danıştay dava dairelerinin temyiz incelemesi sonunda verdikleri kararlar ile idari veya vergi dava daireleri genel kurullarının temyiz incelemesi üzerine verdikleri kararların ve bölge idare mahkemelerinin itiraz üzerine verdikleri kararlar hakkında istenebilir.

---

⁵⁵ Danıştay İçtihadı Birleştirme Kurulu Kararı, 14.3.1952 tarih ve E:1952/13, K:1952/86 sayılı kararı, Danıştay Kararları Dergisi.54-57, s.91

Karar düzeltmenin, kanun yolları arasındaki yeri de öğretide tartışmalıdır. Alangoya teknik anlamda olağan kanun yolu şartı olan bir üst merciye müracaat şartını taşımadığı gerekçesiyle kanun yolu arasında yer alamayacağını, bunun olsa olsa kanun yolunun bir uzantısı olabileceği görüşündedir. Gözübüyük ise olağan kanun yolu olduğunu ileri sürerken, Kuru, karar düzeltmeyi kendine özgü bir kanun yolu olarak kabul etmektedir.⁵⁶

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi'nde yer alan düzenleme çerçevesinde; istinaf kanun yolunun kabulüyle davanın gerek olay (maddi), gerekse hukuksal yönden bölge adliye mahkemesince gerektiğinde duruşma yenilerek tartışılıp ilk derece mahkemesinin kararında varsa hatalar düzeltileceğinden; bölge adliye mahkemeleri ile Yargıtay kararlarına karşı karar düzeltme kurumuna yasada yer verilmemiştir.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda karar düzeltme ayrı bir başlık altında değil, temyizi düzenleyen maddelerin içerisinde düzenlenmiştir. Bu yüzden medeni yargıda, karar düzeltmenin teknik anlamda bir kanun yolu olmadığı, temyiz incelemesinin bir devamı olduğu görüşleri de ileri sürülmektedir.⁵⁷

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun bir kararında *"...ister uyumsuzluğun esasına, isterse yetki, görev gibi konulara ilişkin olsun, herhalde Yargıtay ilamı hakkında bir defa karar düzeltme isteğinde bulunulabilir. Aksi halde kanun yoluna başvurma sonu gelmez. Karar düzeltme, olağanüstü bir kanun yolu olup kaynak kanunda yoktur. Halen Sovyet Rusya ve İsrail dışındaki ülkelerde karar düzeltme müessesesi mevcut değildir. Bizde ise Usulü Muhakeme Hukukiye'nin 252-254 maddelerinin etkisinde kalınarak karar düzeltmeleri Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa alınmıştır olağanüstü ve ana kurala aykırı hükümlerin dar yorumlanması asıldır..."*⁵⁸ denilmek suretiyle karar düzeltmeyi olağanüstü bir kanun yolu olarak kabul ettiğini söyleyebiliriz.

Bazı Danıştay kararlarında da karar düzeltmenin kendine özgü bir kanun yolu olduğu belirtilmiştir.

---

⁵⁶ KURU, B. (2001), age., cilt.v, s.4852

⁵⁷ ALANGOYA, H. Y. (2001), age., s.68

⁵⁸ Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 19.11.1986 gün ve E:1986/1, K:1919 sayılı kararı Yargıtay Kararları Dergisi 1986/1, s.210

“...2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 14’ncü maddesi uyarınca, tarafların Dairece verilen kararın tebliğini izleyen onbeş gün içinde maddede yazılı hallerin bulunması halinde kararın düzeltilmesi isteminde bulunabilecekleri hüküm altına alınmıştır.

Kanun yollarından biri olan kararın düzeltilmesi yolu ile belli bir süre içinde ve kanunda belirtilen nedenlerden dolayı nihai olarak verilmiş bir yargı kararının yeniden gözden geçirilmesi yolu ile muhtemel sakatlıkların önlenmesinin amaçlandığı, karar düzeltme yolunun kendine özgü bir kanun yolu olduğu, bilimsel içtihatlarla belirlenmiştir...’⁵⁹

Karar düzeltme isteminde ancak dava veya temyiz ve itiraz aşamasında taraf olanlar bulunabilir. Konuyla ilgili olarak Danıştay;

“Danıştay dava daireleri ile idari ve vergi dava daireleri genel kurullarının temyiz üzerine verdikleri kararlar ile bölge idare mahkemelerinin itiraz üzerine verdikleri kararlara karşı başvuru yollarından olan kararın düzeltilmesini isteme hak ve yetkisi kural olarak, bu kararlarda aleyhlerine hüküm bulunan taraflara aittir.’⁶⁰

Benzer konuda, *“...yargılama hukuku kurallarına göre, kararın düzeltilmesi başvurusunda bulunan tarafın, kararın düzeltilmesini istemekle, korunmaya değer bir menfaatinin olması; başka anlatımla, düzeltilmesi istenen kararın kısmen veya tamamen aleyhine verilmiş bir karar olması gereklidir.’⁶¹* şeklinde bir karar da vermiştir.

Yine Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu karar düzeltme yolunu inceleme yetkisi ile ilgili olarak;

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 54’üncü maddesinde ise; Danıştay dava daireleri ile İdari veya Vergi Dava Daireleri Genel Kurulları’nın temyiz üzerine verdikleri kararlar hakkında kararın düzeltilmesinin istenebileceği ve bu isteklerin esas kararı vermiş olan daire veya kurulca inceleneceği hükme bağlanmış bulunmaktadır.

---

⁵⁹ İdari Dava Dava Daireleri Kurulunun Kararı E:2005/381, K:2005/2293 sayılı kararı, Danıştay Bilgi Bankası <http://www.danistay.gov.tr>, Erişim tarihi: 8.9.2009

⁶⁰ İdare Dava Daireleri Genel Kurulu Kararı E:1998/315., K: 1998/274 Danıştay Bilgi Bankası <http://www.danistay.gov.tr>, Erişim tarihi: 12.9.2009

⁶¹ Danıştay 7’nci Dairesinin E: 2002/4565., K:2003/9.sayılı kararı, Danıştay Bilgi Bankası <http://www.danistay.gov.tr>, Erişim tarihi: 12.9.2009

*“2575 ve 2577 sayılı Kanunların anılan hükümlerinin birlikte değerlendirilmesinden, Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu’nun, idare mahkemelerinden verilen ısrar kararları ile Danıştay dava dairelerinden ilk derece mahkemesi olarak verilen kararların temyizen; temyiz incelemesi sonucunda vermiş olduğu kararlarını ise karar düzeltme yolu ile inceleyebileceği; ancak, Danıştay’ın dava dairelerinin temyiz mercii olarak vermiş olduğu kararları temyizen veya karar düzeltme yolu ile inceleme yetkisinin bulunmadığı görülmektedir.”*⁶² Demek suretiyle açıklama getirmiştir.

Kararın düzeltilmesi yolu öğretide, davaları gereksiz yere uzatmakta olduğu, hasmı rahatsız etme vasıtası olarak kullanıldığı, zaten iş yükü fazla olan temyiz mercinin işini daha da artırdığı, temyiz mecine olan güveni sarstığı, hükümlerin derhal icrası ile elde edilmesi beklenen faydaları zedelediği, uygulamada da başvuru bu yoldan pek de olumlu sonuçların alınmadığı gibi gerekçelerle eleştirilmekte ve usul yasalarından çıkarılması önerilmektedir.⁶³

Baki Kuru da, başka hukuk sistemlerinde benzeri olmayan ve Yargıtay’ın temyiz incelemesi sırasındaki yanılma ihtimalini gözönünde tutarak kabul edilmiş olan karar düzeltme yolunun, davaların sonuçlanmasını önemli ölçüde uzattığı gerekçesiyle tamamen kaldırılması gerektiği düşüncesindedir.⁶⁴

4.3. Yargılamanın Yenilenmesi

4.3.1. Genel Olarak Yargılamanın Yenilenmesi

Bir yargı kararı, yasalarda belirlenen usullere uygun olarak verildikten, itiraz ya da yasa yollarından geçerek veya bunlara ilişkin başvuru süreleri sona ererek kesinleştikten sonra değişmez bir nitelik kazanır. Yargı kararlarının bu değişmezlik kuvvet ve niteliğine “*kesin hüküm*” (muhkem kazıye) denilmektedir.⁶⁵ Yargı yerlerinin bu şekilde verdiği karar kesin hüküm halini alınca, gerçeğe

---

⁶²Danıştay İdare Dava Daireleri. Genel Kurulunun. E:1993/76., K 1993/72. Danıştay Bilgi Bankası <http://www.danistay.gov.tr>, Erişim tarihi: 23.4.2009

⁶³ ÜSTÜNDAĞ, S. (1997), age., s.898

⁶⁴ KURU, B. (2001), age., cilt.v, s.4852

⁶⁵ KURU, B. (2001), age., cilt.v, s. 4981 vd.

uyumasa bile, hukuksal gerçek olarak kabul edilir. Bu durum hukuki barışın ve yargıya güven sağlanmasının bir sonucudur. Tüm beşeri eylemlerde olduğu gibi, yargılama faaliyetinin de bir sonu olmak durumundadır. Bir yargılama faaliyeti sonsuza dek süremez. Böyle bir durumun sosyal ahengi bozacağı açıktır. İşte bunun içindir ki yargı yerlerinin hükümleri, ‘kesin hüküm’ imtiyazından yararlanır.⁶⁶

Ancak bu kuralın mutlak olarak uygulanması adaletin gerçekleşmesine ters düşebilir. Kararın gerçeğe aykırı olduğu, kesin hükümden sonra yeniden bir muhakemenin yapılmasını haklı gösterecek önemde bir hatanın yapılmış olduğu sonradan anlaşılabilir. Bu durumda ortada bir kesin hüküm vardır denilerek, karara dokunulmaması, başka bir haksızlık teşkil eder. Yasal düzenlemeler, hata ihtimalini azaltabilirler, fakat tamamen ortadan kaldıramazlar. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, beşeri faaliyetlerde hata ihtimali daima mevcuttur. Yargılama faaliyeti sonucunda verilen hükümden hata yapılmışsa, hüküm gerçeğe aykırılık teşkil ediyorsa, kesin hüküm, bu gerçeğe tercih edilerek başka bir adaletsizliğe mahal vermek kabul edilemez. İşte bu gibi durumlarda, kanunda sayılmış sebeplere dayanılarak, kesin hükmün ortadan kaldırılarak davanın yeniden görülmesini sağlamak üzere, yargılamanın yenilenmesi denilen kanun yolu hukuk sistemlerinde kabul edilmiştir.⁶⁷

Yargılamanın yenilenmesi kurumunun tarihsel gelişimine baktığımızda, bu kurumun, değişik isimler altında da olsa, hemen her hukuk sisteminde var olduğunu görürüz. Hukukumuzda, teknik anlamda kanun yolu kurumu, bir kanun içinde düzenlenmiş olarak ilk defa 1861 tarihli Usul-i Muhakeme-i Ticarete dair Nizamnamede düzenlenmiştir. İdari yargıda önce, 3546 sayılı Kanun’da, sonra 521 Sayılı Danıştay Kanunu’nda “muhakemenin iadesi” adı altında yer alan müessese, 2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 53’ncü. maddesinde “yargılamanın yenilenmesi” ismiyle varlığını sürdürmektedir.

Yargılamanın yenilenmesi, İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 53’ncü maddesinde ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu’nun 64’ncü maddesinde “yargılamanın yenilenmesi” başlığıyla yer alırken, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nda “iadei muhakeme”, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu’nda ise

---

⁶⁶ EREM, F., *Ceza Yargılaması Hukuku*, 6. Baskı, s. 765.

⁶⁷ Gözübüyük, A. Ş., TAN, T. (1999), age., s. 1082;

“muhakemenin yenilenmesi” başlığı altında yer almıştır. İsimleri biraz farklılık arz etse de, kurum olarak aynı hükümleri ihtiva etmektedir.

4.3.2. Kararları Yargılamanın Yenilenmesine Konu Olabilen İdari Yargı Mercileri

İdari Yargılama Usulü Kanununun 53/1’nci maddesi “Danıştay ile bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinde verilen kararlar hakkında, aşağıda yazılı sebepler dolayısıyla yargılamanın yenilenmesi istenebilir.” hükmünü ihtiva etmektedir. Kanunun önceki şeklinde bölge idare mahkemesi yer almıyordu. Bu durum öğretilerde eleştiriliyordu. Zira kanunun 45’nci maddesi uyarınca bölge idare mahkemesi, esas hakkında karar verme yetkisine sahiptir. Bu durumda verilen karar bölge idare mahkemesinin bir kararı olmaktadır. Diğer kararlara karşı yargılamanın yenilenmesi usulü benimsenirken bu kararlara karşı kabul edilmemesinin haklı bir gerekçesinin olmayacağı ifade edilmekte idi.” İşte 1990 yılında 3622 sayılı yasa ile bölge idare mahkemeleri de kanuna dahil edilmiştir. Bundan böyle, bölge idare mahkemelerinin verdiği kararlar hakkında da yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulabilecektir. Buna göre kararları yargılamanın yenilenmesine tabi yargı yerleri şunlardır; a) Danıştay. b) Bölge İdare Mahkemeleri. c) İdare ve Vergi Mahkemeleri.

4.3.3. Yargılamanın Yenilenmesine Konu Olabilecek Kararlar

Yargılamanın yenilenmesi olağanüstü bir kanun yolu olduğundan, ancak mahkemelerce esas hakkında verilmiş nihai ve kesinleşmiş hükümler için bu yola başvurulabilir. Karar kesinleşmeden önce, yargılamanın yenilenmesi sebeplerinden birisi mevcut olsa bile, bu karar için yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulamaz. Yine nihai olmakla birlikte davanın esasına ilişkin olmayan (örneğin ara kararları, dilekçe ret kararları, feragat, kabul gibi taraf iradesi ile oluşan kararlar) kararlar da yargılamanın yenilenmesine konu teşkil etmez.

Burada nihai karardan kasıt, davayı esastan çözen, ihtilafı sona erdiren karardır. Kesinlikten kasıt ise öncelikle şekli anlamda kesinliği ifade eder. Şekli

anlamda kesinlik, bir karara karşı artık olağan kanun yollarına başvurulamamasını ifade eder. İkinci olarak, nihai kararlardan ancak maddi anlamda kesin hüküm teşkil eden kararlar için yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilir. Maddi anlamda kesin hüküm, yargısal kararlara tanınan kanuni hakikat vasfıdır. Bu tanım üç unsuru ihtiva etmektedir. Birincisi, maddi anlamda kesinlik, ancak yargısal kararlara tanınan bir vasıftır. İkincisi bu vasıf kanun tarafından tanınmaktadır. Üçüncüsü ise, bu vasıf yargısal kararın hakikat olarak kabul edilmesini zorunlu kılar.⁶⁸ Bu şekilde maddi anlamda kesinlik taşımayan hükümler yargılamanın yenilenmesine konu teşkil etmez.

“...mahkeme kararı henüz kesinleşmeden temyiz yoluna başvurulmaksızın; temyiz süresi içinde temyiz sebepleri olabilecek iddialarla yapılan yargılamanın yenilenmesi isteminin reddinde hukuka aykırılık bulunmamaktadır.”⁶⁹

Bu açıklamalardan sonra, yargılamanın yenilenmesine konu teşkil eden yargı kararlarını şu şekilde özetleyebiliriz;

1. İlk derece mahkemeleri olan idare ve vergi mahkemelerinin, davanın esas hakkında verdikleri nihai ve kesin kararlar.
2. Bölge İdare Mahkemelerinin davanın esas hakkında verdiği kararlar.
3. Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak davanın esas hakkında verdiği nihai ve kesin kararlarla, ilk derece mahkemesinin kararını bozup işin esas hakkında verdiği kararlar.

*" ... Hukuk dilinde esas karar tanımı, yargı yerince ilk derece mahkemesi olarak verilen ve davanın tarafları arasındaki maddi uyumsuzluğu çözümlen kararlar için kullanıldığından İYUK 53/1 bendinde sözü edilen Danıştay kararlarından kastın, Danıştay'ın 2575 sayılı Danıştay Kanunu'nun 24'ncü maddesi uyarınca ilk derece mahkemesi sıfatıyla verdiği kararlar olduğu açıktır ... "*⁷⁰

---

⁶⁸ KURU, B. (2001), age., cilt.v, s.4986.

⁶⁹ Danıştay 10. Dairesinin E:1996/9868, K:1999/1725, Danıştay Bilgi Bankası <http://www.danistay.gov.tr>. Erişim tarihi: 23.4.2009

⁷⁰ Danıştay 3. Dairesi, 22.4.1988 tarih ve E:1998/1136, K:1998/1337 sayılı kararı, , Danıştay Dergisi, S.98, s.234.

4.3.4. Yargılamanın Yenilenmesine Konu Teşkil Etmeyen Kararlar

Yukarıdaki açıklamalarımızda, yargı yerlerince işin esası hakkında verilen nihai ve kesin kararlara karşı yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebileceğini ifade etmiştik. Şimdi bu nitelikte olmayıp, yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilemeyecek kararlar üzerinde kısaca durmak yerinde olacaktır.

4.3.4.1. Danıştay'ın Temyiz İncelemesi Üzerine Verdiği Kararlar

Danıştay'ın temyiz incelemesi sonunda verdiği onama ya da ret kararı yargılamanın yenilenmesine konu teşkil etmez.⁷¹ Zira bu karar işin esası hakkında verilen bir karar olmayıp, sadece ilk derece mahkemesinin kararının hukuka uygunluğunu denetleyen bir karardır.

Danıştay konuyla ilgili birçok kararında buna açıklık getirmiştir.

“2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun değişik 53’ncü maddesinin 1’nci bendinde; Danıştay ile bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinden verilen kararlar hakkında maddede yazılı sebepler dolayısıyla yargılamanın yenilenmesinin istenebileceği; 2’nci bendinde de yargılamanın yenilenmesi isteklerinin esas kararı vermiş olan mahkemece karara bağlanacağı açıklanmış bulunmaktadır.

Hukuk dilinde esas karar tanımı, yargı yerlerince ilk derece mahkemesi sıfatıyla verilen ve davanın tarafları arasındaki maddi uyumsuzluğu çözümlen kararlar için kullanıldığından, anılan 53’ncü maddesinin 1’nci bendinde sözü edilen Danıştay kararlarından kasdın, Danıştay’ın 2575 sayılı Danıştay Kanununun 24’ncü maddesi uyarınca ilk derece mahkemesi sıfatıyla verdiği kararlar olduğu açıktır.

İlk derece mahkemesince işin esası hakkında verilen kararın temyizi üzerine bu başvurunun kanunda yazılı sebepler yönünden incelenerek reddedilmesine ve kararın onanmasına ilişkin Danıştay kararları, temyize konu kararın hukuka uygunluğu yönünden yapılan inceleme sonucu verilmiş kararlardır. Diğer bir anlatımla; ilk derece mahkemesince karara bağlanan davanın tarafları

---

⁷¹ YILDIRIM, R. (2001), *Türk İdari Yargısında Yargılamanın Yenilenmesi*, Prof. Dr. Nuri Çelik'e Armağan, C.I, İstanbul, s.424.

arasındaki maddi uyuşmazlığın çözümüyle doğrudan ilgili olmadıklarından, bu kararların esas karar olarak nitelendirilmelerine ve dolayısıyla yargılamanın yenilenmesi istemine konu edilmelerine yasal olanak bulunmamaktadır...⁷²

4.3.4.2. Ara Kararları

Ara kararları yargılamaya son vermeyen, bilakis onu yürütmeye, ilerletmeye, derinleştirmeye yönelik kararlardır. Ara kararlarının ortak niteliği, mahkemenin davadan el çekmeyip, bilakis davaya devam etmesidir.⁷³ Örneğin delil ve belgelerin istenmesi, bilirkişi incelemesi, keşif yapılması yönünde istemler hakkında verilen kararlar ara kararlardır. Ara kararları davayı esastan sonuçlandıran nihai kararlar olmadığından, yargılamanın yenilenmesine konu teşkil etmez. Bu durumda, Danıştay dairelerinin, idare ve vergi mahkemelerinin, davayı esastan sonuçlandırmayan, bilakis davayı derinleştirmeye yarayan ara kararları yargılamanın yenilenmesine konu teşkil etmez.

4.3.4.3. Yürütmenin Durdurulması Kararları

Yürütmenin durdurulması kararı, idari işlemin yürütülmesini dava sonuna kadar erteleyen, başka bir ifade ile, idari işlemin kanunilik ve icrailik vasfını askıya alan yargısal bir karardır. Dolayısıyla taraflar arasındaki maddi uyuşmazlığı ortadan kaldırma niteliği bulunmamaktadır. Bu yüzden yürütmenin durdurulması kararı, yargılamanın yenilenmesine konu teşkil etmez.

4.3.4.4. İlk İnceleme Aşamasındaki Kararlar

İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 14'ncü maddesinde, idari yargıda dava açıldığında davanın esasına girmeden bir ön inceleme usulü öngörülmüş, 15'nci maddede de bu incelemeler sonunda ne yönde karar verileceği belirtilmiştir. Buna göre, mahkeme davada görevli olup olmadığına bakacak, kendisini görevli ve

⁷²Danıştay 3. Dairesinin E:1998/1136, K: 1998/1337 sayılı kararı, Danıştay Bilgi Bankası <http://www.danistay.gov.tr>, Erişim tarihi: 23.10.2009

⁷³ PEKCANİTEZ, H., ATALAY, O., ÖZEKES, M. (2001), *Medeni Usul Hukuku*, 2. Bası Ankara, s.449.

yetkili bulmaz ise, görevsizlik kararı verecektir. İdari merci tecavüzünü tespit ederse, dosyayı ilgili idareye gönderme kararı alacaktır. Davacının ehliyetsizliğini tespit ederse ehliyet yönünden davanın reddine karar verecektir. İptal davasına konu teşkil edecek, kesin ve yürütülmesi gerekli bir işlemin olmadığını tespit ederse, davayı bu sebeple reddedecektir. Davanın süresinde açılmadığını tespit ederse, davayı süreden reddedecektir. Husumetin hiç gösterilmemesi ya da doğru gösterilmemesi halinde, bir hasım düzeltme kararı alarak davayı doğru hasma yöneltecektir. Dava dilekçesinin, İYUK'un 3 ve 5'nci maddelerinde belirtilen şartlara uygun olmadığını tespit ederse, dilekçeyi reddeder, davacı 30 gün içinde eksiklikleri tamamlayarak, davasını yenilemezse, davanın açılmamış sayılmasına karar verir. Bütün bu kararlar, taraflar arasındaki maddi uyuşmazlığı esastan çözen kararlar olmadığından, yargılamanın yenilenmesine konu teşkil etmez.

4.3.4.5. Davanın Açılmamış Sayılması Kararı

İYUK'un 6'ncı maddesinde, harçlar ve posta masrafları ile ilgili düzenleme yapılmıştır. Herhangi bir sebeple, harcı veya posta ücreti verilmeden veya eksik verilerek dava açılmış ise, 30 gün içinde bu eksikliğin tamamlanması mahkemece ilgiliye tebliğ olunur. Bu süre içinde gereği yerine getirilmez ise, bildirim aynen tekrarlanır. Otuz gün içinde eksiklikler yine tamamlanmazsa, “davanın açılmamış sayılmasına” karar verilir.

Yine dava açıldıktan sonra, posta ücretleri, tebligatın yapılmasını engelleyecek şekilde artarsa, 30 gün içinde farkların yatırılması ilgiliye tebliğ olunur. Gereği yerine getirilmez ise, tebligat aynen tekrarlanır. Yine yerine getirilmez ise, “dosyanın işlemde kaldırılmasına” karar verilir. Bu kararın tebliğinden itibaren 3 ay içinde, eksiklikler tamamlanarak, dosyanın yeniden işleme konulması talep edilmez ise “davanın açılmamış sayılmasına” karar verilir. Uygulamada davanın açılması sırasında alınan posta parasının, tebligat ücretlerinde meydana gelen artışlar nedeniyle yetersiz duruma düşmesi durumunda, ilgiliden aradaki farkın 30 gün içinde ödenmesi istenmekte, bu süre içinde yatırılmadığı takdirde tebligat aynen tekrarlanmakta, yine yatırılmaz ise dava açılmamış sayılmaktadır.

İYUK madde. 26/3'e göre, davacının gösterdiği adrese tebligat

yapılamaması halinde, yeni adresin bildirilmesi için dosya işleminden kaldırılır. Bu tarihten itibaren 1 yıl içinde, yeni adres bildirilerek dosya yeniden işleme konulmadığı takdirde, “davanın açılmamış sayılmasına” karar verilir. Davalıya ya da karşı tarafa tebligat yapılamaması, bu düzenlemenin dışındadır. Bu halde Tebligat Kanunu’na göre ilan tebliğ yapılır.⁷⁴

Bu şekilde, davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi halinde, ilgili ancak yeni bir dava açabilir. Bu durum dava açma süresinin hesaplanmasında önem taşır. Açılmamış sayılan dava dilekçesi, hükümden düşeceğinden, bu dilekçenin verildiği tarihi, ikinci davanın açılmasında hesaba katmak mümkün değildir.

Yargılama harçları ile posta ücretlerinin hiç ya da eksik yatırılması dolayısıyla davanın açılmamış sayılmasına ilişkin kararlar da davayı esastan çözen kararlar olmadığından, yargılamanın yenilenmesine konu teşkil etmez.

4.3.4.6. Davayı Sonuçlandıran Taraf İşlemleri

İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 31’nci maddesi, bu kanunda hüküm bulunmayan haller yanında, özel olarak, hakim davaya bakmaktan memnuniyeti ve reddi, ehliyet, üçüncü şahısların davaya katılması, davanın ihbarı, tarafların vekilleri, feragat, kabul, teminat mukabil dava, bilirkişi, keşif, delillerin tespiti, yargılama giderleri gibi konularda, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nun ilgili hükümlerinin uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Burada hemen şunu belirtmek gerekir ki, 31’nci maddedeki bu yönlendirme kuralını, idari yargının genel yapısı ve özellikleri çerçevesinde düşünmek, medeni yargılamadaki bu müesseselerin, idari yargının bünyesine uyduğu ölçüde uygulama bulacağı anlamında anlamak gerekir.

Biz burada davayı sonuçlandıran taraf işlemlerinden olan, feragat ve kabul üzerinde duracağız. Feragat ve kabul beyanları üzerine verilen kararlar da davayı esastan çözemediği için yargılamanın yenilenmesine konu teşkil etmez.⁷⁵ Feragat, davacının mahkemeye tek taraflı irade açıklaması ile davasından vazgeçmesini ve davayı sonuçlandırmasını ifade eder. İptal davasında feragat,

---

⁷⁴ Yenice, K., ESİN, Y., age., s.162

⁷⁵ YILDIRIM, R. (2001), agm., s.425

davacının idari işlemin iptali talebinden vazgeçtiği anlamına, tam yargı davasında ise, davadan ve dava konusu olan haktan vazgeçtiği anlamına gelir.⁷⁶ Burada şunu ifade etmeliyiz ki, idari yargıda iptal davası, kişilerin menfaatlerini koruma yanında, idarenin hukuka uygunluğunun denetimi ile kamu düzenini korumaya yönelik bir işlev de görmektedir. Bu nedenle, kamu yararını yakından ilgilendiren durumlarda feragat müessesinin, yargıcın takdir ve değerlendirmesi çerçevesinde ele alınarak, kamu yararı ile kişisel yarar dengelendiği ölçüde kabul edilmesi gerekmektedir. İptal davası ve yürütmenin durdurulması kararlarının hukuki sonuçlarının bertarafı anlamına gelecek feragat taleplerinin, kişisel hakları ilgilendirdiği gerekçesiyle kabulünün mümkün olmaması gerekir. Nitekim yargı yerleri de bunu bu şekilde anlayarak bu yönde kararlar vermektedir.

*“Feragate ilişkin uyumsuzluk konusu olaylarda, kamu yararı ve bireysel ölçütünün belirlenmesinden sonra feragat hakkında karar vermek yerinde olacaktır. Örnekleme gerekir ise; Davacılar veya kurum ve kuruluşlar tarafından belde veya semt sakini sıfatıyla açılmış objektif nitelikteki bir iptal davasında kamu yararı ölçütü mutlak olduğundan yerel mahkemece verilen karardan sonra davacının davasından feragat etmesi düşünülemez... ”.*⁷⁷

Bu özelliği ile iptal davalarının objektif ve soyut nitelikte bir dava türü olduğu teoride genel olarak ifade edilmekle birlikte istisnai olarak iptal davalarının sübjektif ve somut nitelikte örneklerinin de olduğu uygulamada gözlenmektedir. Sadece davacının kişisel çıkarını ihlal eden somut, sübjektif nitelikteki işlemlerin iptali istemiyle açılan davalarda hüküm verildikten sonra karar kesinleşmeden davanın herhangi bir aşamasında davacının davasından feragat etmesinin kabul edilmesi gerekir. Zira uyumsuzluk konusu olayda kamu menfaati değil bireysel menfaat söz konusudur.

Bireysel yanının söz konusu olduğu ahvalde ihlal edilen kamunun hukuku olmayıp bireyin hukukudur. Kendi hukuku üzerinde mutlak tasarruf yetkisine sahip olan bireyin davasından feragatinde de herhangi bir kısıtlama düşünülemez.

“ ...Her ne kadar, davacının feragat etme hakkı dava açma hakkının da

⁷⁶ GÖZÜBÜYÜK, A. Ş. (2001), *Yönetmelik Yargı*, 14.Bası, Ankara, s.543

⁷⁷ Danıştay 6. Dairesinin, 9.5.1994 tarih ve E:1994/484, K:1994/1873 sayılı kararı, Danıştay Dergisi S.90, s.707

*doğal bir sonucu ise de, idarenin yargısal denetiminin gerçekleştirildiği idari yargıda, davanın karara bağlanmasından sonraki aşamada, temyiz veya kararın düzeltilmesi isteminin incelenmesi sırasında davacıya, davasından feragat etme hakkının tanınması, yapılmış olan yargısal denetimin geçersiz sayılması sonucunu doğuracaktır. Bunu da, idarenin faaliyetlerinde hukuka uygunluğunun sağlanması amacıyla, dolayısıyla kamu yararıyla bağdaşmayacağı açıktır.*⁷⁸

İdari dava türlerinden olan iptal davaları bireysel hakları ihlal eden, somut, sübjektif nitelikteki idari işlemlere veya ortada herhangi bir hak ihlali olmaksızın bireyin menfaat ilgisinin kurulabildiği evre, tarihi ve kültürel değerlerin korunması, imar uygulamaları gibi kamu yararı yakından ilgilendiren idari işlemlere karşı aılabilmektedir. Bireysel hakkın ihlaline dayanmayan kamu yararını yakından ilgilendiren konularda açılan iptal davaları, objektif ve somut nitelikte olup; bütünüyle kamu yararını amaçlamaktadır. Dolayısıyla iptal davalarında feragat isteminin de kamu yararı lt kullanılarak bağlanması gerekmektedir.

Bireysel hakların ihlaline dayanan iptal davalarında davacının herhangi bir kısıtlama olmaksızın davasından feragat edebileceğinde duraksama bulunmamaktadır. Buna karşılık belde veya semt şehri, kamu kuruluşlarınca açılan objektif ve somut nitelikteki iptal davalarında Dairece ilk derece karar verildikten sonra davadan feragat edilmesi, kamu yararıyla ve idarenin yargısal denetimi yoluyla hukukun üstünlüğünü sağlama amacıyla bağdaşmamaktadır.

Ancak, aksi yönde bir Danıştay kararında, iki taraftan birinin netice-i talebinden vazgeçmesi olarak tanımlanan feragatin kesin hükmün hukuksal sonuçlarını doğuracağı belirtilmiştir.⁷⁹

Kabul ise davalının tek taraflı olarak irade beyanı ile davayı sonuçlandıran bir usul işlemidir. Kabul idari yargıda, kesin karardan önceki her aşamada mümkündür. Kabul iptal davasında, işlemin geri alınması, kaldırılması şeklinde olur.⁸⁰ Tam yargı davasında ise davacının istediği tazminatı ödemeyi kabul etmesi veya ödemesi ile gerçekleşir. Doktrinde bazı yazarlar, idari yargıda

⁷⁸ Danıştay 10. Dairesinin, 30.10.1996 tarih ve E:1995/5846, K:1996/6434 sayılı kararı, Danıştay Dergisi S.93, s.527

⁷⁹ Danıştay 13. Dairesinin E:2005/1322, K:2005/741, Danıştay Bilgi Bankası <http://www.danistay.gov.tr>, Erişim tarihi: 23.10.2009

⁸⁰ GÖZÜBÜYÜK, A. ř. (2001), age., s.545

kabul müessesinin uygulanmasının pek mümkün olmayacağını ifade etmektedir. Bunlara göre, idarenin işlemi geri alma yetkisi bulunduğuna göre, davanın kabulü yönünde bir irade beyanına gerek bulunmamaktadır. Yine işlemin kaldırılması, ileriye dönük etkileri ortadan kaldırır, geriye yönelik etkileri kaldırmıyorsa, mahkeme bu etkileri de kaldırmak için yargılamaya devam edip bir karar vermek zorundadır. Bu nedenle, dava konusu işlemin kaldırılması, davanın kabulü anlamına gelmeyecektir.

4.3.4.7. Danıştay ve Bölge İdare Mahkemesi'nin Yargısal Olmayan Kararları

Danıştay İdari Dairesi ve İdari İşler Kurulu'nca verilen kararlar, yargısal nitelikte olmadığı için, bu kararlar hakkında yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilemez.

*" ... Danıştay'ca verilen ... idari nitelikteki kararlara karşı, kanun yollarına başvurulmasına, karar düzeltilmesi ya da yargılamanın yenilenmesi yoluyla tekrar incelenmesinin ve kaldırılmasının istenmesine yasal olanak bulunmamaktadır."*⁸¹

Bölge İdare Mahkemesi'nin 4483 sayılı Kanun'dan kaynaklanan kararlar, yani memurlar ve diğer kamu görevlilerinin, görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı yargılanabilmeleri için izin vermeye yetkili mercilerce verilen kararlara karşı itiraz üzerine Bölge İdare Mahkemesi tarafından verilen kararlar yargısal niteliği olmayan kesin kararlardır. Bu kararlara karşı yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilemediği gibi herhangi bir kanun yolu da öngörülmemiştir.

4.3.4.8. Görev ve Yetki Uyuşmazlığına İlişkin Kararlar

Danıştay ile ilk derece mahkemeleri yahut ilk derece mahkemelerinin kendi arasında görev ve yetki uyuşmazlıkları çıktığında, bu uyuşmazlıkların nasıl giderileceği İYUK'un 43'ncü maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, bölge idare mahkemesinin, yargı çevresindeki mahkemeler arasındaki görev ve yetki uyuşmazlıklarını, bölge idare mahkemesi, diğer hallerde ise Danıştay çözümler.

---

⁸¹ Danıştay 1. Dairesinin, 20.9.1984 tarih ve E:1984/190, K.1984/198 sayılı kararı, Danıştay Dergisi, S.58-59, s.89

İşte bu görev ve yetki uyuşmazlıklarını çözüme kavuşturan kararlar, taraflar arasındaki uyuşmazlığı esastan çözümleyen bir karar olmadığı için yargılamanın yenilenmesine konu teşkil etmez.

4.3.4.9. Yargılamanın Yenilenmesi Üzerine Verilen Kararlar

Gerek yargılamanın yenilenmesi gerek kararın düzeltilmesi müessesesi, yeni bir uyuşmazlığın çözümüne değil, evvelce dava konusu yapılmış olan bir uyuşmazlık hakkında verilen kesin kararın aynı yargı mercii tarafından yeniden incelenerek değiştirilmesini temine matuf bir kanun yolu olduğu cihetle, bunların ilk davadan ayrı, müstakil bir uyuşmazlık gibi mütalaa edilmesi mümkün bulunmadığı gibi ikisi arasındaki yegane fark, eski bir içtihadı birleştirme kararında da belirtildiği üzere, kararın düzeltilmesi yolunun iradi bir hatanın, yargılamanın yenilenmesi yolunun ise irade dışında vuku bulmuş bir hatanın tashihine yönelik bulunduğundan her iki kanun yolunun aynı mahiyette mütalaa edilmesinde zaruret vardır.

Böyle oluca da, aynı gayeye matuf olmak üzere ancak esas karar hakkın da müracaat edilebilecek bu kanun yollarına birbirleri hakkında da müracaat edilebilmesine, bir diğer deyişle yargılamanın yenilenmesi talebi üzerine verilen karar hakkında kararın düzeltilmesi yoluna, kararın düzeltilmesi talebi üzerine verilen karar hakkında da yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilmesine imkan bulunmamaktadır. Zira; aksine bir uygulama kesin hükmün yargı mercileri nezdinde ilanihaye inceleme konusu yapılabilmesi neticesini doğurur ki bu kabul edilemez.

İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 53'ncü maddesi uyarınca yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilip, yargı yeri de bir karar vermişse, bu karar yeniden yargılamanın yenilenmesine konu teşkil etmez. Başka bir ifade ile, yargılamanın yenilenmesine bir kez başvurulabilir.⁸²

Ancak medeni yargılama hukukunda bu konuda görüş ayrılığı

---

⁸² YILDIRIM, R. (2001), agm., s.425

bulunmaktadır. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 452'nci maddesinin mehzında

a) aleyhine yargılamanın yenilenmesi yoluna başvuru hükme,

b) yargılamanın yenilenmesi talebin karar bağlayan hükme,

c) yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulü ile uyuzmazlığın esası hakkında yeniden verilen hükme karşı artık yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilemeyeceğinin kabul edildiği ifade edilmektedir.⁸³

Bazı yazarlar (c) deki durumda, ihtilafın esası hakkında yeni bir hüküm verilmesi durumunda, yeniden yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunulabileceğini kabul etmektedirler. Aksi g r zde olan yazarlar ise, bu durumda yargılamanın yenilenmesi yoluna tekrar gidilemeyeceğini savunmaktadır.⁸⁴ Bazı yazarlar (a) durumunda kanunda sayılan sebeplerden biri ile yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedilmesi üzerine, diğer bir sebeple yeniden müracaat edilebileceğini kabul etmektedirler.⁸⁵ Başka bir g r z ise, maddedeki yasağın sadece ilk hükme karşı aynı sebepten dolayı bir kere yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebileceğine ilişkin olup, bunun dışındaki durumlarda sınırsız olarak yargılamanın yenilenmesi yoluna tekrar gidilebileceği y n dedir.⁸⁶ Son olarak (b) ve (c) durumunda, yani yargılamanın yenilenmesi talebi üzerine verilen kararlar hakkında yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilemeyeceği, buna mukabil (a) durumunda yani ilk karara karşı bir sebepten dolayı gidilen yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedilmesi durumunda, başka bir sebepten dolayı yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebileceği g r z  bulunmaktadır.⁸⁷

Burada şunu hemen belirtmek gerekir ki, yargılamanın yenilenmesi talebinin, başvuru şartlarının eksikliğinden dolayı reddedilmesi durumunda, bu eksikliklerin giderilebildiği durumlarda, yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulabilir.

4.3.4.10. Diğer Durumlar

⁸³ ALANGOYA, H.Y. (2001), age., s.100.

⁸⁴ UMAR, B., *Türk Medeni Hukukunda İade-i Muhakeme*, İHFM, C. XXIX, S.1-2, s.266

⁸⁵ KURU, B. (2001), age., cilt.v, s.3647,

⁸⁶ BUDAK, A.C. (2002), *Medeni Usul Hukukunda    nc  Kişilerin Haklarının Korunması*, İstanbul, s.95

⁸⁷ ALANGOYA, H.Y. (2001), age., s.101

Olağanüstü bir kanun yolu olan ve ancak maddi anlamda kesin hüküm teşkil eden kararlar için açık olan yargılamanın yenilenmesi yolu, yargı yerlerince ilk derece mahkemesi sıfatıyla verilen ve davanın tarafları arasındaki maddi uyuşmazlığı çözümlen kararlara için geçerlidir. 53'üncü maddenin 1'inci bendinde sözü edilen Danıştay kararları ise Danıştay'ın 2575 sayılı Danıştay Kanunu'nun 24'üncü maddesi uyarınca ilk derece mahkemesi sıfatıyla verdiği kararlardır. Dolayısıyla, ilk derece mahkemesi sıfatıyla verilmeyen kararlara karşı yargılamanın yenilenmesi yolu izlenemez.

Tek hakim tarafından verilen kararlar için, yargılamanın yenilenmesi isteminin de incelenmeksizin reddi gerekmektedir.

“...2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 45'inci maddesinde, idare ve vergi mahkemelerinin tek hakimli olarak verdiği nihai kararlara karşı başka kanunlarda aksine hüküm bulunsa dahi, mahkemenin bulunduğu yargı çevresindeki bölge idare mahkemesine itiraz edebileceği ve bölge idare mahkemesi kararlarının kesin olduğu, temyiz yoluna başvurulamayacağı, başka bir deyimle, Danıştay'da temyiz edilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Olayda, Danıştay Daire Başkanlığı'na hitaben yazılan temyiz dilekçesinde, İstanbul Vergi Mahkemesi'nin tek hakimli kararı nedeniyle istenilen yargılamanın yenilenmesi isteminin reddine dair, ... Bölge İdare Mahkemesi'nin ... gün ve ... sayılı kararının bozulması istenildiğinden, bu isteğin incelenmesi olanağı bulunmamaktadır.”⁸⁸

4.3.5. Yargılamanın Yenilenmesi Usulü

4.3.5.1. Yargılamanın Yenilenmesinde Süre

İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 53/3'ncü maddesinde, yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurma süreleri düzenlenmiştir. Madde süre konusunda, yargılamanın yenilenmesi sebeplerine göre ikili bir ayırım yapmaktadır. 53/1'nci maddesinde yargılamanın yenilenmesi sebeplerini a, b, c, d, e, f, g, h, bentleri

---

⁸⁸ Danıştay 7. Dairesi'nin, 27.5.2002 tarih ve 2002/1628 Esas, 2002/2122 Karar numaralı kararı, Danıştay Bilgi Bankası, <http://www.danistay.gov.tr/>, Erişim tarihi: 10.12.2009

olarak düzenlemiştir. Buna göre;

1. (h) bendinde yazılı sebep için yargılamanın yenilenmesi süresi 10 yıldır. M.53/1-h “Tarafları konusu ve sebebi aynı olan bir dava hakkında verilen karara aykırı yeni bir kararın verilmesine sebep olabilecek kanuni bir dayanak yokken, aynı mahkeme yahut başka bir mahkeme tarafından önceki ilamın hükmüne aykırı bir karar verilmiş bulunması”.

2. (ı) bendinde yazılı sebep için yargılamanın yenilenmesi süresi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren 1 yıldır. M.53/1-ı “Hükümün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması”.

3. Diğer bentlerde düzenlenen sebepler için ise bu süre 60 gündür.

Bu süreler, yargılamanın yenilenmesi sebebinin gerçekleştiği tarihi izleyen günden başlayarak hesaplanır.⁸⁹ Örneğin, karar esas olacak bir belgenin, karardan sonra ortaya çıkması durumunda, belgenin ortaya çıktığı tarihten itibaren, davaya esas alınan belgenin sahteliğinin öğrenildiği tarihten itibaren bu süreler hesaplanacaktır.

4.3.5.2. Yargılamanın Yenilenmesinde Taraflar

Yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunabilme yetkisi, asıl davanın taraflarına aittir. Davanın taraflarından olmayan bir kimse, yargılamanın yenilenmesi isteminde bulunamaz. Burada taraf kavramını, davanın asıl tarafları yanında onların halefleri olarak anlamak gerekir.⁹⁰ Buna göre davaya müdahil olarak katılanların böyle bir hakkı yoktur. Zira müdahil yanında davaya katıldığı tarafla birlikte hareket edebilir, ondan ayrı bir işlemde bulunamaz. Öte yandan vekilin yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunabilmesi için, vekaletnamesinde açık bir yetkinin bulunması gerekir.⁹¹

Danıştay ise bu konuda farklı kararlar vermekte, bazen taraf olmayan

---

⁸⁹ZABUNOĞLU Y.K (1990), *İdari Yargıda Dava Açma Süresi*, I. Ulusal İdare Hukuku Kongresi, 1. Kitap, Ankara, , s. 187 vd

⁹⁰ KURU, B. (2001), age., cilt.v, s.5237.

⁹¹ GÖZÜBÜYÜK, A.Ş., TAN, T. (1999), age., s.1096

kişinin yargılamanın yenilenmesi talebini kabul etmekte, bazen de reddetmektedir. Ancak Danıştay'ın görüşünün davaya taraf olmayan kişinin, yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunamayacağı yönünde olduğu söylenebilir.

Davanın taraflarından, yargılamanın yenilenmesinde hukuksal bir menfaati olan taraf, yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunabilir. Örneğin karar lehine olan yani ilk davanın netice-i talebine uygun sonuçlanmış tarafın yargılamanın yenilenmesi talebinde menfaati bulunmamaktadır. Dava kısmen lehine sonuçlanmış tarafın yargılamanın yenilenmesinde menfaati bulunmaktadır.⁹² Yine, birbirine aykırı iki hüküm bulunması halinde, ikinci hüküm ile birinci hüküm lehine olan tarafın menfaati ihlal edilmiş olduğunda, birinci hüküm lehine, ikinci hüküm aleyhine olan tarafın yargılamanın yenilenmesini talep hakkı vardır.⁹³

4.3.5.3. Yargılamanın Yenilenmesinde Başvuru

Yargılamanın yenilenmesi talebi kararı veren mahkemeye hitaben yazılmış bir dilekçe ile olur ve mahkemeye verilir. İYUK madde 53/1-h'deki sebepten yani çelişik iki kararın verilmesi durumunda, dilekçenin ikinci kararı veren mahkemeye verilmesi gerekir.

İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 53/2'nci maddesi, "Yargılamanın yenilenmesi istekleri, esas kararı vermiş olan mahkemece karara bağlanır" hükmünü ihtiva etmektedir.

Bu hükme göre, kural olarak yargılamanın yenilenmesi istemini karara bağlayacak olan yargı yeri, esas kararı veren mahkemedir.

Hukuk dilinde esas karar tanımı, yargı yerlerince ilk derece mahkemesi sıfatıyla verilen ve davanın tarafları arasındaki maddi uyuşmazlığı çözümlleyen kararlar için kullanıldığından, anılan 53'ncü maddenin 1'nci bendinde sözü edilen Danıştay kararlarından kastın, Danıştay'ın 2575 sayılı Danıştay Kanunu'nun 24'ncü maddesi uyarınca ilk derece mahkemesi sıfatıyla verdiği kararlar olduğu açıktır.

"...İlk derece mahkemesince işin esası hakkında verilen kararın temyizi

⁹² ALANGOYA, H.Y. (2001), age., s.99

⁹³ KURU, B. (2001), age., cilt.v, s.5238.

üzerine bu başvurunun kanunda yazılı sebepler yönünden incelenerek reddedilmesine ve kararın onanmasına ilişkin Danıştay kararları, temyize konu kararın hukuka uygunluğu yönünden yapılan inceleme sonucu verilmiş kararlardır. Diğer bir anlatımla; ilk derece mahkemesince karara bağlanan davanın tarafları arasındaki maddi uyuşmazlığın çözümü ile doğrudan ilgili olmadıklarından, bu kararların esas karar olarak nitelendirilmelerine ve dolayısıyla yargılamanın yenilenmesi istemine konu edilmelerine yasal olanak bulunmamaktadır...'⁹⁴

Çelişik iki kararı, aynı mahkemenin verdiği durumlarda da yetkili mahkeme aynı mahkeme olacaktır.

İki ayrı yargı yeri tarafından verilen kararların, birbirleriyle çelişik olması durumunda, yargılamanın yenilenmesi istemini hangisinin karara bağlayacağı hususunda, İYUK'da bir hüküm bulunmamaktadır. Bu durumda Humk'un uygulanması gerekecektir. Bu kanunun 448'nci maddesinde, iki ayrı mahkemenin birbirine çelişik karar vermesi durumunda, yargılamanın yenilenmesi talebini son kararı veren mahkeme sonuçlandıracaktır. Bu düzenlemenin bir istisna dışında idari yargıda da uygulanması gerekir. Danıştay daireleri ya da ilk derece mahkemeleri arasında oluşan çelişkili kararlardan dolayı yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilecekse, son kararı veren mahkeme yetkili olacaktır. Ancak, Danıştay ile ilk derece mahkemeleri arasında çelişik karar varsa, ister ilk kararı versin, isterse son kararı vermiş olsun, yargılamanın yenilenmesi talebinin Danıştay'da çözümlenmesi gerekir. Danıştay daireleri arasında böyle bir durum çıkarsa, öğretilde yargılamanın yenilenmesinde yetkili dairenin belirlenmesinin Danıştay Başkanlık Kurulu tarafından belirlenmesi önerilmektedir.

4.3.6. Yargılamanın Yenilenmesi Sebepleri

Yargılamanın yenilenmesi sebepleri usul kanunlarında tek tek sayılmıştır. Burada numerus clausus (sınırlı sayı) ilkesi geçerlidir. Yargılamanın yenilenmesi müessesesinin bir usul hukuku konusu olduğunda da şüphe yoktur. Ülkemizin de

---

⁹⁴ Danıştay 3. Dairesi'nin, 22.4.1998 tarih ve 1998/1136 Esas, 1998/1337 sayılı kararı, Danıştay Dergisi S.98, s.83

içinde bulunduğu Kıta Avrupası hukuk sistemlerinde, usul kuralları kamu düzeninden sayıldığından, mahkemelerin içtihatla usul kuralı koymaları mümkün değildir. Mahkemeler, mevcut kuralı genişletici yoruma tabi tutabilirler fakat yeni bir sebep ekleme yönünde içtihatla bulunamazlar.⁹⁵

Yargılamanın yenilenmesi sebepleri, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 53'ncü maddesinde sekiz bent halinde sayma yoluyla belirtilmiştir. Bu maddede düzenlenen yargılamanın yenilenmesi sebepleri, iki eksiği ile Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 445'nci maddesinde yer almıştır. Bu nedenle medeni yargılama usulündeki gelişmeler idari yargıya da etkili olabilecektir. Kanun yargılamanın yenilenmesi sebeplerini tek tek saymıştır. Bunlar dışında bir sebeple yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunulamayacağı gibi, kıyas yoluyla bu sebepler genişletilemezler.

4.3.6.1. Karardan Sonra Yeni Bir Belgenin Ortaya Çıkması

Yargılamanın yenilenmesi sebeplerinden ilki olan, bu sebep, 53/1'nci maddesinin (a) bendinde,. “Zorlayıcı sebepler dolayısıyla veya lehine karar verilen tarafın eyleminden doğan bir sebeple elde edilemeyen bir belgenin kararın verilmesinden sonra ele geçirilmiş olması” şeklinde ifade edilmiştir. Buradaki belgenin geniş yorumlanması, örneğin, bir fotoğrafın da bu anlamda bir belge olarak kabul edilmesi gerekir.⁹⁶ Yeni bir belgenin, yargılamanın yenilenmesi sebebi olabilmesi için aşağıda sayacağımız şartların birlikte bulunması gerekir.⁹⁷

-Bu belge dava görülürken mevcut olmalıdır. Hüküm verildikten sonra gerçekleşen bir belge, yargılamanın yenilenmesine gerekçe teşkil edemez.

-Yeni ele geçirilmiş olan belge, hükmü etkileyecek nitelikte olması gerekir. Yani bu belge davada ibraz edilmiş bulursa idi, dava yargılamanın yenilenmesini talep eden tarafın lehine sonuçlanacak idi ise yargılamanın

---

⁹⁵ **ÇAĞLAYAN, R.**, *İdari Yargıda Yargılamanın Yenilenmesi Sebepleri ve Sınırlılığı*, www.idare.gen.tr/caglayan-yenileme.htm;s.19, Erişim tarihi: 18.12.2009

⁹⁶ **ALANGOYA, H.Y.** (2001), age., s.102

⁹⁷ **KURU, B.** (2001), age., cilt.v, s.5176

yenilenmesine sebep teşkil edebilir.

-Bu yeni belgenin hükmün verilmesinden sonra ele geçirilmiş olması gerekir. Hüküm verildikten sonra fakat kesinleşmeden önce elde edilmelidir. Hüküm verilmeden ele geçirilmiş olup mahkemeye sunulmayan belgeler, yargılamanın iadesi sebebi teşkil edemez.

-Bu yeni belgenin, dava sırasında ya zorlayıcı sebep ya da lehine hüküm verilen tarafın eyleminden dolayı elde edilememiş ve mahkemeye sunulamamış olması gerekir.

Birinci durumda zorlayıcı sebep kavramını, objektif anlamda yani ilgiliyle ilgisi bulunmayan önüne geçilemeyen bir dış kuvvet sonucunda oluşan (deprem, su baskını, savaş vs.) anlamında değil, sübjektif anlamda, hakkaniyet gereğince bir kimseden beklenen çaba ve ihtimama rağmen belgenin yargılama sırasında ele geçirilememesi, başka bir ifade ile, belgenin ele geçirilememesinde ilgilinin kusurunun bulunmaması anlamında anlaşılmalıdır.⁹⁸

İkinci durumda belgenin lehine hüküm verilen tarafın eylemi sebebiyle elde edilememiş ve mahkemeye sunulamamış olması gerekir. Üçüncü kişinin eylemi sebebiyle belge elde edilememiş ise, yargılamanın yenilenmesi talep edilemez. Örneğin lehine hüküm verilen tarafın, belgeyi çalıp saklaması, karşı tarafı aldatması gibi eylemlerle belgenin ele geçirilmesini engellemesi gibi durumlar. Öğretide kimi yazarlar,⁹⁹ üçüncü kişilerin eylemi yanında, davacının eylemi nedeniyle belgenin mahkemeye sunulamaması durumunu yargılamanın yenilenmesini engelleyeceğini ileri sürmektedirler. Bu görüşe katılmak mümkün değildir. 53'ncü maddede "lehine karar verilen tarafın eylemi" ifadesi açıkça yer almaktadır. İster davacı isterse davalının eyleminden kaynaklansın, belgenin elde edilememesi yargılamanın yenilenmesi sebebi teşkil eder.¹⁰⁰

Bu halde yargılamanın yenilenmesine başvuru süresi, bu yeni belgenin yargılamanın yenilenmesini talep eden tarafça elde edilmesinden itibaren başlar. Yine hüküm kesinleşmeden önce belge elde edilmişse, kesin olmayan hüküm hakkında yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilemeyeceği için, yargılamanın

---

⁹⁸ ÜSTÜNDAĞ, S. (1997), age., s.914

⁹⁹ GÖZÜBÜYÜK, A. Ş. (2001), age., s.532

¹⁰⁰ ÇAĞLAYAN, R., *İdari Yargıda Yargılamanın Yenilenmesi Sebepleri ve Sınırlılığı*, www.idare.gen.tr/caglayan-yenileme.htm;s.19, Erişim tarihi: 18.12.2009

yenilenmesi süresi, hükmün kesinleşmesi tarihinden itibaren işlemeye başlar.

Bu konuya ilişkin bir uyuşmazlıkla ilgili olarak Danıştay;

“ Olayda; yargılamanın yenilenmesi başvurusunda; ... Ağır Ceza Mahkemesinde gümrük kaçakçılığı suçundan dolayı yargılanan davacı lehine olarak anılan Mahkemece verilen ... gün ve ... sayılı beraat kararı yargılamanın yenilenmesi sebebi olarak gösterilmişse de, dosyanın incelenmesinden; anılan mahkeme ilamının, yargılamanın yerilenmesi istenilen ... Vergi Mahkemesinin ... gün ve ... sayılı kararını onayan Danıştay Yedinci Dairesinin 2.11.1998 gün ve E:1997/1367; K:1998/3697 sayılı kararının düzeltilmesi istemi hakkında karar verilmeden önce 28.5.1999 tarihinde verilen dilekçenin eki olarak dosyaya ibraz edildiği ve Dairemizce kararın verilmesi aşamasında incelendiği anlaşıldığından, anılan belgenin yargılamanın yenilenmesini gerektirecek yeni bir sebep olarak kabulüne bulunmamaktadır...¹⁰¹ Şeklinde karar vererek konuya müteallik belgenin dosyada mevcut olmayan, yeni ve davanın esasını etkileyecek nitelikte olmasını aramıştır.

Yine bir başka kararında Danıştay; çalındığı öne sürülerek incelemeye ibraz edilmeyen defter ve belgelerin bulunduğu belirtilerek temyiz istemi Danıştay’ca reddedildikten sonra yapılan yargılamanın yenilenmesi başvurusunun kabulü gerektiği yönünde karar vermiştir.

4.3.6.2. Karara esas alınan belgenin sahteliğinin anlaşılması

Yargılamanın yenilenmesinin sebeplerinden ikincisi, karara esas alınan belgenin sahteliğinin ortaya çıkmasıdır. İYUK 53/1-b maddesinde bu durum düzenlenmiştir. Buna göre;

- Karara esas olarak alınan belgenin sahteliğine, hükümden sonra bir mahkeme kararıyla hükmedilmiş bulunması.

- Bu durumda, yargılamanın yenilenmesi süresinin, tarafın belgenin sahteliğine hükmedildiğini öğrendiği tarihten itibaren başlaması gerekir. HUMK’ un 447’nci maddesi, belgenin sahteliğine hükmeden mahkeme kararının kesinleştiği tarihten başlayacağını hükme bağlamaktadır.

---

¹⁰¹ Danıştay 7. Dairesi’nin, 31.1.2002, tarih ve 2000/2747 Esas, 2002/364 sayılı kararı, Danıştay Bilgi Bankası, <http://www.danistay.gov.tr/>, Erişim tarihi: 10.11.2009

- Hükme esas alınan belgenin sahteliğinin, hüküm lehine olan tarafça, bir mahkeme ya da resmi makam huzurunda ikrar edilmiş olması da yargılamanın yenilenmesinin bir sebebidir. Bu durumda süre, sahteliğin ikrarının öğrenildiği tarihten itibaren başlaması gerekir.

- Senedin sahteliği hakkındaki mahkeme kararı, hükümden önce verilmiş olmakla birlikte, yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunan taraf bunu hükümden sonra öğrenmiş ise, bu da yargılamanın sebebini teşkil eder. Bu durumda, yargılamanın yenilenmesi süresi, tarafın belgenin sahteliğine hükmedildiğini öğrendiği tarihten itibaren başlaması gerekir.

4.3.6.3. Hükme Esas Alınan Mahkeme İlamının Kesin Bir Hükümle Ortadan Kalkması

Bir dava görülürken, kesin delil olarak mahkemeye bir ilam (mahkeme kararı) sunulmuş olup, mahkeme de bu ilamı esas alarak kararını vermiş olması durumunda, karara esas olan bu ilamın kesin bir hükümle (mahkeme kararı) ortadan kalkması da yargılamanın yenilenmesi sebeplerinden birisidir.

“...Kararının bozulmasından sonra, Ağır Ceza Mahkemesince verilen...kararla davacının üzerine atılı bulunan suçtan beraat ettiği anlaşılma, davacının 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 53/c maddesine uygun bulunan yargılamanın yenilenmesi isteminin kabulüne...Kanunun 53/c maddesinde, karara esas olarak alınan bir ilam hükmünün, kesinleşen bir mahkeme kararıyla bozularak ortadan kalkması yargılamanın yenilenmesi sebeplerinden biri olarak sayılmıştır...”¹⁰²

Bu durumda yargılamanın yenilenmesi süresi, davaya esas alınan hükmün kesin bir kararla kaldırıldığı, yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunan tarafça öğrenildiği tarihten başlar. Tarafın bu durumu öğrendiği tarihte, aleyhine yargılamanın yenilenmesi yoluna gideceği hüküm henüz kesinleşmemiş ise, süre hükmün kesinleştiği tarihten itibaren başlar.¹⁰³

4.3.6.4. Bilirkişinin Kasıtlı Olarak Gerçeğe Aykırı Rapor Vermesi

¹⁰² Danıştay 10. Dairesi, 31. 5. 1989 tarih ve E:1988/1621, K:1989/1182 sayılı kararı, Danıştay Dergisi. S.76-77, s. 741.

¹⁰³ KURU, B. (2001), age., s.5210 vd.

Yargılamanın yenilenmesinin sebeplerinden birisi de, hükme esas alınan bilirkişi raporunun gerçeğe aykırı olduğunun mahkeme kararıyla tespit belirlenmesidir. Bu durumun, yargılamanın iadesine sebep teşkil etmesi için iki durumun birlikte gerçekleşmesi gerekir.

Bilirkişinin kasıtlı olarak gerçeğe aykırı rapor verdiğinin mahkemece karar altına alınmış olması gerekir. Bu karar ceza mahkemeleri tarafından verilen bir karar olabilir, yani bilirkişi gerçeğe aykırı rapor düzenlemekten mahkum edilmiş olabilir. Şayet, delil yokluğundan başka bir sebeple ceza kovuşturmasına başlanamamışsa, bu durumda raporun sahteliği, yargılamanın yenilenmesi incelemesinde ispatlanıp karara bağlanabilir.

Gerçeğe aykırı olduğu mahkeme kararıyla belirlenen bilirkişi raporunun, esas davada hükme esas olarak alınmış olması gerekir.

Bu gibi durumlarda, yargılamanın yenilenmesi süresi, bilirkişi raporunun sahteliğini hükme bağlayan mahkeme kararının kesinleşmesinden itibaren başlar.

4.3.6.5. Hile Kullanılmış Olması

Yargılamanın yenilenmesi sebeplerinden bir diğeri, lehine karar verilen tarafın, karara etkisi olan bir hile kullanmış olmasıdır. Bu sebebin gerçekleşmesi için iki durumun bir arada bulunması gerekir.

- Söz konusu hilenin, lehine karar verilen tarafça kullanılması gerekir. Burada bahsedilen hile, yalan tanıklık, yalan yere yemin, sahte belge dışında kullanılan hilelerdir.¹⁰⁴ Örneğin, gerçekte var olan vakıaların bilerek gizlenmesi veya sahte vakıalara dayanarak karşı tarafın yanıltılması, tebligatlarda hile yapılması, karşı tarafın vekili ile olan yazışmaların ele geçirilip bunların kullanılması gibi durumlar, hile kullanma durumunu oluşturur.¹⁰⁵

- Bu hilelerin başka bir mahkeme tarafından tespit edilmesi gerekmez, doğrudan doğruya yargılamanın yenilenmesi talebini inceleyen mahkemede dikkate alınıp sonuçlandırılır. Bu halde yargılamanın yenilenmesi süresi, hilenin

---

¹⁰⁴ GÖZÜBÜYÜK, A. Ş. (2001), age., s.533

¹⁰⁵ KURU, B. (2001), age., s. 5210 vd

öğrenildiği tarihten itibaren hesaplanır.

4.3.6.6. Vekil veya Kanuni Temsilci Olmayan Kimseler Huzurunda Davanın Görülüp Karara Bağlanması

Yargılamanın yenilenmesi sebeplerinden altıncısı, vekil ya da kanuni temsilci olmayan kimseler ile davaya bakılıp karar bağlanmasıdır. Bu düzenlemenin amacı, kendisini yargı önünde usulüne uygun olarak temsil ettiremeyen taraf aleyhine verilmiş hükmün yeniden gözden geçirilmesini ve bir yanlışlık varsa bunun düzeltilmesini sağlamaktır.¹⁰⁶

Bu hükme dayanarak, yargılamanın yenilenmesini talep etme hakkı, davada hukuka uygun şekilde vekil ya da kanuni temsilci tarafından temsil edilmemiş tarafa aittir. Diğer tarafın, yargılamanın yenilenmesini istemede hukuki yararı bulunmamaktadır. Burada sadece davanın vekil ya da kanuni temsilci olmayan kişiler ile görülmüş olması yeterlidir, bu sakatlığın hükmü etkilemiş olup olmaması araştırılmaz.¹⁰⁷

Dava ehliyeti bulunmayan tarafın, davada kanuni temsilcisi olmayan bir kişi tarafından temsil edilmiş olması yargılamanın yenilenmesi sebebidir. Aynı şekilde, kanuni temsilcisi bulunmakla birlikte, temsilci olmadan karar verilmiş olması da yargılamanın yenilenmesi sebebi teşkil eder.

Ayrıca davanın usulüne uygun olarak görevlendirilmemiş, vekil tarafından temsil edilerek davanın sonuçlandırılması yargılamanın yenilenmesi sebebini oluşturur. Vekaletname olmakla birlikte, avukatın barodan kaydı silinmiş olması, yargılamanın yenilenmesine gerekçe olamaz.¹⁰⁸

Kamu tüzel kişilerinin davada temsil edilmesi durumunda, temsil yetkisi bulunmayan ya da kanuna uygun yetkilendirilmeyen kişinin huzurunda davanın görülmesi yargılamanın yenilenmesine konu teşkil eder.¹⁰⁹

Bu durumda yargılamanın yenilenmesi süresi hükmün, aleyhine karar verilen

---

¹⁰⁶ **ÇAĞLAYAN, R.**, *İdari Yargıda Yargılamanın Yenilenmesi Sebepleri ve Sınırlılığı*, www.idare.gen.tr/caglayan-yenileme.htm;s.19, Erişim tarihi: 18.12.2009

¹⁰⁷ **ALANGOYA, H.Y.** (2001), age., s.111

¹⁰⁸ **KURU, B.** (2001), age., s. 5219

¹⁰⁹ **KURU, B.** (2001), age., s. 5220.

tarafa tebliğinden itibaren başlar.

4.3.6.7. Çekinmeye Mecbur Olan Hakimin Katılmasıyla Karar Verilmiş Olması

Yargılamanın yenilenmesi sebeplerinin biri olarak, davadan çekinmeye mecbur olduğu halde hakimin davayı görüp karara bağlamasıdır. Bu halde, hakimin davaya bakmış olmasının hükmü etkileyip etkilemediğine bakılmaz.¹¹⁰ Toplu mahkemelerde, hakimin birisinin bu kapsamda olması, yargılamanın yenilenmesi için yeterli olur.¹¹¹ Yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunan tarafın, dava sırasında hakimin çekinmeye mecbur olduğunu bilmemesi gerekir. Dava görülürken bu durum taraflarca biliniyorsa, yargılamanın yenilenmesi değil temyiz istenebilir.

Bu hüküm sadece çekinme sebepleri bulunan hakim için geçerlidir, hakimlerin reddedilmesi durumları için geçerli değildir. Yine aynı şekilde görevsiz ve yetkisiz mahkemenin davaya bakmış olması da yargılamanın yenilenmesi sebebi teşkil etmez. Bu halde yargılamanın yenilenmesi talebinde süre, hükmün tebliği tarihinden başlar.

4.3.6.8. Birbiriyle Çelişkili Hükümlerin Varlığı

Yargılamanın yenilenmesi sebeplerinden bir diğeri ise, tarafları, konusu ve sebebi aynı olan bir dava hakkında verilen karara aykırı yeni bir kararın verilmesine neden olabilecek kanuni bir dayanak yokken, aynı mahkeme yahut başka bir mahkeme tarafından önceki ilamın hükmüne aykırı bir karar verilmesi durumudur. Madde metninden de anlaşıldığı gibi bu sebebin gerçekleşmesi şu şekilde olur.

- Ortada bir mahkeme kararı bulunmalıdır.
- Tarafları, konusu ve sebebi aynı olan bu konu hakkında yeni bir mahkeme kararı verilmiş olmalıdır.
- Kanuni bir dayanak olmamasına rağmen, ikinci kararın birinci karara

---

¹¹⁰ Gözübüyük, A.Ş., TAN, T. (1999), age., s.1086.

¹¹¹ ALANGOYA, H.Y. (2001), age., s.113.

aykırı olması gerekir

- Birinci karara aykırı olan ikinci karar ya aynı mahkeme ya da başka bir mahkeme tarafından verilmiş olmalıdır.

Çelişkili hükümlerin varlığı durumunda yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebileceğine ilişkin bir Danıştay kararı örneği verelim.

Yargılamanın yenilenmesi sebeplerinin sınırlılığı ve herhangi bir şekilde genişletilemeyeceğine ilişkin;

“2577 sayılı Kanun’un ‘Yargılamanın yenilenmesi’ başlıklı 53’ncü maddesinde, Danıştay ile bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinden verilen kararlar hakkında maddenin 1’nci fıkrasında belirtilen nedenler dolayısıyla yargılamanın yenilenmesi istenebileceği hükme bağlanmış, 1’nci fıkranın (h) bendinde de, tarafları, konusu ve sebebi aynı olan bir dava hakkında verilen karara aykırı yeni bir kararın verilmesine neden olabilecek kanuni bir dayanak yokken, aynı mahkeme yahut başka bir mahkeme tarafından önceki ilamın hükmüne aykırı bir karar verilmiş bulunması yargılamanın yenilenmesi sebepleri arasında sayılmıştır.

Görüldüğü üzere bu fıkra göre yargılamanın yenilenebilmesinin ön şartı, taraflarının, konusunun ve sebebinin aynı olan bir davanın bulunmasına bağlı bulunmaktadır. Davacı şirket tarafından, Rekabet Kurulu’nun 13.08.2003 tarih ve 03-55/645-296 sayılı Kararının; ..... Hizmetleri Ltd. Şirketi’ne ilişkin kısmının iptaline dair Dairemizin 14.09.2005 tarih ve E:2005/5818, K:2005/3612 sayılı kararı ile şirketlerinin açtığı, ve davanın reddine ilişkin Dairemizin 25.04.2005 tarih ve E:2005/927, K:2005/2274 sayılı kararında, her iki davanın taraflarının, konusunun ve sebebinin aynı olduğu, dolayısıyla yargılamanın yenilenmesi şartlarının oluştuğu ileri sürülmektedir. Yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunulan karar, davacı ..... Hizmetleri Ltd. Şirketi hakkında verilmesi, buna karşılık daha sonra Dairemiz’ce verilen kararın .....Sağlık Hizmetleri Ltd. Şirketi hakkında olması nedeniyle, iki davanın taraflarının aynı olmadığı, 2577 sayılı Kanun’un 53’ncü maddesinin 1’nci fıkrasının (h) bendindeki yargılamanın yenilenmesi şartlarının oluşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.¹¹²

¹¹² Danıştay 13’ncü Dairesinin, 2.10.2006 Tarih ve E:2005/9923 Esas ve 2006/36825 Karar Sayılı Kararı Danıştay Bilgi Bankası, <http://www.danistay.gov.tr/>, Erişim tarihi: 10.12.2009

Karardan da anlaşıldığı gibi yargılamanın yenilenmesi sebepleri kanunda yazılı hallerle sınırlıdır.

Yargılamanın yenilenmesi yoluna gidebilmek için iki kararın da kesinleşmiş olması gerekir. Son karar kesinleşmeden önce yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunulmuş ise, ikinci karar ilgiliye tebliğ olunur ve kesinleşmesi beklenir.¹¹³

Ortada bir kesin hüküm varken, verilmemesi gereken ikinci hükme karşı yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilir. Şu duruma göre, ikinci hüküm lehine olan tarafın, yargılamanın yenilenmesi bakımından hukuki yararının bulunmadığının kabulü gerekir. Kısaca sadece ikinci hüküm için yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilir.

Adli mahkemeler ile idari mahkemeler arasında oluşan çelişik kararlar için yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilemeyeceği, bunlar için hüküm uyumsuzluğu öngörüldüğü için uyumsuzluk mahkemesine başvurulması gerekmektedir.

Bu halde yargılamanın yenilenmesi süresi 10 yıldır ve ikinci kararın kesinleşmesinden itibaren hesaplanır.

4.3.6.9.Yargılamanın Yenilenmesi Sebebi Olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin İhlali

AİHM tarafından kesinleşmiş bir ulusal mahkeme kararının Sözleşmenin ihlalini oluşturduğunun tespit edilmiş olmasının, yargılamanın yenilenmesi sebepleri arasında sayılması 15/07/2003 tarihli ve 4928 Sayılı Kanunla,¹¹⁴ 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 53'ncü maddesinin 1 numaralı fıkrasına eklenen (ı) bendi ile mümkün hale gelmiştir. Bu değişiklik, Türkiye'nin Avrupa Birliğine tam üyelik sürecinde neler yapması gerektiğine ilişkin Devlet Planlama Teşkilatı'nın Siyasi Kriterler Raporu'nda benimsenen öncelikler arasında yer alması nedeniyle gerçekleştirilmiştir.

¹¹³ ALANGOYA, H.Y. (2001), age., s. 114

¹¹⁴ 19.07.2003 tarih ve 25173 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

4928 Sayılı Kanunun 6'ncı maddesi ile 2577 sayılı İYUK'nun yargılamanın yenilenmesini düzenleyen 53'ncü maddesinin (1) numaralı fıkrasına eklenen (ı) bendi ile "Hükümün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması" yargılamanın yenilenmesi sebebi haline getirilmiştir.

İdari yargı alanındaki söz konusu düzenleme, Danıştay 8. Dairesinin 19.1.2007 tarihli kararıyla uygulama alanı bulmuştur. Söz konusu kararda, davacının 1997 yılında girdiği ÖYS sonucunun geçersiz sayılmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davanın reddi yolunda verilen 8.Daire kararına ilişkin olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşen kararı ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin eğitim hakkını düzenleyen Ek 1 no'lu Protokolün 2. maddesinin ihlal edildiğinin belirlenmesi nedeniyle, 2577 sayılı Yasanın 53/1-ı bendi uyarınca yargılamanın yenilenmesi isteminin kabulü ile davanın esası yeniden incelenerek dava konusu işlemin (ÖYS sonucunun geçersiz sayılmasına ilişkin işlem) iptaline karar verilmiştir.¹¹⁵

Ayrıca 4928 Sayılı Kanunun 7. maddesi ile 2577 sayılı İYUK'na eklenen geçici 5'nci madde ise şu şekildedir.

"53'üncü maddenin 1 numaralı fıkrasının (ı) bendi, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararları ile bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvurular üzerine verilecek kararlar hakkında uygulanır. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte kesinleşmiş olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına ilişkin yargılamanın yenilenmesi istemleri, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde yapılır."

Bu düzenleme ışığında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ihlali nedeniyle Yargılamanın Yenilenmesi için gerekli koşullar şunlardır:

1. AIHM'nce AIHS ve Ek Protokollerden birisinin ihlal edildiğinin tespit edilmesi:

İYUK 53'ncü maddede öngörülen AIHS'nin ihlali nedenine dayanarak yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurabilmek için öncelikle, AIHM tarafından

¹¹⁵ Danıştay 8. Dairesinin 19.1.2007 tarih ve E:2006/4857 K:2007/69 sayılı kararı, Danıştay Bilgi Bankası, <http://www.danistay.gov.tr/>, Erişim tarihi: 10.12.2009

Sözleşme veya Ek Protokol hükümlerinden en az birisinin ihlal edildiğine karar verilmiş olması gerekir. Yeni düzenleme, AİHM tarafından ihlal kararı verilmesi koşulunu aradığı için, şayet AİHM'ne yapılan başvuru, önkoşul eksikliği nedeniyle esasa girmeden veya dostane çözüm veya başvurunun kayıttan düşürülmesi yoluyla sonuçlanmış ise, bu durumda yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilmesi mümkün olmayacaktır.¹¹⁶

2. Lehine ihlal tespiti yapılan kişi tarafından Yargılamanın Yenilenmesinin talep edilmiş olması:

Yargılamanın yenilenmesi, ancak AİHM önünde yapılan yargılama sonucunda lehine ihlal tespiti yapılmış olan başvurucu açısından söz konusu olur.

3. Yargılamanın Yenilenmesi talebinin süresi içinde ileri sürülmesi:

Yargılamanın yenilenmesi, AİHM kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde istenebilir. 4928 Sayılı Yasanın yürürlüğe girdiği tarihte kesinleşmiş bulunan AİHM kararları açısından ise, yargılamanın yenilenmesi yoluna yasanın yürürlük tarihinden itibaren bir yıl içinde başvurulabilir.

Burada AİHM kararlarının ne zaman kesinleşeceği konusu önem kazanır. Bir AİHM kararının kesinlik kazanması, kararın daireler veya büyük daire tarafından verilmesi durumuna göre değişiklik arzeder. AİHS'nin 42. maddesinin, 44/2. maddeye yaptığı yollama uyarınca, daire kararları, tarafların davanın büyük daireye gönderilmesini istemediklerini beyan etmeleri veya kararın verilmesinden sonraki üç ay içerisinde davanın büyük daireye gönderilmesinin istenmemesi veya 43. madde çerçevesinde yapılan büyük daireye götürme isteminin büyük daire bünyesinde kurulan alt-kurul tarafından reddedilmesi halinde kesinleşir. büyük daire kararları ise verildikleri anda kesinleşir. Bu durumda, yargılamanın yenilenmesi başvurusunda bulunabilmek için söz konusu bir yıllık süre; daire kararının taraflarca büyük daireye götürülmeyeceğinin beyan edilmesi tarihinden; böyle bir beyan yapılmamış ise, kararın verildiği tarihten sonraki üç ayın dolduğu tarihten; taraflardan biri tarafından yapılan istemin alt-kurul tarafından reddedilmesi tarihinden veya nihayet istisnai durumlar neticesinde daire kararı

---

¹¹⁶ Erdem, M.R., KORKMAZ, Ö. (2003), *Yargılamanın Yenilenmesi Nedeni Olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin İhlali*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.5, S.2, s.205

büyük dairede görülmüşse, büyük daire kararının verildiği tarihten itibaren başlayacaktır.¹¹⁷

Yargılamanın yenilenmesi, AİHM'in ihlal kararının gereklerini yerine getirmede bireysel önlemler arasında yer almaktadır. Kesinleşmiş ulusal mahkeme kararlarının AİHS'ne yönelik ihlal oluşturması durumunda, başka bir ifadeyle AİHS'ne ihlalin nedeni bir ulusal mahkeme kararı ise, ve söz konusu ihlalin tazminat ödenerek giderilmesi mümkün değilse, ulusal mahkeme kararından kaynaklanan ihlalin etki ve sonuçlarını gidermek için yargılamanın yenilenmesi (reopening of Judicial proceedings) yoluna başvurulması en makul çözüm olarak karşımıza çıkmaktadır.¹¹⁸

Bütün taraf devletler için, nesnel yükümlülükler getiren ve Avrupa'da ortak bir hukuki alan yaratan AİHS ve bu Sözleşmenin hazırlandığı Avrupa Konseyine taraf, Avrupa Birliğine de katılmaya aday olan ve ortaklık ilişkisi bulunan, insan hakları alanındaki Birleşmiş Milletler Beyannamesi ve birçok sözleşmesine taraf olan Türkiye, bu ortak hukuki alan dışında kalamayacağından, yargı organlarımızın da, kendilerini ulusal sınırları aşan daha büyük bir hukuki topluluğun üyesi olarak görmeleri önem taşımaktadır. Bu noktada Türkiye, aleyhine yapılan başvurular üzerine AİHM tarafından AİHS ve Ek Protokollere yönelik bir ihlalin tespit edilmesi durumunda, bunu idari yargıda yargılamanın yenilenmesi nedeni olarak düzenlemek suretiyle, AİHM kararlarının iç hukukta yerine getirilmesi konusunda önemli bir aşama kaydetmiştir. Bu düzenleme mahkemelerimizin, kararlarında AİHS'ni ve bu çerçevede AİHM tarafından verilen kararları daha fazla göz önünde bulundurmaları sonucuna yol açacak olması bakımından sevindiricidir.

---

¹¹⁷ Erdem, M.R., KORKMAZ, Ö. (2003), agm., s.209

¹¹⁸ Tezcan, D., ERDEM, M.R., SANCAKDAR, O. (2004), *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu*, 2. Baskı, Ankara, s.137

4.3.7. Yargılamanın Yenilenmesi Talebinin Karara Bağlanması

4.3.7.1. İlk ve Esastan İnceleme Aşamalarında

Yargılamanın yenilenmesi talebini alan mahkeme, öncelikle dilekçe ve eklerini karşı tarafa tebliğ eder ve onun savunmasını alır. Bundan sonra isteğin incelenmesine geçer. Yargılamanın yenilenmesi isteminin incelenmesi üç aşamada gerçekleşir.¹¹⁹

Birinci aşamada mahkeme, yargılamanın yenilenmesi şartlarının bulunup bulunmadığını araştırır. Bu şartlar şunlardır.

-Mahkemece verilmiş nihai ve kesin bir kararın bulunup bulunmadığı.

-Yargılamanın yenilenmesi başvurusunun kanunda belirtilen sürede yapıp yapılmadığı.

-Yargılamanın yenilenmesi sebeplerinden en az birisinin bulunup bulunmadığı.

İkinci aşamada, bu şartların varlığı tespit edildikten sonra, yargılamanın yenilenmesi sebebinin haklı olup olmadığı araştırılır. Eğer haksız olduğu kanaatine ulaşırsa, talep reddedilir.

Talep haklı görülürse üçüncü aşamaya geçilir, olay hakkında yeniden inceleme yapılır. Bu inceleme sonucunda mahkeme iki olasılıkla karşılaşabilir. Birincisi eski kararını yerinde bulur ve onu yineler. İkinci olasılık önceki kararını kısmen ya da tamamen değiştirir. Bu durumda yeni karar eski kararın yerini alır.

Yargılamanın yenilenmesi talebi üzerine verilen karar, eski hükmün aslının altına yazılır. Bu karar kurul halinde verilmişse temyiz edilebilir, tek hakimle verilmişse itiraz edilebilir.¹²⁰

Fakat yargılamanın yenilenmesi sonucunda verilen karara karşı, yeniden yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilip gidilemeyeceği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bir kısım yazarlar "yargılamanın yenilenmesi yoluna, aynı nedene başvurularak ikinci kez başvurulamaz" ifadesini kullanmaktadırlar. Bu ifade pek açık değildir. Eski kararın değiştirilmemesi halinde, aynı sebebe dayanılarak ikinci

¹¹⁹ ÜSTÜNDAĞ, S. (1997), age., s.931

¹²⁰ GÖZÜBÜYÜK, A. Ş. (2001), age., s. 530

kez yargılamanın yenilenmesine başvurulamaması, buna karşın başka bir sebepten dolayı başvurulabilmesi mümkündür.

Yargılamanın yenilenmesi üzerine verilen karar, önceki kararı kısmen veya tamamen değiştiriyorsa, bu artık yeni bir karardır ve ikinci kez yargılamanın yenilenmesi diye bir şey olamaz. Medeni yargıda, yargılamanın yenilenmesi sonucunda verilen kararlara karşı yargılamanın yenilenmesi yolu kapalıdır.¹²¹

Yargılamanın yenilenmesi incelemesinde duruşma yapılıp yapılmayacağı, incelemeyi yapan mahkemenin takdirine bağlı bir durumdur. Yargılamanın yenilenmesi talebi, yürütmeyi durdurmaz. Talep üzerine mahkeme yürütmenin durdurulmasına karar verir. İdari yargıda da aynı kuralın geçerli olduğunu söyleyebiliriz. Yargılamanın yenilenmesi talebi üzerine, önceki kararı kısmen ya da tamamen değiştiren ikinci karara karşı, yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilemez, şayet şartları oluşursa karar düzeltme yoluna başvurulabilir.

4.3.7.2. Yargılamanın Yenilenmesi Üzerine Verilen Kararın Sonuçları

Yargılamanın yenilenmesi talebi üzerine eski kararın kısmen ya da tamamen kaldırılması yolundaki yeni kararın niteliği konusunda idare hukukçuları ile medeni usul hukukçuları farklı düşünmektedirler. Medeni usul hukukçuları, yeni karar ile eski kararın ortadan kaldırılması durumunda, bunun geçmişe etkili olacağı, yeni hükmün önceki hükmü geçmişe etkili olarak ortadan kaldıracağı, bu etkisi bakımından yeni hükmün inşai bir karar olduğunu ifade etmektedirler. Buna göre, ilk hüküm icra edilmemişse artık yeni hüküm icra edilir. Şayet önceki hüküm icra edilmişse, yeni hükümle birlikte, önceki durum değiştirilerek, yeni hükmün gereği yerine getirilir.¹²²

Bazı yazarlara göre, yargılamanın yenilenmesi üzerine verilen karar ileriye yönelik etki doğurur. Geçmişe etkili olarak kabul edilmesi hukuken ve yoplumsal çıkarlar bakımından açıklanamaz. Önceki eskiye yönelik olarak kendiliğinden kalkmaz. Özellikle önceki kesin hükme dayanarak bazı işlemler yapan üçüncü kişilerin durumları korunur. Aksi durum, kişilerin kesin hükme inancını sarsar.

¹²¹ Gözübüyük, A.Ş., TAN, T. (1999), age., s.1097

¹²² ÇAĞLAYAN, R. (2002), age., s.156

Önceki hüküm ancak bazı etkiler bırakarak, kişilerin aleyhine olan etkilerin ortadan kalkması ise, yeni bir takım işlemlerin yapılmasıyla olur.¹²³

Yargılamanın yenilenmesi üzerine verilen kararın, önceki hükmü, geçmişe etkili olarak ortadan kaldırdığının kabulü gerekir. Ancak önceki hükmün bütün sonuçlarının aynen ortadan kalkacağına kabulü, bazı adaletsizlikler doğurabilir. Bu nedenle, önceki kesin hükmün özellikle üçüncü kişiler lehine doğurduğu neticelerin korunması gerekir.¹²⁴

4.4. Olağanüstü Temyiz (Kanun Yararına Bozma)

4.4.1. Kanun Yararına Bozma Bakımından Hukuki Değerlendirme

Batı hukuk sistemlerinde “kanun yararına bozma” şeklinde bir müessese Fransa dışında mevcut değildir.¹²⁵ Sorun, mahkemeler silsilesi içinde giderilmekte, idare hiçbir şekilde bu sürece karıştırılmamaktadır.¹²⁶

Bazı yazarlara göre, olağan kanun yolu olmanın iki özelliği vardır:

1. Kesin hükmün engellenmesi,
2. Üst merci tarafından kararın incelenmesi.

Burada kesin hükmün engellenmesi söz konusu olmayıp, sadece üst merci tarafından karar incelendiğinden kanun yararına temyiz olağan kanun yolu sayılamaz.¹²⁷

İdari yargıda da olağan ve olağanüstü yasa yolu ayırımı, gidilen kanun yolunun kesin hüküm haline gelip gelmediği ile ilgilidir.¹²⁸

Bu sebeple, kanun yararına temyiz de kesin kararlara karşı gidildiğine göre, o da bir olağanüstü yasa yoludur.¹²⁹

---

¹²³ ONAR, S. S. (1966), *İdare Hukukunun Umumi Esasları*, 3.cilt, 3.bası, s.577-578

¹²⁴ ÇAĞLAYAN, R. (2002), age., s.156.

¹²⁵ YILMAZ, E. (2003), *Olağanüstü Temyiz*, Ankara, s.23

¹²⁶ ÜNAL, Ş. (1994), *Anayasal Açıdan Mahkemenin Bağımsızlığı ve Hâkimlik Teminatı*, Ankara, s. 99

¹²⁷ YILMAZ, E. (2003), age., s.50-51

¹²⁸ Gözübüyük, A.Ş., TAN, T. (1999), age., s.1023

¹²⁹ ODYAKMAZ, Z. (1993), age., s.92-93

Kanun yararına bozmanın amacı, idari yargıda da, medeni yargıdaki gibidir. Hukukun tüm ülkede aynı şekilde uygulanmasının sağlanması ve hukuka aykırı verilen kararların Resmi Gazete ile kamuoyuna ve bütün mahkemelere duyurulması.

Kanun yararına bozma, yasa yolları içerisinde saydığımız diğer yollara benzemeyen, aşağıdaki özellikleri itibariyle kendine özgü bir kanun yoludur:

a. Temyiz, ilk derece mahkemesinin son kararlarına karşı gidilen bir yoldur. Oysa kanun yararına bozma, kesin kararlar aleyhine gidilmektedir.

b. İlk derece mahkemesi olarak görev yapmayan, itiraz mercii olan bölge idare mahkemesi kararlarına karşı da gidilmektedir.

c. Temyiz davalarında başvuru için bir süre öngörülmesine karşılık, kanun yararına temyiz için bir süre öngörülmemiştir.

d. Temyiz, son karar aleyhine olan tarafın gittiği bir yasa yolu olmasına karşılık, yasa yararına temyizde ilgili bakanlık veya Danıştay Başsavcısı'nın gerek görmesi üzerine de bu yola gidilebilmektedir.

e. Temyiz yolunda temyiz merciinin kararı olay mahkemesinin kararını bozma ya da onama şeklinde olduğu için tarafların hukuki durumlarında değişiklik meydana getirmesine karşılık, kanun yararına bozmada olay mahkemesinin kararlarının hukuki sonuçları değişmemektedir.

f. Temyiz, olay mahkemelerinin kararlarının olabildiğince yeknesak ve yürürlükteki yasalara uygun olarak verilmesini sağlama işlevi görür. Temyiz aşamasından geçmeksizin kesinleşen kararlar, kimi zaman, içtihatlar topluluğu içerisinde yerini korurken, yürürlükteki hukuka da aykırı olmaya devam edebilecektir. Bu içtihatlar benzer olaylar içinde daha sonraki yıllarda kötü örnekler olarak kalacaktır. İchtihatlar topluluğundan yürürlükteki hukuka aykırı olanların "bozulması" suretiyle kötü bir örnek niteliğinde içtihat olma özelliğine engel olunacaktır. Kendine özgü bir yasa yolu olarak kanun yararına temyiz, hukuka aykırı içtihatların varlığına son vermiş olacaktır.

Bu özellikleri yansıtabilecek şekilde kanun yararına bozma şu şekilde tanımlanabilir: Bölge idare mahkemesi kararları ile vergi mahkemesince verilen ve Danıştay'ın ilk derece yargı yeri olarak baktığı davalarda verdiği son kararlardan, Danıştay'ın temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşen kararların niteliği itibariyle yürürlükteki hukuka aykırı olması ve ilgili bakanlığın göstereceği lüzum

üzerine veya kendiliğinden Danıştay Başsavcısı tarafından temyiz edilmesine, kanun yararına bozma adı verilir.

4.4.2. Aleyhine Kanun Yararına Bozma Yoluna Gidilebilecek Olan Kararlar

İdari Yargılama Usulü Kanunu, kanun yararına bozmaya tabi kararları, bölge idare mahkemesi kararları ile idare mahkemesince ve vergi mahkemesince veya Danıştay'ca ilk derece mahkemesi olarak verilip temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşmiş bulunan ve yürürlükteki hukuka aykırı bir sonucu ifade eden kararlar olarak belirtmektedir.

İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 51'nci maddesinde düzenlenen hükmünden hareket edildiğinde, idari yargıda, kanun yararına temyize gidebilmek için aşağıdaki şartların bulunması gerekir:

- 1) Bölge idare mahkemesi, idare mahkemesi, vergi mahkemesi ve Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak verdiği kararlardan olma,
- 2)Temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşmiş bulunma,
- 3)Niteliği bakımından yürürlükteki hukuka aykırı bir sonucu ifade etme.

Bu şartları sırayla inceleyecek olursak:

4.4.2.1. Bölge İdare Mahkemesi, İdare Mahkemesi, Vergi Mahkemesi ve Danıştay'ın İlk Derece Mahkemesi Olarak Verdiği Kararlardan Olma.

a) Bölge idare mahkemelerinin görevleri, yargı çevresindeki idare ve vergi mahkemelerinde tek hakim tarafından verilen kararları, itiraz üzerine incelemek ve kesin olarak karara bağlamak; yargı çevresindeki idare ve vergi mahkemeleri arasında çıkan görev ve yetki uyuşmazlıklarını kesin olarak karara bağlamak ve diğer kanunlarla verilen işleri yerine getirmektir.

Nelerin itiraz yoluna tabi olduğu İYUK 45'de gösterilmektedir. Buna göre:

“İdare ve vergi mahkemelerinin;

i) İlk ve orta öğretim öğrencilerinin sınıf geçmelerine ve notlarının tespitine ilişkin işlemlerden,

ii) Valilik, kaymakamlık ve yerel yönetimler ile bakanlıkların ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarının taşra teşkilatındaki yetkili organları tarafından kamu görevlileri hakkında tesis edilen geçici görevlendirme, görevden uzaklaştırma, yolluk, lojman ve izinlerine ilişkin idari işlemlerden,

iii) 3091 sayılı Taşınmaz Mal Zilyedliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi Hakkında Kanunun uygulanmasından,

iv) 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun ile 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu gereğince kamu kurum ve kuruluşları tarafından sosyal yardım amacıyla bağlanan aylık ve yapılan sosyal yardımlarla ilgili uygulamalardan,

v) 213 sayılı Vergi Usul Kanunu uyarınca verilen işyeri kapatma cezalarından, Kaynaklanan uyuşmazlıklarla ilgili olarak verdikleri nihai kararlar ile tek hakimle verilen nihai kararlara, başka kanunlarda aksine hüküm bulunsa dahi, mahkemelerin bulunduğu yargı çevresindeki bölge idare mahkemesine itiraz edilebilir.”

İdare ve vergi mahkemelerinin yukarıdaki verdikleri nihai kararlara karşı itiraz süresi, tebliğ tarihini izleyen günden itibaren otuz gündür. İtiraz, temyiz şekli ve usullerine tabidir.

İtiraz halinde, bölge idare mahkemesi evrak üzerinde yaptığı inceleme sonunda, maddi vakıalar hakkında edinilen bilgiyi yeter görürse veya itiraz sadece hukuki noktalara ilişkin ise veya itiraz olunan karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise işin esası hakkında karar verir. Aksi halde gerekli inceleme ve tahkikatı kendisi yaparak esas hakkında yeniden karar verir. Ancak, ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan itirazı haklı bulduğu veya davaya görevsiz hakim tarafından bakılmış olması hallerinde kararı bozmakla birlikte dosyayı geri gönderir, bölge idare mahkemesinin bu kararları kesindir.

Bölge idare mahkemesinin kararları kesindir; temyiz yoluna başvurulamaz. Dolayısıyla, bölge idare mahkemelerinin verdiği kararların tümü kanun yararına bozmaya tabidir.

b) İdare mahkemeleri, vergi mahkemelerinin görevine giren davalarla ilk derecede Danıştayda çözümlenecek olanlar dışındaki: İptal davalarını, tam yargı davalarını, tahkim yolu öngörülenimtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar hariç, kamu hizmetlerinden birinin yürütülmesi için yapılan idari sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davaları ve diğer kanunlarla verilen işleri, çözümler.

Uyuşmazlık miktarı belli bir meblağı aşmayan; konusu belli parayı içeren idari işlemlere karşı açılan iptal davaları, tam yargı davaları, idare mahkemesi hakimlerinden biri tarafından çözümlenir.

Sonuç olarak, kanunda tek tek itiraz sebebi olarak sayılan davalarda verilen kararlar ile tek hakimin verdiği kararlar, otuz gün içinde itiraz yoluna gidilmezse, kesinleşir. Ya da itiraz üzerine bölge idare mahkemesinin verdiği kararlar kesinleşir. Bu kararlara kanun yararına bozma yoluna gidilebilir.

c) Vergi mahkemeleri, genel bütçeye, il özel idareleri, belediye ve köylere ait vergi, resim ve harçlar ile benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezaları ile tarifelere ilişkin davaları; 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un uygulanmasına ilişkin davaları ve diğer kanunlarla verilen işleri çözümler.

Toplam değeri belli bir meblağı aşmayan davalar, vergi mahkemesi hakimlerinden biri (tek hakim) tarafından çözümlenir.

İdare ve vergi mahkemesi kararlarına karşı kanun yollarına başvurabilme olanağı vardır. İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun, "kararlara karşı başvuru yolları" üst başlığını taşıyan 3'üncü bölümünde bu yollar, "itiraz" (m.45), "temyiz" (m.46-50), "kanun yararına bozma" (m.51), "yargılamanın yenilenmesi" (m.53), "kararın düzeltilmesi" (m.54) olarak sayılmıştır.

İdare ve vergi mahkemelerinin nihai kararlarına karşı, başka kanunlarda aksine hüküm dahi olsa, Danıştay'da temyiz yoluna gidilebilir. Ancak, idare ve vergi mahkemelerinin itiraz yolu açık olan kararları temyiz edilemez.

Pratik olarak denilebilir ki, kanunda tek tek itiraz sebebi olarak sayılan davalarda verilen kararlar ile tek hakimin verdiği kararlar otuz gün içinde itiraz yoluna gidilmezse kesinleşir veya itiraz yoluna gidilmişse, bölge idare mahkemesinin (bozma hali hariç) verdiği kararlar kesinleşir. Bu kararlara karşı kanun yararına bozma yoluna gidilebilir.

Temyiz yolu açık davalar bakımından temyiz süresi, kural olarak, otuz gündür. Karar süresi içinde temyiz edilmezse idare mahkemesi kararı kesinleşir.

- Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak verdiği kararlar şunlardır.

İlk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülecek davalar, 2575 sayılı Danıştay Kanun'nda gösterilmiştir.

“ a) Bakanlar Kurulu kararlarına,

b) Başbakanlık ve bakanlık müsteşarları, müsteşar yardımcıları, genel müdürleri ve kurul başkanları; diğer kamu kurum ve kuruluşlarının müsteşar, başkan ve genel müdürleriyle ilgili müşterek kararnamelere,

c) Bakanlıkların düzenleyici işlemleri ile kamu kuruluşları veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca çıkarılan ve ülke çapında uygulanacak düzenleyici işlemlere,

d) Danıştay idari dairelerince veya İdari İşler Kurulunca verilen kararlar üzerine uygulanan eylem ve işlemlere,

e) Birden çok idare veya vergi mahkemesinin yetki alanına giren işlere,

f) Danıştay Yüksek Disiplin Kurulu kararları ile bu Kurulun görev alanı ile ilgili Danıştay Başkanlığı işlemlerine karşı açılacak iptal ve tam yargı davaları ile tahkim yolu öngörülmeven kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan idari davalar ile belediyeler ve il özel idarelerinin seçimle gelen organlarının organlık sıfatlarını kaybetmeleri hakkındaki istemler.”

Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak verdiği, nihai kararlara karşı, temyiz yolu açıktır ve Danıştay'da incelenir.

Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak verdiği kararlara karşı tebliğden itibaren otuz gün içinde temyize başvurulmazsa, karar kesinleşir. Bu kararlara karşı kanun yararına bozma yoluna gidilebilir.

“2577 sayılı idari yargılama usulü kanunu'nun 51. maddesinde, idare mahkemelerince "kesin olarak verilen" kararların da kanun yararına temyiz olunacağına ilişkin açık bir düzenleme bulunmamakla birlikte, kanun yararına bozmanın amaç ve işlevi dikkate alındığında idare mahkemesince verilen kesin kararlar da kanun yararına temyiz olunabilir.”¹³⁰

¹³⁰ Danıştay 10'ncu Dairesinin E:2002/4988, K:2002/3681, sayılı kararı, Danıştay Bilgi Bankası, <http://www.danistay.gov.tr/>, Erişim tarihi: 23.8.2009

Kanun yararına bozma usulüne tabi olabilecek vergi uyuşmazlıklarına özgü kararlar şunlardır:¹³¹

- Bölge idare mahkemesinin itiraz üzerine verdiği kararlar. Bu kararların verildiği anda kesin olduğu ve aleyhine temyiz yoluna gidilemeyeceği İYUK m. 45/5’de belirtilmekte ise de kanun yararına bozma normal temyiz yollarından olmadığından bu kanun yoluna gidilebilir.

- Vergi mahkemelerinin verdiği son kararların, aleyhine temyiz yoluna gidilmemesi sebebiyle kesinleşmesi durumunda bu kararlar aleyhine kanun yararına bozma yoluna gidilebilecektir.

- Danıştay’ın ilk derece mahkemesi olarak baktığı uyuşmazlıklarda verdiği son kararların, kurulda temyiz yoluna gidilmeksizin kesinleşmesi halinde, kanun yararına bozma yoluna gidilebilecektir.

4.4.2.2. Temyiz İncelemesinden Geçmeksizin Kesinleşmiş Bulunma

İdari mahkemelerin kararlarının kanun yararına temyiz edilebilmesi için, bu kararların temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşmiş olması gerekir. Teorik bir tartışma olarak, 51’inci maddenin birinci fıkrasındaki “temyiz incelemesi” tabirinin, itiraz ile ilgili 45’inci maddenin. 3’ncü fıkrasındaki “itiraz, temyiz şekil ve usullerine tabidir” ibaresi ile ilgili bulunmadığını, diğer bir ifadeyle 51’nci maddedeki "temyiz" tabirinin, doğrudan doğruya madde 46 ve devamı hükümlerindeki teknik anlamda temyizi kastetmektedir

Kanun yararına temyiz, Danıştay’ın temyizinden geçmemiş olan kararlar bakımından açık bir yoldur. Eğer taraf hükmü temyiz etmiş ve fakat gerekli posta giderlerini vermemiş veya süresi içinde tamamlamamış ise, hüküm temyiz edilmemiş sayılacağından, bu hüküm kanun yararına temyize tabidir.

“2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 51’nci maddesinde, idar mahkemelerince "kesin olarak verilen" kararların da kanun yararına temyiz olunacağına ilişkin açık bir düzenleme bulunmamasıyla birlikte, kanun yararına bozmanın amaç ve işlevi dikkate alındığında idare mahkemesince verilen kesin

¹³¹ BAYRAKLI, H. H. (2008), Vergi Uyuşmazlıkları ve Çözüm Yolları, s.293

*kararların da kanun yararına temyiz olunabileceğine karar verilerek, esasa geçildi.*¹³²

4.4.2.3. Niteliği Bakımında Yürürlükteki Hukuka Aykırı Bir Sonucu İfade Etme

Bir hükmün kanun kararına bozulabilmesi için gerekli olan diğer bir şart, söz konusu kararın hukuka aykırı olmasıdır. Burada kullanılan ibare, “kanuna aykırılık” değil, “hukuka aykırılık” tır.

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 51’inci maddesine göre kanun yararına temyiz yoluna “niteliği bakımından yürürlükteki hukuka aykırı bir sonuç ifade eden” kararlara karşı başvurulabileceği belirtilmiştir.

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun “Kanun Yararına Bozma” başlıklı 51’nci maddesinde;

“1. Bölge idare mahkemesi kararları ile idare ve vergi mahkemelerince ve Danıştayca ilk derece mahkemesi olarak verilip temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşmiş bulunan kararlardan niteliği bakımından yürürlükteki hukuka aykırı bir sonucu ifade edenler, ilgili bakanlıkların göstereceği lüzum üzerine veya kendiliğinden Başsavcı tarafından kanun yararına temyiz olunabilir.

2. Temyiz isteği yerinde görüldüğü takdirde karar, kanun yararına bozulur. Bu bozma kararı, daha önce kesinleşmiş olan mahkeme veya Danıştay kararının hukuki sonuçlarını kaldırmaz.

3. Bozma kararının bir örneği ilgili bakanlığa gönderilir ve Resmi Gazete’de yayımlanır.” hükmü yer almaktadır.

4.4.3. Kanun Yararına Bozma Usulü

4.4.3.1. Kanun Yararına Bozma Başvurusu

Kanun yararına bozma kararı, Danıştay’ca kendiliğinden temyiz incelemesine tabi tutulamaz. Diğer bir anlatımla, bu hususta kanun yararına

---

¹³² Danıştay 10’ncü Dairesininin 21.3.2005 tarih ve E:2004/11660, K:2005/1181 sayılı kararı, 27 Haziran 2005 Tarih ve 25857 sayılı Resmi Gazete

bozma talebinde bulunulması gerekmektedir.

İdari Yargılama Usulü Kanunu'na göre kanun yararına bozma başvurusu, Danıştay Başsavcısı tarafından yapılır. Başsavcı bu talebi kendiliğinden yapabileceği gibi, ilgili bakanlıkların talebi üzerine de yapabilir.

Buradaki ilgili bakanlıklardan kasıt, davada taraf olan idarenin hiyerarşisi içinde bulunduğu bakanlık veya vesayet makamı olan bakanlıktır. Bunun yanı sıra, Adalet Bakanlığı'nı da niteliği ve işlevi gereği bütün davalarda ilgili bakanlık olarak kabul etmek uygun olur. Keza, mahalli idareler bakımından İçişleri Bakanlığı, mali gelir ve giderler bakımından da Maliye Bakanlığı, ilgili bakanlık olarak değerlendirilmelidir.

Mevcut hükme göre, davanın taraflarının doğrudan doğruya kanun yararına bozma talebinde bulunmalarına olanak yoktur. Ancak ilgili taraf doğrudan doğruya Danıştay Başsavcılığına veya ilgili bakanlığa başvurarak, kanun yararına bozma yoluna gidilmesini isteyebilir.

4.4.3.2. Danıştay Başsavcısının Yetkisi

Başsavcı, ilgili bakanlığın talebi veya davanın taraflarının kendisine başvurması yahut gerekli görmesi halinde dava dosyasını getirtir ve re'sen yapacağı inceleme sonucunda, kendi takdirine bağlı olarak, bu yola başvurabilir veya başvurmayabilir. Çünkü, 51'nci maddenin birinci fıkrası açıkça temyiz olunabilir şeklindedir.

Buna paralel olarak, ilgili bakanlığın ileri sürdüğü kanun yararına bozma sebepleri de Danıştay Başsavcısı'nı bağlamaz. Kanun yararına bozma başvurusu, herhangi bir süre ile bağlı değildir. Başsavcı, usulüne uygun bir dilekçe ile başvuruda bulunur. Bu başvuru harca tabi değildir. Bu dilekçe, tarafların haklarını etkilememesi sebebiyle taraflara tebliğ edilmez.

Kanun yararına temyizde yürütmenin durdurulması talebi de söz konusu olmaz; çünkü, karar zaten kesindir ve kanun yararına temyiz kabul edilse dahi bozma kararı, daha önce kesinleşen kararın hukuki sonuçlarını ortadan kaldırmaz.

4.4.3.3. Danıştay'ın Kanun Yararına Temyiz İncelemesi ve Sonuçları

Temyiz talebi ilgili dairede veya kurulda incelenir. Talebin uygun görülmemesi halinde kanun yararına temyiz talebi reddedilir; talebin kabul edilmesi halinde ise, hüküm kanun yararına bozular. Bu kararlara karşı, kararın düzeltilmesi yoluna başvurulamaz.

Danıştay'ın karar vermesinden sonra, dava dosyası mahalline iade edilir. Bunun üzerine, kararı veren mahkemenin karara uyup uymaması gibi bir durum sözkonusu olmadığından yerel mahkemenin yeniden yargılama açması mümkün değildir. Buna bağlı olarak, mahkemenin ısrar hakkı da bulunmamaktadır. Danıştay kararının bir örneği ilgili bakanlığa gönderilir. Kanun yararına bozma kararı, Resmi Gazete'de yayınlanır; kanun yararına bozma talebinin reddi yayımlanamaz.

Yasa Yararına Temyiz'in sonuçlarını aşağıda ki şekilde sıralamak mümkündür.

a. Yasa Yararına bozma kararı üzerine, ilgili mahkemece davaya yeniden bakılmaz.

b. Daha önce kesinleşmiş olan mahkeme kararları üzerinde herhangi bir etkisi yoktur.

c. Yasa yararına bozma kararı üzerine, kararı bu yolla bozulan Bölge İdare Mahkemesi veya Vergi Mahkemesinin yapacakları bir işlem yoktur.

d. Bu nedenle, mahkemenin kanun yararına bozmaya karşı direnme hakkından da söz edilemez.

e. Yasa yararına bozma esas itibarıyla, hukuk sistemine yanlış bir yargısal içtihadın yerleşmesini önlemeyi amaçlayan bir kurumdur.

f. Yasa yararına temyiz incelemesi sonunda verilen kararlar için karar düzeltme ya da yargılamanın yenilenmesi yollarına başvurulamaz.

Yasa yararına bozma kararının Resmi Gazete'de yayımlanması da uygulanan hukuk kuralının ülkenin her yerinde aynı biçimde anlaşılmasını sağlamaya dönük bir düzenlemedir. Kararın bir örneği de lüzum göstermiş ilgili bakanlığa gönderilir.

SONUÇ

Kesin hükmün amacı kişiler arasındaki uyuşmazlıkların kesin biçimde çözümlenmesidir. Bu amacın gerçekleşmesinin hem kişilere hem de devlete yararı vardır. Kesin hüküm kavramının, hukuk usulünde ve idari yargıda hukuki niteliği ile sonuçlarını birinci bölümde irdelemeye çalıştık. Ardından mahkeme kararlarına karşı başvurulacak kanun yollarını ve özelliklerini anlattık. Çalışmamızın asıl unsuru olan olağanüstü kanun yolunun, hukuk usulü muhakemeleri kanunu ile ceza muhakemesi kanunundaki özelliklerini ve uygulanmasını Yargıtay kararlarıyla birlikte inceledik. Dördüncü ve son bölümde, idari yargıda olağanüstü kanun yolunu Danıştay içtihatlarıyla birlikte kapsamlı olarak derlemeye çalıştık.

Yargının temel görevi ve yargılama süreci sonucunda beklenen; “adaletin tecellisi”dir. Bu tecelli, haklı ve haksızın ayırt edilmesi, sakat işlemin ortadan kaldırılması, uğranılan zararın tazmini ve sanığın tecziyesi suretlerinde ortaya çıkar. Yargı kollarının her biri yargılama süreci içinde, gerçeği ve doğruyu saptayabilmek için, özenli ve dikkatli bir çaba gösterir. Kanıtlar toplanır, ilke olarak her yargı kolunda, dava (ya da uyuşmazlık) nedeniyle daima ve sadece gerçeğin ne olduğu araştırılır ve bu araştırma yapılırken, us ve mantık kurallarına, sağlıklı ve doğru düşünme sürecinin işlerliğine özen gösterilir. Yansız ve sabırlı davranılır. Tarafların sav ve savunmalarına olanak tanınır. Onların eşit silahlarla donanmış olarak bu süreç içinde yer almaları sağlanır. Önce nesnel olgu ve ilişkilerin eksiksiz ve doğru bir resmi elde edilir. Ondan sonra da mevzu hukuk kurallarının, niteleme boyutunda oluşa ve uyuşmazlığa uygulanması yoluna gidilir. Bütün bunlar ve bunlardan üretilecek ve bir kısmı bunların yanı sıra çok da önemli sayılabilecek usul ve ilkeler sağlıklı, doğruyu bulmaya yönelik ve de adil olması gereken yargılamanın vazgeçilmez, hep aranan koşulları olarak karşımıza çıkar.¹³³ Ancak kanuni düzenlemeler hata ihtimalini azaltabilirse de hiçbir zaman ortadan

¹³³ ZABUNOĞLU, Y.K. (2000), İzmir Barosu Yargı Reformu Sempozyumu - 7. Oturum "Adil Yargılanma Hakkı ve İdari Yargı", <http://www.izmirbarosu.org.tr>, Erişim tarihi: 13.09.2009

kaldıramaz. Beşeri faaliyetlerin içerisinde olduğu her düzenlemede hata ihtimali daima mevcuttur. Bu faaliyeti yerine getirenler hakimler olsalar bile bu daima mümkündür. Yargılama faaliyeti sonucunda verilen hükümden hata yapılmışsa, hüküm gerçeğe aykırılık teşkil ediyorsa, kesin hüküm, bu gerçeğe tercih edilerek başka bir adaletsizliğe yol açmamak gerekir. İşte bu gibi durumlarda, kanunda sayılmış sebeplere dayanılarak, kesin hükmün ortadan kaldırılarak davanın yeniden görülmesini sağlamak üzere, yargılamanın yenilenmesi ya da diğer adıyla yargılamanın iadesi denilen kanun yolu hukuk sistemlerinde kabul edilmiştir. Yargılamanın yenilenmesi kurumunun tarihsel gelişimine baktığımızda, bu kurumun, değişik isimler altında da olsa, hemen her hukuk sisteminde var olduğunu görürüz. Yukarıda açıklamaya çalıştığımız gibi diğer kanun yollarından karar düzeltme ve kanun yararına bozmanın hukuki niteliğine ilişkin doktrinde ve uygulamada farklı görüşler yer almasına rağmen, yargılamanın yenilenmesinin olağanüstü kanun yolu olduğuna ilişkin şüphe yoktur.

Yargılamanın yenilenmesi özellikle Anayasa'da yer alan hak arama hürriyeti ve hukuk devleti ilkesi yönünden önem arz etmektedir. Ayrıca 2003 yılında Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile Ceza Muhakemesi Kanunu'na, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kesinleşmiş kararlarının da yargılamanın yenilenmesi sebebi olarak eklenmesi insan hakları alanındaki Birleşmiş Milletler Beyannamesi ve birçok sözleşmeye taraf olan Türkiye açısından önemlidir. Bütün taraf devletler için, nesnel yükümlülükler getiren ve Avrupa'da ortak bir hukuki alan yaratan AİHS ve bu Sözleşmenin hazırlandığı Avrupa Konseyi'ne taraf, Avrupa Birliği'ne de katılmaya aday olan ve ortaklık ilişkisi bulunan, insan hakları alanındaki Birleşmiş Milletler Beyannamesi ve birçok sözleşmesine taraf olan Türkiye, bu ortak hukuki alan dışında kalamayacağından, yargı organlarımızın da, kendilerini ulusal sınırları aşan daha büyük bir hukuki topluluğun üyesi olarak görmeleri önem taşımaktadır. Bu noktada Türkiye, aleyhine yapılan başvurular üzerine AİHM tarafından AİHS ve Ek Protokollere yönelik bir ihlalin tespit edilmesi durumunda, bunu idari yargıda yargılamanın yenilenmesi nedeni olarak düzenlemek suretiyle, AİHM kararlarının iç hukukta yerine getirilmesi konusunda önemli bir aşama kaydetmiştir. Bu düzenleme mahkemelerimizin, kararlarında AİHS'ni ve bu çerçevede AİHM tarafından verilen kararları daha fazla göz önünde bulundurmaları sonucuna yol açacak olması bakımından sevindiricidir. Bugüne

kadar yargı organlarının AİHS'ne ve bu çerçevede AİHM kararlarına yönelik “mesafeli tutumunun” getirilen bu düzenleme ile değişeceği görülecektir. Böylece iç hukukun kendi mekanizması içinde bazı sorunların çözümü mümkün hale gelmiş olacağından, AİHM'ne Türkiye aleyhine yapılacak birçok başvurunun da önüne geçilmiş olacaktır.

Ancak yargılamanın yenilenmesi için belirtilen olumlu görüşlerin, başka hukuk sistemlerinde benzeri olmayan ve Danıştay ya da Yargıtay'ın temyiz incelemesi sırasındaki yanılma ihtimalini gözönünde tutarak kabul edilmiş olan karar düzeltme yolu için söylemek mümkün değildir. Yazarlar tarafından uygulamada davaların sonuçlanmasını önemli ölçüde uzattığı gerekçesiyle eleştirilen bu kanun yolu kurumunun tamamen kaldırılması gerektiği düşüncesine katılıyorum.

KAYNAKÇA

- [1] **ALANGOYA, H. Yavuz** (2001), *Medeni Usul Hukuku Esasları II*, İstanbul.
- [2] **BAKICI, Sedat** (2000) ,*Olaydan Kesin Hükme Kadar Ceza Yargılaması ve Ceza Kanunu Genel Hükümler*, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara.
- [3] **BAYRAKLI, Hasan Hüseyin** (2008), *Vergi Uyuşmazlıkları ve Çözüm Yolları*, Celepler Matbacılık, Afyon.
- [4] **BİLGE, Necip** (1973), *Medeni Yargılama Hukukunda Karar Düzeltme*, Ankara.
- [5] **BİLGE, N., ÖNEN, E.** (1978), *Medeni Yargılama Hukukuk Dersleri*, Ankara.
- [6] **BUDAK, Ali Cem** (2002), *Medeni Usul Hukukunda Üçüncü Kişilerin Haklarının Korunması*, İstanbul.
- [7] **CENTEL, Nur, ZAFER, Hamide**, (2006), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 4. Bası, İstanbul.
- [8] **ÇAĞLAYAN, Ramazan**, *İdari Yargıda KesinHüküm*, http://hukuk.erzincan.edu.tr/dergi/makale/1999_III_9.pdf, Erişim tarihi: 08.12.2009
- [9] **ÇAĞLAYAN, Ramazan**, “*İdari Yargıda Yargılamanın Yenilenmesi Sebepleri Ve Sınırlılığı*” www.idare.gen.tr/caglayan-yenileme.htm, Erişim tarihi: 12.12.2009
- [10] **ÇAĞLAYAN, Ramazan** (2002), *İdari Yargıda Kanun Yolları*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

- [11] **ÇELEN, Orhan**, "*Türk idare hukukunda iptal davasının sonuçları*", AYİMD, S.10, s.5
- [12] **ERDEM, Mustafa Ruhan, Ömer KORKMAZ** (2003), "*Yargılamanın Yenilenmesi Nedeni Olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin İhlali*", Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.5 .
- [13] **EREM, Faruk**, *Ceza Yargılaması Hukuku*, 6. Baskı, İstanbul.
- [14] **EREM, Faruk**, "*Ceza Usulünde Kesin Hüküm*", <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/339/3479.pdf> s.38, Erişim tarihi: 10.9.2009.
- [15] **ERKUL, Aysun**, "*Medeni Usul Hukuku Ders Notları*" <http://www.turkhukuksitesi.com> , Erişim tarihi: 17.8.1009
- [16] **ERKUT, Celal** (1990), *İptal Davasının Konusunu Oluşturması Bakımından İdari İşlemin Kimliği*, Ankara.
- [17] **ERKUT, Celal, SOYBAY, Selçuk** (1999), *Anayasa ve İdari Yargılama Hukukuna İlişkin Kanunlar*, 4.Bası, İstanbul.
- [18] **GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref**, *İdari Yargıda Kararın Düzeltilmesi*, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/393/4247/> , Erişim tarihi: 15.12.2009.
- [19] **GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref** (1996), *Yönetmelik Yargı*, 26. Bası. Ankara
- [20] **GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref** (1965), "*İdari Yargıda Kararın Düzeltilmesi*", AÜSBFD, C.XX, s.4.
- [21] **GÖZÜBÜYÜK A. Şeref, TAN Turgut** (1999), *İdare Hukuku C. II, İdari Yargılama Hukuku*, Ankara.
- [22] **KURU, B.** (2001), *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, cilt.v, İstanbul.
- [23] **KURU, B. ASLAN, R., YILMAZ, E.** (2006), *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, 17. Baskı, Ankara

- [24] **KURU, B.** (1995), *Hukuk Muhakemeleri Usulü El Kitabı*, İstanbul.
- [25] **MÜDERRİSOĞLU, H.** (1974), *Danıştay Kanunu ve İlgili Mevzuat*, Ankara.
- [26] **NALBANTOĞLU, C.** “*Kanun Yararına Temyizin Düşündürdükleri*” *Yargıtay Dergisi* S.2, s.125-131
- [27] **ODYAKMAZ, Zehra** (1993), *Türk İdari Yargılama Usulünde Kararlara Karşı Başvuru Yolları*, İstanbul.
- [28] **ONAR, Sıddık Sami** (1966), *İdare Hukukunun Umumi Esasları*, 3.cilt, 3.bası, Hak Kitabevi, İstanbul.
- [29] **ÖZAY, İl Han** (2002), *Günlükte Yönetim*, İstanbul.
- [30] **ÖZAY, İl Han** (1982), “*Türkiye’de İdari Yargının İşlev ve Kapsamı*”, İdari Yargıda Son Gelişmeler Sempozyumu, Ankara.
- [31] **PEKCANITEZ, Hakan, ATALAY, Oğuz, ÖZEKES, Muhammet** (2005), *Medeni Usul Hukuku*, 4.Baskı, Ankara.
- [32] **POSTACIOĞLU, İlhan E.** (1970), *Medeni Usul Hukuku Dersleri*, 5. Bası, İstanbul.
- [33] **SARICA, Ragıp** (1949), *İdari Kaza-İdari Davalar*, İstanbul.
- [34] **SEÇKİN, Recai** (1967), *Yargıtay-Kuruluş ve İşleyişi*, Ankara.
- [35] **TOSUN, Öztekin** (1976), *Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri*, Cilt II, Muhakemenin Yürüyüşü, İstanbul.
- [36] **TELLİ, S. Tekin** (1980), “*İdari Yargıda Kesin Hüküm*”, İdare Hukuku ve İdari Yargı İle İlgili İncelemeler III., Ankara.

- [37] **TEZCAN, Durmuş, ERDEM, Mustafa Ruhan, SANCAKDAR, Oğuz** (2004), *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu*, 2. Baskı, Ankara.
- [38] **ULER, Yıldırım** (1970), *İdari Yargıda İptal Kararlarının Sonuçları*, Ankara
- [39] **ÜNAL, Ş.** (1994), "*Anayasal Açısından Mahkemenin Bağımsızlığı ve Hâkimlik Teminatı*", Ankara
- [40] **ÜSTÜNDAĞ, Saim** (2000), *Medeni Yargılama Hukuku C.I-II*, İstanbul.
- [41] **YENİCE, Kazım, ESİN, Yüksel** (1983), *Açıklamalı İçlihatlı Notlu- İdari Yargılama Usulü*, Ankara
- [42] **YILDIRIM, Ramazan** (2001), "*Türk İdari Yargısında Yargılamanın Yenilenmesi*", in. Prof. Dr. Nuri Çelik'e Armağan, C.I, İstanbul
- [43] **YILMAZ, Ejder** (2003), "*Olağanüstü Temyiz*", Ankara.
- [44] **YILMAZ, Ejder** (2003), *Hukuk Sözlüğü*, Yetkin yayınevi, Ankara.
- [45] **YILMAZ, Ejder** (2005), *İstinaf*, Yetkin Yayınevi, Ankara.
- [46] **YURTCAN, Erdener** (1988), *Ceza muhakemeleri Usulü Kanunu Şerhi ve İlgili Mevzuat*, 2. Cilt, İstanbul.
- [47] **ZABUNOĞLU, Yahya Kazım** (1990), "*İdari Yargıda Dava Açma Süresi*", I. Ulusal İdare Hukuku Kongresi, Ankara.
- [48] **ZABUNOĞLU, Yahya Kazım**, "*Adil Yargılanma Hakkı ve İdari Yargı*", İzmir Barosu Yargı Reformu 2000 Sempozyumu, <http://www.izmirbarosu.org.tr>, Erişim tarihi: 13.9.2009

EK

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Soyadı, adı: Aydın Hüseyin

Uyruğu: T.C

Doğum Yeri ve Tarihi: Alanya, 10.5.1979

Medeni Hali: Evli

Tlf: 0(532)264 96 62

Email: jurista@hotmail.com

Eğitim Durumu:

Mezuniyet	Kurum	Tarih
Lisans	Marmara Üniversite Hukuk Fakültesi	2004
Lise	Alanya Lisesi	1997
Orta okul	Alanya Lisesi	1993

İş Deneyimi:

Tarih	Kurum	Görevi
2009-.....	Tetkik Hakimi	Danıştay
2007-2009	Adalet Bakanlığı	İdari Hakimlik Stajı
2004-2005	Antalya Barosu	Avukatlık Stajı

Yabancı Dil:

İyi Derecede İngilizce

Hobiler:

Tenis, Yüzme, Motor Sporları, Fotoğrafçılık